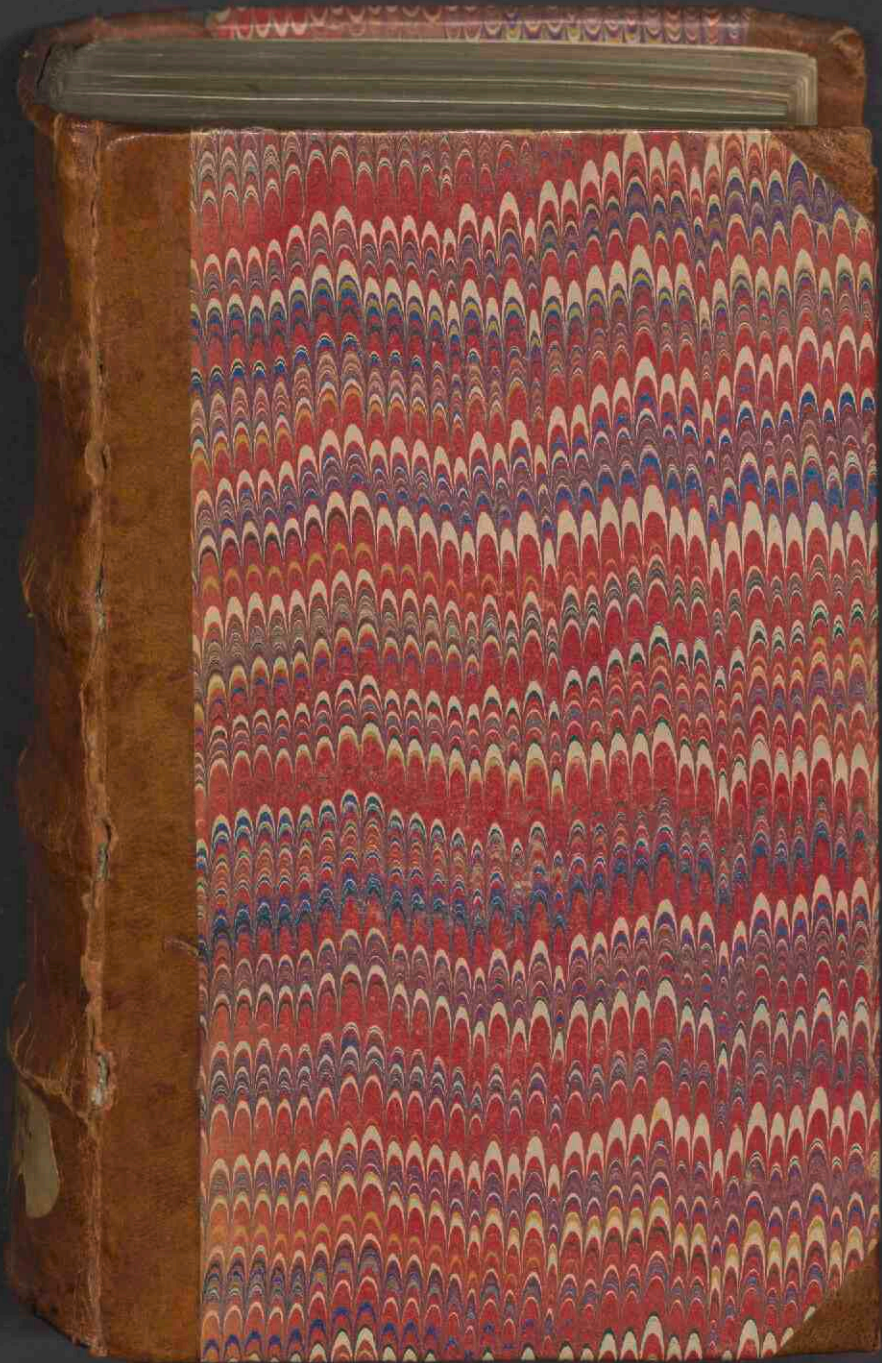

**Acta Concilij Tridentini, Anno M.D. XLVI celebrati : Vna? cum
Annotationibus pijs, & lectu dignissimis : Item, Ratio, cur qui
Confeßionem Augustanam profitentur, non esse
assentiendum iniquis Concilij Tridentini sententijs iudicarunt**

<https://hdl.handle.net/1874/430202>

**Dit boek hoort bij de Collectie Van Buchell
Huybert van Buchell (1513-1599)**

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Wegens onderzoek aan deze collectie is bij deze boeken ook de volledige buitenkant gescand. De hierna volgende scans zijn in volgorde waarop ze getoond worden:

- de rug van het boek
 - de kopsnede
 - de frontsnede
 - de staartsnede
 - het achterplat

**This book is part of the Van Buchell Collection
Huybert van Buchell (1513-1599)**

More information on this collection is available at:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

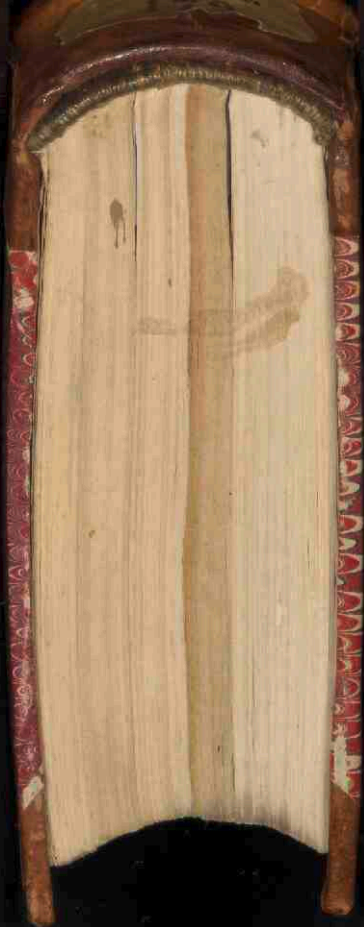
Due to research concerning this collection the outside of these books has been scanned in full. The following scans are, in order of appearance:

- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

H. oct.
172

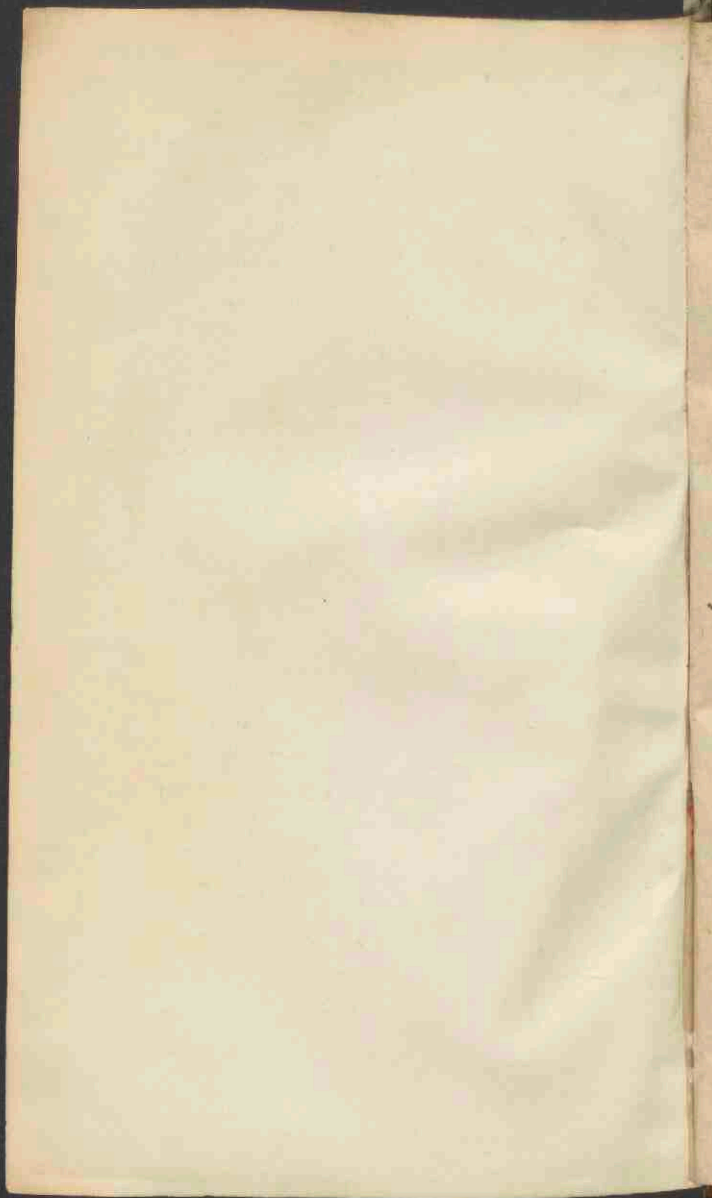

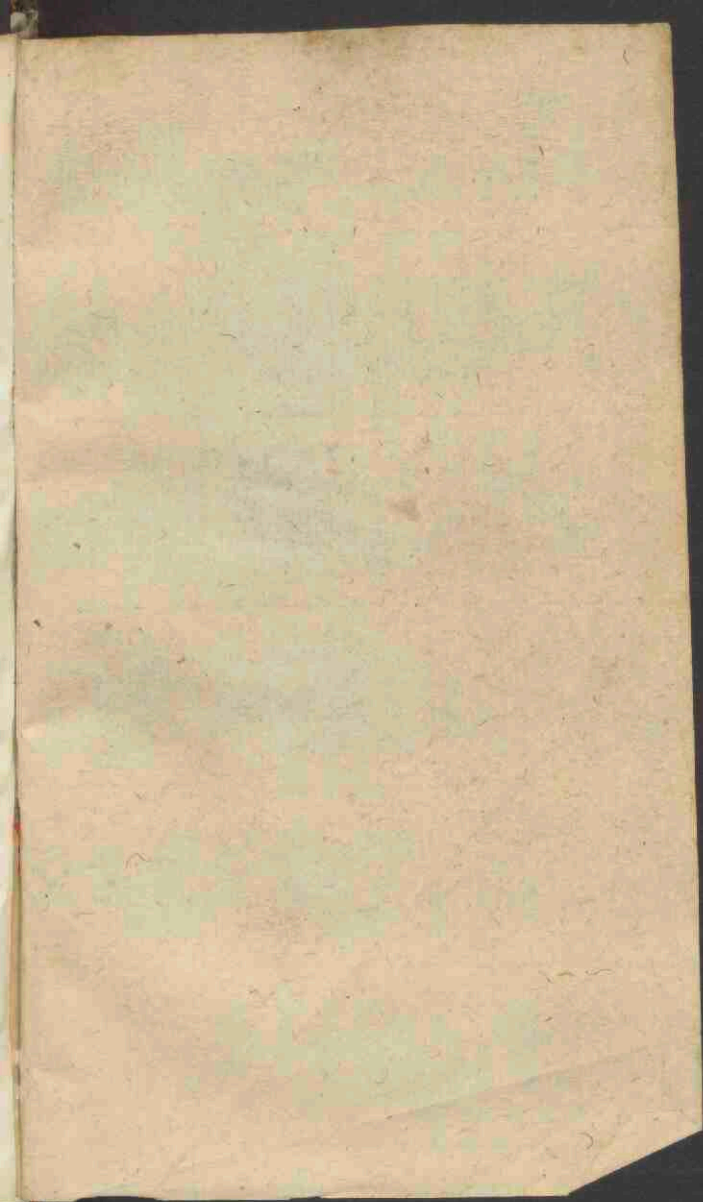

H. oct.

172

N. 2. B.

ACTA
CONCILII
TRIDENTINI, ANNO M. D.
XLVI celebrati:

118. 172

Vnà cum Annotationibus pijs,
& lectu dignissimis.

Ex dono H. Buegeri

I T E M,
Ratio, cur qui Confessionem Augustanam
profitentur, non esse assentiendum iniquis
Concilij Tridentini sententijs iudicarunt:
per Philippum Melanch-
thonem.

M. D. XLVI.

ACTA
COMITII

Acta Comitiatus
in diebus

In diebus

Acta
in diebus

Acta

L E C T O R I .

D Ionyſium tyrannum tanta erga ſuos fuiſſe crudelitate ferūt , ut uix quiſquā eſſet in regno , qui non eum extinctū optaret , præter quandam aniculam , quæ contra reliquorum hominum ſententiam ipſa quotidie in templo pro tyranni ſalute , ut in eo quo tunc erat ſtatu conſeruetur , uota faciebat . Accerſitam ad ſe Dionyſius interrogauit , quamobrem ipſa optaret eum in uita diu permanere , quem reliquæ gentes iam dudum ſublato concupiſcerent : reſpondit audacter anicula : Se quidem nouiſſe eius aurum , hominē crudelem , ſuperbum , facinoroſum , nulli gratum in regno , omnib. ingratiffimum : nouiſſe item patrem , qui non ſolum in hæreditatem uenit paterni regni , ſed etiam crudelitatis & flagitiorum , eaſq; diſciplinas à patre traditas ſua deprauata natura ſic amplificauit ipſe , ut impietatem paternam longo interuallo ſuperaret : Videre nunc præſentem ipſum

Dionysium, qui cæteris omnibus qui unquam regno præfuerunt, in omni genere flagitiorum, libidinum, crudelitatis atq; impietatis longè antèiret. Et quoniam uerebatur, eo extincto uenturum alium qui eum quoq; uinceret iniquitate, malebat in eo statu, quoad fieri posset, cōseruatam esse rempub. quàm funditus ab eo labefactari qui post illū esset in administratione imperij successurus. Grauius illa quidem, & fortassis uerè. Sed nullo modo idē nobis licebit prædicare de hoc Antichristo Romano, qui hodie tyrannidem exercet in Ecclesia Dei, cuius flagitia omnino ad summum peruenerunt, ut iam non sit quò possint amplius ascendere. Etenim cum septimus ille Clemens Romanus pontifex, præsentissima Ecclesiæ ac reipublicæ peritis dum uiueret, exemptus esset rebus humanis, qui meliore tunc iudicio præditi erāt, eam foelicitatem reipub. Christianæ gratulabantur, quod tanto inimico Dei & totius honestatis esset liberata, quo nullus poterat orbi terrarum (ut tum quidem uidebatur)

contin-

contingere perniciosior. Ac si uerum
dicere fas est, erat ille quidem homo
turbulentus, flagitiosus, impius, blas-
phemus, professione Epicureus, de-
niq; Papa Romanus. Cæterū, si uitā,
mores & ingenium eius Romani An-
tichristi, qui se hodie Paulū Tertium
appellat, consideres, ludum iocumq;
dices fuisse illum alterum, præut hu-
ius rabies quæ hætenus dedit, ac dein-
ceps dabit, si diutius contingat falsa i-
maginatione uiuentis mortui ocu-
los hominum posse decipere. Nam ut
taceam quibus flagitijs Cardinalitiam
dignitatem est consequutus, ut nihil
dicā de tota ipsius uita, quæ nullo non
genere turpitudinis ab ineunte ado-
lescentia usq; in hanc decrepitam æta-
tem semper fuit, est que nunc iniqui-
tatissima: quanta quæso fraude ad i-
stud fastigiū dignitatis Papisticæ, hoc
est, ad istā uerè satanicā sedem perue-
nit? Mortuo Clemente ualde callidè
primùm simulabat impium silicerni-
um, uix præ senio posse suis pedibus
cōsistere: arridebat omnibus, lædebat
neminē, suamq; prorsus uoluntatem

ad nutum reliquorum accommodabat, qui ad eligendum nouum Antichristum erant nominati, ut istis quasi prestigijs permoueret animos Cardinalium, ad eum in pontificatum cooptandum, quem iam moribundum senem uiderent, neque diu in ea dignitate permanere posse existimarent. Vicit tandem suo diabolico astu homines aliqui uictos tetrīs libidinibus, uictos auaritia, & innumeris penē flagitiorum formis deformatos. Vbi iam se Pontificem declaratum sensit, qui antea tarditatem, morbum, senium, & quasi formidolosum leporem simulabat, extemplō tunc factus est agilis, ualidus, imperiosus, suamque inauditam ferociam cum incredibili quadam uafricie coniunctam ilico coepit ostentare. Et quoniā uidebat, se id quod uolebat efficere, consequi non posse, quin prius animos principū & reliquorum populorum sibi conciliaret, superstitionem sibi exercendam proposuit, quasi praetextum quendam & fucum satis idoneum ad pallianda reliqua facinora quae moliebatur, qua una falsae religio-

religionis imagine facile mentes hominum, qui alioqui sunt ad superstitionem natura propensi, teneri posse arbitrabatur. Cœpit igitur distribuere indulgentias, condonationes, atq; ut illi uocant, iubilea: inuitare omnes ad obedientiam sedis Apostolicę, ppositis perbenignę istis Ecclesię thesauris, qui præter morem receptum gratis offerebant ineptis hominib. remissionem peccatorum, absolutionem culpę & pœnæ, & hoc genus alia portenta in cerebro istius uaserrimi latronis excogitata, ad decipiendos sensus, & perdendas animas hominũ imperitorũ. Multi tunc miseri homines, qui adhuc erant in tenebris ignorantis sepulti, capiebantur non leuiter istis imposturis: sed qui meliore sensu præditi erant, iam tum uasriciẽ istius fraudulenti prædonis & ingentia quę paulo post sequutura mala uidebant, certissimis argumentis prospicere poterunt. Cum enim non pauci, neq; uulgares homines sapienter considerarent, q̄ altẽ iste uerus Antichristus dissimulare posset suum institutum,

suam naturam callidè occultare, uoluntates hominum flectere, & per longas ambages, longa dispendia rerum summam negotiorū paulatim eò quò uolebat ipse deducere, iam tum in suspicionem certam uenerunt, istum piratam non esse hominem humanum, sed potius diabolum ipsum incarnatum, aut certe spectrum quoddam inter homines, seu foetidum cadauer, ab ipso spiritu diaboli agitatū. Id autem ut credam uerissimum esse, faciunt eius opera, quæ ab eo postea perpetrata uidimus, qualia non ab homine humano, sed ab ipso potius Satana patrata uideri possent. Duas sibi res efficiendas proposuit, easq; ut consequeretur, omni cogitatione omniq; ingenio iam inde ab initio sui pontificatus incubuit: quarum una est, augere suos opib. & dignitate: altera, extinguere doctrinam cœlestem. nam ea regnante, suos, sicut optabat ipse, opibus, potentia, triumphis florere non posse existimauit. Proxima uia ad obtinendum istud animi sui propositum, superstitio uisa est, qua una, quoniam
huma-

humanas mētes mirificè solet demen-
tare, cœpit non minus callidè quàm
diligenter multorum Principum ani-
mos tentare, ut si fieri posset, eos ad so-
cietatem suorum facinorum pertrahe-
ret. Ac ut reliquos prætermittam, tan-
tum potuit efficere per suos satellites,
hoc est monachos, uera diaboli man-
cipia, apud Carolū Imperatorem V.
ut eum oculis & mente captum in su-
as partes traduceret, ac deinde coniu-
ratis odijs in perniciem doctrinæ cœ-
lestis consentientibus uotis conspira-
rent. Neutram ex eo tempore occasio-
nem prætermisit, ut utrunq; hoc ani-
mi sui uotum consequeretur. Nam an-
te annos paucos, trecentis millibus co-
ronatis à Carolo suo dilecto filio emit
Florentiam & Liornam, suis filijs &
nepotibus: uerè nepotibus, quorum
aliquos duces Parmenses, alios Ca-
merinos, alios Cardinales creauit. Ne-
que his contentus, in mentem quoq;
illi uenit ducatū ipsū Mediolanen-
sem præsentī pecunia emere, ab eo-
dem suo dilecto filio. Quinetiam ho-
die clara interdum uoce iactitat se id

omnino ante mortē effecturū, quam-
uis alioqui semel fuerit à suo dilecto fi-
lio passus repulsam. Deniq; eas non-
nunquam spes in animo concipit, in-
gentesq; spiritus tollit, quales reliqui
omnes cogitare nunquā potuerunt,
qui ante ipsum diabolicam istam se-
dem tenuerunt. Proposuit ante pau-
cos dies suis creaturis, se quidem iam
esse senem, necq; amplius posse suffice-
re tantæ molī rerum gubernandæ, ac
proinde orare ut aliquē ipsi collegam
adiungant, uidelicet suū Alexandrū
Farnesium, purpuratum puerum, qui
partem istius oneris suis humeris su-
stineat. Honestā oratio est delirantis,
uel potius superbientis latronis, qui
ut sua in familia perpetua successione
quasi hæreditario iure, Papatus per-
maneant, summa cura quod certò scio,
meditatur. O dedecus ingens, atq; ig-
nominiā omnium Principum, ac toti-
tius orbis terrarum, qui hæc inusitata
portenta diutius uolunt tolerare.

Iam uerò quod attinet ad alterū suæ
libidinis uotum explendum, in abo-
lenda coelestis doctrinæ professione,
non

non minus profectò strenuè se gessit,
quàm in suis incestis filijs & nepotib.
promouendis. Nam cum suo dilectio
filio Carolo fœdus percussit ad oppu-
gnandam Germaniã, communi iure
impieratis aduersus Deum, qua in re-
gione puriorẽ q̃ in cæteris regnis con-
stat nunc esse Euangelicæ doctrinæ
professionẽ. Ad perdendum igit̃ im-
periũ cuius propugnator ac defensor
uideri uult Carolus, sicut esse debe-
ret, ad abolendã ex animis hominum
Christi religionem, existimarunt sibi
non uirtute agendũ esse, sed fraude,
ui, dolo, clam, insidiosè, ac fraudulen-
tissimis consilijs, qualia ne homines
quidẽ perfidi, abiecti, & inimicissimi
auderent cogitare. Neq; enim referre
putãt, quo modo denuò crucifigi ab
iplis possit filius Dei in suis membris,
modo ipsi suã insatiabilẽ libidinẽ ex-
pleant. Vtrinq; satis diu hoc saxũ est
circũuolutũ: à Papa, prætextu religio-
nis: à Carolo, fraudulentis consilijs.
Nam circa initiũ istius anni Carolus
præmisit latrunculũ in Germaniã, qui
latrocinijs suis aliquam partẽ uasta-
ret.

ret. Sed is citò repressus, præmium ha-
buit dignum suis factis. Ab altero la-
tere Papa indixit frequenter Conci-
lium, ut reformatio Ecclesiæ institu-
eretur, quam ipse odit ex animo. Sed
cum hæcenus non successerit, tan-
dem hoc anno conuentum est inter
eos, ut eodem tempore indiceretur à
Papa Cōcilium Tridenti, à Carolo di-
lecto filio Comitibus de more Imperij
Ratisponæ: eo quidem consilio, ut
quorum ad alterutrum locum cōueni-
rent Principes & doctores Protestan-
tium, fraude circumuēti compræhen-
derentur, qua occasione existimabant
pulchro compendio opprimere posse
totam causam Euangelij. Nam fidem
publicam frangere, quam ipsi iureiu-
rando confirmatam dederūt, isti pro
summis delicijs habent, ut suo uoto
potiantur. Sed hic quoq; falsi sunt opi-
nionē sua. Nam Protestantes nun-
quam Tridentum uenire cogitarunt,
quo in loco sancti patres istas uerbo-
rum atq; impietatum delicias pepere-
runt, quas in hoc libello ubi lector da-
mus: & qui Ratisponæ conuenerunt,
quoni-

quoniam facile fucum inimicorum
Christi potuerunt intelligere, diuina
ope fuerunt liberati, antequam à ty-
ranno per uim & fraudem suam usita-
tam opprimerentur. Paulo uerò pòst
aduenientem Ratisponam Carolum
Illustriss. Principes Fridericus Palati-
nus & Lantgrauius exceperunt Spiræ.
Ibi grauius Imperator obiurgat Lant-
grauium, quod aliquam unquã de bello
Germaniæ inferendo concepisset opi-
nionem, affirmatq; se esse patrem pa-
triæ, qui eius dignitatem cuperet esse
amplificatam & stabilitam. Proinde
iubet tranquillo animo esse, & pacem
firmam & perpetuam cogitare. Nam
quod ad latronem illū attinet, qui pri-
us Germaniæ fines cœperat uastare,
disertè negauit Carolus à se unquã es-
se missum, imò etiã affirmauit ipsum
iam habere qd probè fuerat commeri-
tus, quodq; ipsi quoq; Carolo multo
esset gratissimū. Deinde cum primū
Ratisponā peruenit, suos legatos mi-
sit per singulas ciuitates Germaniæ,
quibus denunciabat scriptis clemen-
ter atq; amanter literis pacem firmam
& per-

& perpetuā. Volebat securos omnes
reddere, ut postea ille de improviso im-
paratos opprimeret. ô fidē infractam,
Imp. Caroli Maiestate dignā. Non ita
diu post coepit pārere monstrū, qđ ha-
ctenus parturierat: et quia res diutius
celari non poterat, noua utiq̃ fraude.
Denuò p̃ suas literas et legatos denun-
ciat pacē atq̃ amicitia ciuitatib. & cla-
rē affirmat se nihil contra religionē in
Germania receptam tentare, sed duos
tantū quosdā Principes inobedientes
uelle punire. Postq̃ Antichristus Ro-
manus audiuit hanc belli causam esse
propositā à suo dilecto filio Carolo,
indignē ferēs, publicē iussit proclama-
re in illustri theatro urbis Romæ, Ca-
rolū filium esse mentitū: neq̃ enim un-
quā inter ipsos uel pactum, uel cogita-
tū esse bellum aliā, ob causam suscipi-
endū, q̃ ut religionē Euangelij ueram
summīs uirib. extinguerēt. Quare se
contra filij dilecti literas et sententiam
clara uoce proclamare, hoc esse bel-
lū Ecclesie susceptū ad extirpandam
Germaniam, & omnem doctrinā E-
uangelij Iesu Christi, quā profitentur:
Germa

Germanicæ ecclesiæ. Mittit̄ igitur ad
hoc p̄ium opus ingens caterua latro-
num, qui omnē crudelitātē exerceant.
Isti tales sunt, ut si omnes simul furia
Satanæ hanc in lucē pdirent, non pos-
sint grassari horribilius aduersus uni-
uersum genus humanum. Non sexus
parcunt, non ætati. Puellis septē & o-
cto annorū uitiū offerunt, postea pe-
des et manus amputāt. Deniq; tā ne-
fanda facinora ab istis perpetrāt, ut
superent omnē fidē, & sola cogitatio-
ne perhorrescat animus, quia huma-
na nō sunt, sed p̄sus diabolica. Neq;
sunt contenti, iste Beatissimus Pater,
& iste dilectus filius, hac nunquā au-
dita crudelitate, sed clarē profitent̄, si
non possint uirib. istorum latronum,
uincere, se fraude omni superaturos,
et ueneno præsentissimo usuros, quo
inficiant origines fontiu, & quicquid
possint Protestantium inuenire, con-
taminent. O excellentē inuictiss. Impe-
ratoris uirtutem, & præclaram uicarij
Christi religionē. Sed quid tandē ex
istis infandis crudelitatibus sunt con-
sequuti; æternam certē contumeliam,
atq;

atq; ignominiam sibi & suis posteris
concliauit Carolus, utinam etiã non
æternam animæ condemnationem.
Sciat autem Carolus, & sciat Antichri-
stus Romanus, eum qui habitat in cœ-
lis irridere eorum conatus, qui ad eos
paulo pòst loquetur in ira sua, & tan-
quam figulinũ uas cõfringet utriusq;
capita. Sciant item, etiamli ad unum
omnes qui in Germania uerã religio-
nem profitent, crudeliter occiderint,
neq; homines aliarum gentium inue-
niri possent qui hanc æternam & salu-
tarem uocẽ Seruatoris nostri de cœlo
sonantem uel agnoscant, uel concio-
nent, Deum excitaturũ lapides ipsos
qui hanc cœlestem doctrinam contra
uim omnium tyrannorũ, contra ipsas
portas inferorũ clara uoce profiteant.
Eant nũc Carolus & ille pirata Roma-
nus, atq; in sua crudelitate permanen-
tes, pergant irritare iram Dei, cuius iu-
diciũ propediem sanẽ in ipsos uentu-
rum, sicut merentur, debent
expectare.

V A L E.

ADMONITIO AT-

QVE HORTATIO LEGA-
torum Sedis Apostolicæ ad Patres in Concilio
Tridentino, lecta in prima sessione.

Reueren. Patres, &c.

Cùm ipsa muneris
nostri ratio, qui in
hac sancta Synodo
Præsidentium, & se-
dis Apostolicæ Legatorum per-
sonam gerimus, hoc postulatu-
ra uideatur, ut crescentibus ne-
gotijs, quæ in hoc sacro confes-
su ad Dei gloriam, & Ecclesiæ uti-
litatem sunt expedienda, sæpius
apud uos cohortandi, & commo-
nendi causa uerba faciamus: tum
uerò in hac prima sessione, quæ fœ-
lix (ut speramus) principium ipsi
Concilio est datura, minimè hoc
à nobis prætermittendum duxi-
mus. eo uerò libētius hoc officio
a fungi

fungimur, quòd cum uos uel hor-
tamur, ut ea faciatis quæ digna tã-
to conuentu sint, uel à contrarijs
dehortamur, nosmetipsos etiam
hortamur, ac dehortamur, qui in
eadem quasi nauì uobiscum sumus,
ijsdemq; periculis, quib. uos, ijs-
dē tempestatibus subiicimur: nos
metipsos inquã excitamus ad ui-
gilandum, ne uel in scopulos inci-
damus, qui plurimi procul du-
bio in hoc cursu sese offerent, uel
magnitudine negociorũ tanquã
fluctuum obrui nos negligentia
nostra patiamur: uerũ spe, & fi-
de erecti eò nauigationem diriga-
mus, quò maximè portus salutis
ad Dei gloriam in Christo Iesu se-
se ostendet. Igitur ut ab eo incipia-
mus, de quo maximè in hoc prin-
cipio admonendi omnes sumus,
unusquisq; nostrũ ante oculos
sibi

sibi in primis proponere debet,
quæ nã sint, quæ ab hoc sacro Cõ
cilio expectentur: ex quo quisq; fa
cile intelliget, quantum sibi one
ris incumbat. Sunt uerò ea (ut om
nia summatim cõplectamur) quæ
in bulla indictionis Concilij cõti
nentur: nempe hæresum extirpa
tio, disciplinæ ecclesiasticæ & mo
rũ reformatio, ac tandem pax ex
terna totius Ecclesiæ. Hæc ergo
sunt, quæ nos curare, uel potius
pro quibus assidue orare, ut Dei
benignitate fiant, oportet: atque
illud est, de quo ante omnia in ip
so Cõcilij exordio omnes, & sin
gulos, qui huc conuenimus, pri
mùm autem nos ipsos, qui in tam
sancto ministerio præsidemus, ad
monendos duximus, ne unquam
cogitemus, uel per singulos qui
hic adsunt, uel per uniuersum Cõ
cilium,

cilium, etiã si omnes Pastores ex
uniuerso terrarum orbe huc coi-
rent, tantis malis, quib. nunc grex
Christi est oppressus, prouideri
posse. Si enim putamus hoc à no-
bis perfici posse, aut ab alio, q̄ ab
ipso Christo, quem Deus Pater
unicum nobis seruatorem & pa-
storem dedit, cui etiã omnem po-
testatē dedit, erramus sanè in fun-
damento omnium actionum no-
strarum, & diuinam iram magis
prouocabimus. adiungimus enim
ad superiora mala, que propterea
nobis acciderūt, quod ipsum fon-
tem aquæ uiuæ reliquimus, hoc al-
terum maximum peccatū, quod
nostra uel prudentia, uel potentia
ijsdem malis mederi uelimus: ut
meritò de nobis dicatur, quod
Propheta in persona Dei ueterem
populum accusans, dicit. Duo ma-
la fe-

la fecit populus hic: me dereli-
querunt fontem aquæ uiuæ, & fo-
derunt sibi cisternas non ualentes
continere aquas. Tales uerò cister-
næ sunt omnia consilia, quæ à no-
stra prudentia, non afflata spiritu
diuino, proficiuntur: quæ non
modò populos in pietate, & obe-
dientia, tanquam aquas in cister-
nis continere non ualent, sed quo
magis his artibus retinere eos la-
boramus, eo uiolentius tanquam
torrentes à nobis defluunt, & di-
scedunt, ut superiorum annorum
experiētia multis in locis fatis nos
docere potest, & nūc admonere,
unicam tantum uiam medendis his
malis relictam, si nostra omnia re-
media inutilia esse agnoscētes, &
ualere potius ad augenda, quam
ad tollenda mala: ad Christi po-
tentiam, quem dextram suam De-

us Pater appellat, ad Christi sapientiam, qui est sapientia Patris, in omnibus nos, qui Patrum personam gerimus, fide & spe confugiamus, huius nos in omnibus ministros esse agnoscamus. Hic uerò quaeritur (inquit Apostolus) inter dispensatores, ut fidelis quis inueniatur. Hoc autem nunc nobis agendum est, ut ministros nos in omnibus idoneos prebeamus. Erimus uerò idonei, si nos ex nobis minimè idoneos esse iudicauerimus. Quis enim, inquit idē Apostolus, ad hæc idoneus? ut qui ne cogitare quidem aliquid ex nobis, quasi ex nobis, simus sufficientes. Verum hoc fateri non satis est nobis, hoc dicere potuit Apostolus, & per hanc portā ingredi ad obeundum munus suum, & in eo se ministrum fidelem ac idoneum ostendere:

ostēdere: qui simul dicere potuit,
de ministerio suo loquens, Nihil
mihi conscius sum. Nobis uerò,
qui si uerū fateri uolumus, aliter
dicere non possumus, quin nobis
conscijs simus in administrando
munere nobis imposito, in pluri-
mis defecisse: & horum etiam ma-
lorum, ad quæ corrigenda uoca-
mur, nō minima ex parte causam
exitisse. non satis est hīc fateri, ad
tantum munus nos impares esse.
Quid ergo nobis agendū, ut ido-
nei hoc tempore Christi ministri
in Ecclesia instauranda esse possi-
mus? idē prorsus quod Christus
ipse episcopus animarum nostra-
rū fecit, cū uenit ad fundandā
& formandā Ecclesiam suā. idem
sanē Patres faciendum erit nobis,
quod ipsa sapientia Patris fecit,
cū uenit, ut multos filios in glo-

riam adduceret : id quod nobis i-
tem propositum nunc esse debet.
Is enim cū oppressos peccatis
omnes inuenisset, omnia omniū
peccata in seipsum transtulit, seque
unum ante Deum pro omnibus
reum & nocentem constituit, ac
poenam nobis debitam sustinuit,
tanquam omnia flagitia, et omnia
scelera, quæ nos commiseramus,
ipse cōmisset, cū tamen ab om-
ni labe peccati purissimus esset:
quippe qui peccatū non fecit, ne-
que unquā inuentus est dolus in
ore eius. Quod uerò Christus
pro immensa sua charitate erga
Deum Patrem, & pro misericor-
dia erga nostrum genus fecit, hoc
nunc, ut ipsi faciamus, iustitia ipsa
à nobis flagitat, ut omniū horum
malorum, quibus grex Christi est
oppressus, nos Pastores coram tri-
bunali

bunali misericordiæ Dei reos con-
stituiamus : atq; omniũ peccata in
nos ipsos non tam piè, quàm iu-
stè transferentes: quia reuera ho-
rum malorũ magna ex parte nos
causa sumus, diuinã misericordiã
per Iesum Christũ imploremus.
Quòd uerò dicimus, nos pasto-
res his malis, quibus Ecclesia est
oppressa, causam dedisse, si quis
hoc acrius, & magis per exaggera-
tionem quandam uerborũ, quàm
uerè dictũ existimet, hoc quidem
ipsa rerum experientia, quæ mēti-
ri non potest, comprobabit. Re-
spiciamus ergo paululum ad ipsa
mala, quib. Ecclesia opprimitur,
ac simul etiam ad nostra peccata.
Sed quis hæc numerare ualeat:
quæ simul cum reliquis malis mul-
titudine superant arenam maris,
& usq; ad coelũ clamant. Circum-

scribamus ergo tantam multitudi-
nem nostrorum malorum illis li-
mitibus, quibus hoc Concilium,
quod capitalib. malis medendis
est uocatū, ea circumscripsit. Sunt
uerò illa tria, quæ suprâ comme-
morauimus, hæreses, lapsam mo-
rum disciplinam, & intestinū atq̃
externum bellum. Hic ergo uidea-
mus, & consideremus, cū iam
multis annis Ecclesia his calamita-
tibus uexetur, undē nam ipsa ori-
ginē habuerint, num illis nos quo-
dam modo principium, num fo-
mentum dederimus. Primū ue-
rò examinemus initiū hæresum,
quæ hac nostra ætate passim pul-
lularunt: quibus si negare uolu-
mus nos principium dedisse, quia
nullius hæreseos ipsi auctores fui-
mus, tamen cū peruersæ de fide
sententiæ, tanquam uepres quæ-
dam

dā sint & spinæ, quæ in agro Do-
mini, qui nobis colendus cōmen-
datus est, ortæ sunt, & si illæ qui-
dē sua sponte, ut solēt aliquādo ui-
tiosæ herbæ, pullularūt, tamē qui
non coluit quē debuit agrū, qui
nō seminavit, qui pullulantes per
se non statim curā adhibuit ut ex-
tirparet, non minus quidē princi-
piū illis dedisse dicendus est, q̄ si
ipsas seminaverit, præsertim cū
hæc omnia à negligentia agrico-
læ ortū ducāt, & incrementū ha-
beant. Hic ergo seiplos excutiāt,
qui sunt agricolæ in agro Domi-
ni, cōscientiam suam interrogent,
quo modo in eo colēdo, quo mo-
do in seminando se gesserint. q̄d
qui fecerint, his præsertim tempo-
ribus, quib. paucissimi agro Do-
mini colendo incūbunt, non mul-
tum (credimus) dubitabūt, num
ad ip.

ad ipsos pullulantiū passim in Ec-
clesia hæresum culpa pertineat.
Hæc uerò monendi tantū cau-
sa dicta, satis sint de his, quæ ad pri-
mū caput pertinent. Veniamus
ad secundum, quod lapsam mo-
rum disciplinam, & abusus (ut uo-
cant) complectitur. Hic uerò ni-
hil attinet diu inuestigare, quā-
tantorum malorum auctores fue-
rint, cū præter nos ipsos ne no-
minare quidem ullum aliū aucto-
rem possimus. Quare ad tertium
accedamus, quod impedimenta
pacis Ecclesiæ in se continet: qua-
lia sunt arma, uel domestica, uel ex-
terna: hæc enim iam pridē pacem
Ecclesiæ perturbarunt, & adhuc
perturbāt. de quibus hoc tantū
dicimus, si (quod Deus ipse cer-
tissimis signis ostendit) hæc arma
flagella eius sunt, quibus nos affli-
git,

git, quia duorum priorū capitū
rei sumus: in quib. nos excusare
non possumus, etiam horū armo
rum præcipuam nos causam esse
negare non possumus. Eiusmodi
uero flagella Deum ob eam cau
sam immittere censemus, ut nos
peccantes castiget, & peccata ipsa
quibus maiestatem eius maxime
offendimus, nobis ante oculos po
nat. Hic uerò quisquis aliquando
animaduertit, quibus modis Ec
clesia armorum uiolentia uexata
fuerit, secum ipse consideret, quæ
nam illa sint, in quibus præcipue
Ecclesia propter ipsa arma detri
mentum patiatur. Nec uerò hic
refert, de quorū armis loquamur,
siue de intestinis nostrorum Prin
cipum, siue de externis Turcarū
armis, quæ superiorib. annis nos
magnis calamitatibus affecerunt:
siue

siue de eorum qui ab obedientia
suorum Pastorum discesserunt, &
iplos à suis sedibus expulerunt.
Hoc enim summatim dicimus de
omni genere armorum, si qui illa
cōtra nos tractarunt, à suis Eccle-
sijs Pastores fugarunt, ordines cō-
fuderunt, Laicos autē in Episcopo-
rum locū suffecerunt, Ecclesiæ bo-
na diripuerunt, cursum uerbi Dei
impediuerunt: hic inquā dicimus,
nihil horū esse, quod in libro abu-
suum Pastorū maxima illorum
pars, qui hoc nomē sibi uindicāt,
per se factū esse, si legere libuerit,
non scriptum apertis uerbis inue-
niat. Nostrā enim ambitionem,
nostā auaritiā, nostras cupidita-
tes his omnib. malis populū Dei
prius affecisse statim inueniet,
atq; harum ui ab Ecclesijs pasto-
res fugari, easq; pabulo uerbi pri-
uari,

uari, bona Ecclesiarū (quę sunt bo-
na pauperum) ab illis tolli, indi-
gnis sacerdotia cōferri, & illis qui
nihil à Laicis, præterquā in uestis
genere, ac ne in hoc quidē diffe-
rūt, dari. Quid enim horū est, qđ
negare possimus per hos annos à
nobis factū esse? Quare si Turca,
si hæretici hoc idē aduersus nos
faciunt, quid hic aliud, q̄ flagitia
nostra, & simul iustū Dei iudiciū
uidemus? iudiciū uerò plenū mise-
ricordia. Si enim p̄ meritis nos ca-
stigaret, iam pridē sicut Sodoma
& Gomorrha fuisset. Cur ue-
rò hæc nūc cōmemoramus? an ut
uos cōfundamus? Absit. Sed ma-
gis ut uos ceu Patres, & fratres cha-
rissimos, primū autē nosmetip-
sos admoneamus, quo pacto hæc
quibus nunc affligimur flagella,
& grauiora, quę impendent, nisi
resipisca-

resipiscamus, uitare possimus, ut
effugiamus tremendum illud Dei
iudicium, omnibus quidem non
resipiscentibus tremendum, ma-
ximè uerò illis qui præsunt. Iudi-
ciū enim graue (inquit scriptura)
his qui præsunt, fiet. Iudicium ue-
rò incipere nūc uidemus à domo
Dei. dum enim nunc eijciunt sa-
cerdotes, dum cōculcantur ab ho-
minibus, quid aliud hoc indicat,
quàm diuinū de nobis iudicium;
quod prædixit Christus, cum di-
ceret, Sacerdotes suos esse sal ter-
re: qđ si sal euanuerit, ad nihil ua-
lere ultra, nisi ut eijciatur foràs, &
conculcetur ab hominibus: hæc
uerò omnia nos nunc patimur.
quod si propter iustitiam, ut no-
stri maiores, beati nos quidem: at
nunc iustè quidē, quia sal euanuit,
minimè autem propter iustitiam
patimur.

patimur: in omnib. enim nostris afflictionibus uidemus iudicium Dei. atq; utinam quidem illud uideremus: hoc enim initium esset omnia Dei iudicia & flagella efugiendi, atq; in gratiam & in ueram gloriã ingrediendi. Quæ res fecit, ut in his commemorandis acriores & longiores fuerimus, nisi enim hæc bene cognita & perspecta fuerint, frustra intramus in Conciliũ, frustra inuocamus Spiritum sanctum, qui primum ingressum in animam hominis semper facere solet per ipsius hominis condemnationem, ut cõdemnet mundum de peccato. quare nisi ille Spiritus nos apud nosmet ipsos primũ condẽnauerit, nõdum illum ingressum esse ad nos affirmare possumus: ac ne ingressurũ quidem, si peccata nostra au-

dirē recusamus: Idē enim dicetur
nobis, quod populo ueteri per
prophetā Ezechielem est dictū,
cū nondum agnitis suis sceleri-
bus Deum per prophetā interro-
gare uellent. sic autem ait Prophe-
ta: Venerūt uiri Israel ad interro-
gandum Dominum, & sederunt
coram me. hæc autem dicit Domi-
nus: Nūquid ad interrogandum
me uenistis? uiuo ego, dicit Do-
minus, quia non respondebo uo-
bis. Sequitur autē: Si iudicas eos,
abominationes patrum illorum
ostende illis. In quibus uerbis
ostendit Deus, quare noluerit re-
spondere illis: quia nondum scili-
cet abominationes suas & patrū
suorum audierant. Quare cū i-
dē Dei spiritus sit, qui tum dabat
responſa, & quē nunc nos seden-
tes coram Domino inuocamus,
quid

quid nobis faciendū sit, ut propi-
tia responsa habeamus, ex his ui-
detis: & simul t̄q̄ necessariò nos,
qui præsidemus in hoc sacro con-
fessu, à detegendis nostris pecca-
tis sermonis exordium uobiscum
duximus. Quia uerò nonnullos
nunc uidemus, sua primū pecca-
ta, & nostri ordinis grauiter de-
flentes, atq̄ Dei misericordiā om-
nibus uotis implorātes, ideo qui-
dem in maxima spe sumus, ad nos
uenisse, quem inuocamus, Dei spi-
ritum: hoc uerò maximū pignus
diuinæ misericordiæ habemus,
nempe ipsam hanc inchoationem
Conciliij, in quo nunc conueni-
mus ad erigendā & instaurandā
penè collapsam Ecclesiā, ut uetus
populus post diuturnam captiui-
tatem apud externos reges redijt
Hierosolymā, ad instaurandum

templum. in illius uerò populi statu, in illorum læta ad patriam profectio, & templi instauratione, nostri quidē temporis, & nostri status, in hoc præsertim Cōcilio, imaginē intueri possumus: & inducum eiusdem populi exemplo, uestrum, qui duces estis populo Dei ad cœlestem patriam contententi, officium uidere. Quare omnes uos magnopere hortamur, ut sæpius ad memoriam retrocētis, quæ in Esdræ, quæ in Nehemiæ, quæ etiam in Danielis libris sunt scripta: in quibus cōsilia omnium ducum populi explicantur, quæ hunc unum semper scopū habuerūt, ut sua & populi atq; patrū peccata confitentes, ad pœnitentiam & implorationem diuinæ misericordiæ omnes excitarēt. Quòd cū populus faceret, tū quidem
omnia

nia illis foeliciter succedere. Ea-
dē uerò confilia nobis, fi foelicem
fucceffum & exitū expectare uo-
lumus in inftauranda Ecclefia, ob
quam caufam læti huc in fpiritu
conuenimus, fequenda erūt. atq̃
eo quidem magis, quo etiam ma-
iora nobis certamina impendent
inftauraturis Ecclefia, quàm illis
inftauraturis templum. Si enim
illis multi, quo minus id perficere-
tur, fe oppofuere: fi multi etiam,
cū opus impedire non poffent,
eos irriferunt: hoc quidem fic ha-
betote, nobis nec irrifores defutu-
ros, nec qui maximis uiribus à cœ-
pto opere nos deterreant, & auo-
cent. Habebimus uerò non modò
colluctationē cum carne et fangu-
ne, fed cum fpiritalib. nequitijs
in cœleftibus. Verūm his omnib.
potentior eft is, in cuius nomine

hoc opus sumus aggressi. Quare
in eo cōfidamus, ipsum precibus
inuocemus, & ipse omnia perficiet.
Quia uerò hoc Concilium
cū deliberantium, tum uerò iudicantium
speciem refert, in quo
& deliberatur de ijs quæ ad uni-
uersalis Ecclesiæ bonū pertinent,
& etiā iudicatur tam de rebus quæ
de personis: sedemus enim tan-
quam iudicantes duodecim tri-
bus Israel, quibus cōprehenditur
uniuersus populus Dei: ideo hic
maximè locus uideť nos ipsos ad-
monēdi, ut caueamus ab his quæ
uel cōsultandi uel iudicādi uim in
nobis deprauare solent. Hæc ue-
rò sunt ipsæ animi passiones, quæ
ideò etiā perturbationes uocant,
quia rectū & uerū de reb. iudiciū
& sensum perturbant, ac peruer-
tunt: in quibus maximè illa sunt
cauen-

cauenda, quæ rectè monet Ethni-
cus ille in cōsilijs abijcienda, cū
dicit: Omnes homines qui de re-
bus dubijs cōsultant, ab ira, odio,
amicitia, uacuos esse debere. nam
cū in hæc omne genus hominum
sit propensum, tum uerò ij maxi-
mè qui principibus seruiūt: tales
enim uehementiores habent affe-
ctiones: facillimè autē ad gratiam
loquunt, uel ad odiū: ut scilicet ip-
sos existiment Principes affectos
esse, à quib. mercedem expectāt.
Cū uerò de Principibus loqui-
mur, tam de his qui Ecclesiastici
uocantur, quàm qui Seculares, lo-
quimur: ac licet quidem nos Prin-
cipes Christianos habere agnosca-
mus, & gaudeamus, id qđ in uete-
ri, & iam recens fundata Ecclesia
Patres nostri non habuerunt: ta-
men ante omnia nobis in hoc Cō

cilio semper est animaduertendū,
hunc non esse locum laudandi ali
quem, nisi solum Deū in Christo
Iesu, atq; illum solum iustificandi,
omne autem genus hominū con
demnandi: primū uerò nos ip
sos qui hæc loquimur, ut cum Da
niele dicamus: Nobis confusio fa
ciei, regibus nostris, principibus
nostris, & patribus nostris, qui
peccauerūt: tibi autem Domino
Deo nostro misericordia & pro
pitiatio, quia recessimus à te, et nō
audiuimus uocē Domini Dei no
stri, ut ambularem in lege eius,
quam posuit nobis per seruos su
os Prophetas. Et omnis Israel præ
uaricati sunt legem tuam, & decli
nauerunt, ne audirent uocē tuam:
& stillauit super nos maledictio,
& detestatio. Hic uerò nunc lo
cus esset, ut eiusdē Prophetæ ex
emplū

emplū sequentes, cuius uerba mo-
dò recitauimus, nō solūm nostra,
qui sacerdotes sumus, sed populi,
sed principum coram Deo & Ec-
clesia eius, peccata confiteremur,
proq̄ omnibus ueniā implorare-
mus. Sic uerò dicit Daniel: Cūq̄
adhuc loquerer, & orarē, & con-
fiterer peccata mea, & peccata po-
puli mei, nomine populi hoc lo-
co omniū ordinum personas cō-
plectens, ut eius confessio, quam
modò recitauimus, declarat. Qua
in re, quid nobis, qui pro salute
uniuersæ Ecclesiæ tantis malis op-
pressæ, huc conuenimus, facien-
dum sit, satis indicare uidetur:
nimirum, ut nostra, & simul Prin-
cipum ac populi peccata flen-
tes, cōfiteamur. id quod planè in
spiritu mœroris satis nunc abun-
dè facimus, uerbis uerò uberius fa-

ceremus, si ipsi Principes adf-
sent, qui suam nobiscum cōfessio-
nem & lachrymas coniungerent.
Eiusmodi uerò quasi funiculis
peccatorū, ut Prophetæ loquun-
tur, sacerdotum ac Principum,
atq; ipsius populi peccata sunt col-
ligata, ut difficile sit de unius ordi-
nis peccatis inquirere, quin reli-
quorum simul ordinum peccata
appareant. Sic uerò omnes ordi-
nes una orationis serie accusans
in ueteri populo, dicit Ezechiel in
persona Dei: Sacerdotes eius con-
temperunt legem meā, & pollue-
runt sanctuaria mea: inter sacrum
& profanum non habuerunt di-
stantiam. Principes eius in medio
illius, quasi lupi rapientes prædā
ad effundendū sanguinē, ad per-
dendas animas, & auarè sectanda
lucra. Populi terræ calumniaban-
tur

tur calumniam. Hæc illæ, quæ uti-
nam ad illa solum tempora perti-
nerent, ac non nostri quoque tempo-
ris imaginem referrent. Utinam
cùm de corruptela morum sacer-
dotum loquimur, huic maximam
occasionem, maximam materiam
& auctoritatem ipsos Principes,
atque ipsum populũ dedisse, negare
possemus. Sed reprimamus
nunc uerba usque ad tempus magis
opportunum. fontes autem com-
munium lachrymarũ aperiamus.
Redeamus uerò ad eos quos cœ-
pimus admonendos, præsertim
Episcopos, qui cùm mandatis Prin-
cipum huc uenerunt. Sic uerò illos
admonemus, ut omni, qua pos-
sunt, fide & diligentia suis Princi-
pibus seruiant: uerum ut Episco-
pos decet, sic illis seruiant: ut serui
Dei, non ut serui hominum. No-
lite,

lite, inquit Apostolus, serui hominum esse. Primum uerò seruiant uni regi Christo, cui Deus Pater omnem potestatem dedit: deinde uerò propter eum, omnibus, maxime autem Principibus: cui honorem, honorem: cui tributū, tributū. Hortamur autem, ut Principibus seruiāt ad honorē, quem admodum eorum mandata uerbis ipsis præ se ferunt: in quibus nihil ferè nisi honorificū, & ad publicam utilitatem spectans, proponitur. Sic uerò in summa seruiant, ut eorum officium in primis spectet ad honorē Dei, & utilitatem huius Concilij, quod propter publicū bonū est conuocatū. Quare ut ab hoc maxime dehortamur omnes, qui hic sentētiās coram Deo, & angelis eius, atque coram uniuersa Ecclesia sumus dicturi, ne ad gratiam

gratiam hominis alicuius loquamur: sic etiam multo magis, ne ad odium cuiusquam sententiã proferamus, etiam si cõtra nos aduersarij, uel inimici, & hostis personam gerat: deniq; ut ab omni inter nos contentione abstineamus, maximè optamus, & in Domino hortamur. Hæ enim sunt quæ contristant & repellunt, quæ inuocauimus, Spiritũ sanctum, sine quo nihil omnino facere poterimus, quod ad bonum & pacem Ecclesiæ cedat. Cùm enim, inquit Apostolus, sint inter uos contentiones, non ne homines estis, & secundũ hominem ambulatis? Cùm uerò homines eos appellat, spiritus Dei expertes intelligit. In omnibus autem quæ ad reformationem Ecclesiæ pertinent, ob quam causam conuenimus, imitari nos

ri nos oportet illum, qui eam pri-
mum formauit. de quo ad hoc ip-
sum opus ingrediente, sic in perso-
na Dei Propheta loquitur: Ecce
seruus meus quem elegi, dilectus
meus in quo bene cōplacuit ani-
mæ meæ: dedi spiritum meum su-
per eum: iudicium gentibus nun-
ciabit: non contendet, neq; clama-
bit, arundinem quassatā non con-
fringet, & linum fumigās non ex-
tinguet. Hunc uerò spiritum pa-
cis, charitatis, & mansuetudinis,
cūm semper apud omnes, & cum
omnibus ostendere debeamus,
tum uerò maximè in hoc sacro cō-
fessu, in quo conuenimus, ut per
gratiam ipsius Spiritus, cōtentio-
nibus, quæ nimis diu Ecclesiā ue-
xarunt, finis tandem imponatur.
Quare ne ipsi ullam contentionis
ansam alicui demus, qui pacifi-
corum

corū personam gerimus, maximè
est cauendū. Hoc uerò, & cætera
omnia incōmoda, & impedimen-
ta pacis unico modo euitabimus,
atq; ad optatū pacis portū perue-
niemus, si precibus ab humili &
contrito corde profectis, ipsum
Christi spiritū, qui est pax nostra,
inuocauerimus: ut in hoc Conci-
lio præsideat, ut lucem cordibus
nostris infundat: utq; nos in omni-
bus ad ipsius honorē, & uerā Ec-
clesiæ utilitatē regat et dirigat. Ad
tales enim ipse dicit: Adhuc te lo-
quente, ecce adsum. Quare ut hu-
iusmodi orationibus assiduè in-
cūbamus, quāta possumus chari-
tate uos in Domino hortamur, ut
uno ore atq; uno spiritu Deū Pa-
trē in Christo Iesu glorificemus,
qui est Deus benedictus in
secula. Amen.

A N N O

ANNOTATIONES.

Nempe hæresum extirpatio.) Tria capita deliberationum in Concilio Tridentino proposita. Ordo uerus. de doctrina enim primū omnium constituendum est: & omnes falsæ doctrinæ atq; hæreses impiæ ab Ecclesia Dei quoad dederit Dominus, submouendæ. Deinde sarcienda & restituenda disciplina, purgandiq; mores, & primū cleri, deinde & reliqui populi Christi.

Tantis malis, quibus nunc grex Christi est oppressus, prouideri posse.) Quis uerò uspiam conatus in uestro Pontifice, aut ullis eius creaturis conspicitur, gregem Christi tandem tantis malis subleuandi?

Quem Deus Pater unicum nobis seruatorem & Pastorem dedit.) Si unicus & uobis seruator & Pastor Christus est, & agnoscitis datam huic omnem à Patre potestatem: uereq; sentitis, ab hoc uno Ecclesiæ reformationem esse perficiendam, ut res quidem ipsa habet: quare non tandē locum aliquē eius doctrinæ & disciplinæ aperitis? Imò cur nō remittitis tandē huius doctrinæ & disciplinæ tam hostilem insectationem?

Quòd nostra uel prudentia, uel potētia istis dem malis mederi uelimus.) Si hoc uere agnoscitis,

ANNOTATIONES.

citis, uestra prudētia uos mala Ecclesiæ auge-
 re & exasperare posse, imminuere ea atq; tol-
 lere nō posse, cur igitur in quarta uestra Sessio-
 ne ab Ebraeis & Græcis D. Scripturarū fon-
 tibus, tum & melioribus uersionibus, ad ue-
 stram uulgatam latinā, tot modis deprauatam,
 studiosos sacrarum literarum reuocatis? Imo e-
 legantiora ingenia ab illis absterretis, & tradi-
 tis illas ingenijs barbaris, superstiosis & am-
 bitiosis sepeliendas. Quare item traditiones,
 quas uocatis, cum Scripturis pari affectu su-
 scipitis? de quibus tamen nihil certi quod pro-
 feratis, habetis. Quid deniq; Scripturarū in-
 terpretationē uestris ordinarijs addicitis? quo-
 rum tam paucos habetis, qui ipsi sibi ullam au-
 sint Scripturarum scientiam sumere? Etenim
 Christus Dominus, sapientia Patris, uocat om-
 nes eos qui Ecclesijs suis rectē consulere de-
 beant, ad legem suam & scripturas, exq; his so-
 lis ueram & instituendi & restituendi Eccle-
 sias suas scientiam profert, pijs precibus inuo-
 catus: iubetq; ideo eas scrutari & excutere
 quā religiosissimē, ac ideo etiā in ijs linguis,
 quibus primū proditæ sunt, & ad id piē quoq;
 uti suis donis, quæ ullis unquam hominibus
 contulit, uel adhuc cōfert, eas interpretandi.

ANNOTATIONES.

Ad Christi sapientiam, &c. fide & spe confugiamus.) Hoc det uos facere Christus, sapientia patris, & salua res erit.

Vt fidelis quis inueniatur.) At fidelis est, qui in Ecclesia nihil quam Dei præcepta administrat, eaq; sincera, et summa ædificandi fidem Christi cura.

Et horum etiam malorum, ad quæ corrigenda uocamur, non minima ex parte causam extitisse.) Malorum, quibus oppressæ Ecclesiæ sunt, merito confitemini uos, non minima, sed maxima ex parte causam extitisse, & etiamnum existere: sed quod nam ex his malis reipsa tollere adhuc aggredimini?

Sed quis hæc numerare ualeat? quæ simul cum reliquis malis multitudine superant arenam maris, & usque ad cælum clamant.) Quis fit igitur, ut tam notoria, tam multa, inq; cælum clamantia peccata uestra, malaq; ex his in Ecclesiam inuecta, arenam maris multitudine sua superantia, nec ipsi corrigere tandem constituitis & conamini, nec alijs ut ea corrigant permittendum censetis?

Quia nullius hæreseos ipsi autores fuimus.) Nullius ergo hæresis uos authores agnoscitis? Nō sunt igitur hæc hæreses, id est, alienæ

ANNOTATIONES.

enæ à Christo doctrinæ omnium nocentissimæ?

1 In Scriptura Dei non esse traditā plenā salutis doctrinā, incertam quoq; illā esse, & obscuram, & ambiguam adeo, ut nisi uestre uestrarumq; scholarū accedāt interpretationes, & glossæ, & definitiones, non posse hominē Christianum ex ea ad salutem erudiri?

2 Ro. Pontificē iure diuino esse uniuersalem Ecclesiarum Episcopum: & qui eum non ut talem adorant, alienos esse ab Ecclesia Dei?

3 Hunc Pontificem habere dominium summum mundi, omnium regnorum, & rerum, ut domini Christi uicarium & administrum.

4 Non posse illū de religione falsum iudicare: eoq; haresim esse, in eius iudiciū inquirere.

5 Audiendum hunc esse, etiamsi quid præter & contra scripturam Dei statuit.

6 Opera non iusticatorū, id est impiorum adhuc, præparare ad iustificationem.

7 Fidem mortuam, ueram tamen fidem esse, quæ Christianos faciat.

8 Christi sanguinem sustulisse peccatum originale, actualia, nostra esse satisfactione expianda.

9 Posse homines plura opera bona facere, quæ ipsis ad salutē necessaria sint, & ea deinde ap-

ANNOTATIONES.

plicare alijs.

10 Pontificē Ro. habere tanquam in thesauro reposita merita Christi & sanctorum, illa scilicet supererogationis opera, eaq; posse in indulgentiarū nomine, quib. uelit, ad expiandū peccata impertiri, pro pecunia, pro adoratio-
ne statuarū & imaginum, pro impijs preculis ad diuos, pro profectioibus ad ossa, & statuas Diuorum.

11 Aliena populis lingua, sacra esse admini-
stranda.

12 Missas, sacramenti spectaculum & exter-
nū cultum, aliasq; ceremonias conferre ad sa-
lutem, etiam sine uero usu quem Dominus
instituit.

13 Simoniacos & sacrilegos habendos esse
in Episcoporum & sacerdotum loco.

14 Non necesse esse, ut Episcopi & presby-
teri populum Dei per se ipsos doceant.

15 Obedientiam addictam praelatis mona-
steriorum, praeferendam esse obedientiae prae-
standae parentibus: prodereq; patrimonium prae-
latis coenobiorum, praecipuae à Deo eius dis-
pensationi.

16 Maritos, aut qui uelint libertatem coniu-
gij retinere, non admittendos esse ad munus
subdi-

ANNOTATIONES.

subdiaconorum, diaconorum, & presbyterorum. Manifestos autem scortatores, adulteros, & de infanda spurcitia infames, ferendos esse etiam in ordine Episcoporum.

17 Ornare auro, argento, & serico templa, statuas & ossa Diuorum, potius esse quam bene facere pauperibus.

Ista, et multa alia dogmata Diuinæ Scripturæ ex diametro aduersa, manifestæq; hæreses, à uestris Magistris nostris, pastorib. et cōcionatorib. publicè pluribus libris uulgatæ sunt, & defenditur hodie, ac pponuntur in cōcionib. et audetis tamen dicere, uos nullius hæresis ipsos authores fuisse? Et, ut cætera omittā, non est prima hæresis Simonia? Huius, quos alios quàm uos ipsos, autores nominabitis? Antè omnia igitur, & huius mali omnium primi, & fontis cæterorum, peruersæ & adulteratæ doctrinæ teneri, uos cum primis agnoscere debetis. Quod quamdiu non facitis, & tamē hæresum extirpationem uobis primo loco non deliberandam tantum, sed & perficiendam propositū uobis à Pontifice uestro iudicatis, quarum putemus uos hæreseon extirpationem instituere, quàm earū quas iā tot annis Pontifex uester, & eius ipsius deuotiores creaturæ, præla

ANNOTATIONES.

ti & scholæ, non uerborū, sed corporum anathematis persequuntur: harum scilicet,

1 Scripturam Dei præferre traditionibus & sanctionibus pontificijs, & decretis Magistrorum nostrorum.

2 Christum adorare, omnino summum & unicum Ecclesiæ caput & pastorem, huiusq; uocem ita audire, ut uocē omnium à Christo alienorum defugas.

3 Euangelion Christi, ipso mittente Christo, hoc est uerbum suum, animumq; illud prædicandi inspirante, prædicare, & sacramenta Christi secundū illud administrare, etiam si id prohibeat Pontifex Rom. cum suis uocatis Episcopis.

4 Euangelion Christi audire, & sacramenta eius percipere, iuxta præcepta & instituta Christi, etiā si id uetent & damnent Pontifex & creaturæ eius.

5 Abusus Ecclesiasticos, quanquam manifestos, cū in doctrina, tum in Sacramentis, alijsq; ceremonijs, apertas idololatrias, & confessi pseudocleri & Episcoporum flagitia, corrigere ad regulam Verbi Dei & S. Canonum: non iubente, nec permittente hæc Ro. Pontifice, & eius Synodo.

ANNOTATIONES.

6 Scripturam Dei laicis cōmunicare, com-
modis uersionibus & enarrationibus.

7 Scholas instituere, in quibus pura Christi
catechesis tradatur.

8 Principes & magistratus, quibus Domi-
nus omnē animam subiecit, de patrimonio cru-
cifixi aliquid eripere ijs, qui illud detinent ma-
nifestis simonijs & sacrilegijs, & flagitiose
profundunt, quod ad instituendos & alendos
ueros Ecclesiæ ministros, & pauperes, publi-
casq; necessitates subleuandas, conuertatur.

9 Vigilare, ne Ecclesiæ Dei opprimantur
per insidias & uim Ro. Pontificis, & eorum
qui cum eo se Christi hostes faciunt.

Has certè hæreses Pontifex uester, Episco-
pi & scholæ eius, diris deuotionibus, exilijs,
& omni genere suppliciorum extirpare cona-
ti sunt: Sed eo euentu, de quo cruciantur ipsi,
& exultant omnes p̄ij.

Si iam & ipsi has extirpare hæreses propo-
situm habetis, & in hoc à Ro. Pontifice ue-
stro coactos in hac Synodo putatis, in eamq;
rem dictata eius Roma in singulas ferè septi-
manas accipitis, opus profecto suscepistis non
difficile modò, sed etiam impossibile. Stirps
enim harum hæreseon est corpus Christi, ui-
tis illa

ANNOTATIONES.

tis illa uera, quæ ui omnipotente profert palmites suos, ubi & quos uult. Et quamuis hi teneri & infirmi uidentur mundo, tamen agricola & plantator cultorq; huius uitis, Deus omnipotens, illos perquàm facile tuetur contra omnem uim & iniuriam potestatum spiritualium in cœlestibus, principis & dei mundi huius, cui potestas in aère est.

Cōpendiosa quidē est illa extirpandi ratio, quam maximus quidam purpuratorū max. cui dam Principi consuluisse fertur: Trucidare omnes qui Lutheri hæresim receperunt, quot quot septimū annum excefferint (excindi enim unam nationem melius esse, quàm orbem deficere à sede Romana) Libros Lutheranos omnes exurere: Typographicam extinguere: Scripturarum lectionē solis magistris nostris permittere: Summulam breuem religionis, sedi Ro. idoneā, uelut Alcoranū quendā, populis proponere: pœnaq; capitis sancire, & inquisitione Hispaniensi tueri. Hoc inquā cōpendium dictū quidem facile est: Sed qui sedet in cœlis, & operatur omnia in omnibus, ridet atq; subannat omnem sicut gentium fremitum, & inanes populorum molitiones, ita etiam Regū conspirationes, & sapientum consultationes quæcum-

ANNOTATIONES.

quæcunq; contra Christum suum existunt, & inuentur.

Tamen qui non coluit, quem debuit agrū, qui non seminauit, &c.) Bene: tantū de uera agri Domini cultura, uero semine uerbi Dei, & uera uerarum hæreseon extirpatione hæc uestra uerba intelligite.

Conscientiam suam interrogent, quo modo in eo colendo, quo modo in seminando se gesserint.) Et hoc rectè: sed non ipsorum tantum conscientia, uerū totus orbis nouit, & queritur, quod maxima Episcoporum pars, & ipse uester Pontifex Ro. non putant ad se pertinere, ut colerent & sererent agrū mundi & Ecclesiæ, semine uerbi Dei.

His præsertim temporibus, quibus paucissimi agro Domini colendo incumbunt.) Grande hoc malum: sed id multò immanius, quod cupientes colere agrum Domini, damnatis hæreseos, & quantum in uobis est, à terra exterminatis, ferro, aqua, & igni.

Cum præter nos ipsos ne nominare quidem ullum alium auctorem possimus.) Et hoc uerè. Sed non est uera tanti mali confessio, dum ab eo non facto resilitis, & restituere disciplinā Christi annitimini.

A N N O T A T I O N E S.

Etiam horum armorum præcipuam nos causam esse negare non possumus.) Non eo tantum causa præcipua estis armorum, quibus Ecclesiæ perturbantur, quòd hæreses non solum suppullulare estis passi, uerum etiam seminastis ipsi, atq; fouetis tam multas, easq; nocentissimas, & disciplinam cleri & populi omnem euerdistis: uerum eo quoq; , quòd Reges inter se sæpissime cõmisistis, bellaq; ipsi & uestri Pontifices multa & sæua mouistis, nec ea tantum pro suæ sedis imperio amplificãdo, uerũ etiam pro extollendis filijs & nepotibus suis.

Siue de eorum qui ab obedientia suorũ Pastorum discesserunt, et ipsos à suis sedibus expulerunt.) Quem quæso Pastorem, Lutherani, quos hic tacito nomine notatis, sua sede expulerunt? Nominate uel unum. Pastor enim is tantum dici potest Ecclesiæ, qui Ecclesiam pascere pabulo uerbi Dei puri religiose studet, omneq; incommodum à grege Christi sibi cõmisso auertere, & corrigere summa cura elaborat.

Ordines confuderunt.) Quos quæso ordines? Ne locum occuparent pastorũ, lupi rapaces? doctorũ, seductores? Ne Ecclesijs dominarentur Antichristi & Ecclesiarum uastatores?

Laicos

A N N O T A T I O N E S.

Laicos autem in Episcoporum locum suffecerunt.) Et D. Ambrosius ex laico, imò ex catechumeno, ita plurimi sanctiss. Episcopi ex pijs laicis. episcopi ueri boniq; facti sunt. Apud uos autem ne ex laicis quidem, id est popularibus Ecclesiæ Dei, sed ex pueris, & fece mundi factis: & non Episcopos, sed Ecclesiarum tyrannos, qui ex Episcoporum loco, episcopaliq; potentia, omnem episcopalem functionem euerunt, & Ecclesias prorsus deuasunt. Præstat Episcopos facere ex clericis, sed Domini, reiq; ipsa in religionis administratione exercitatis: tamẽ & ex laicis, id est plebeijs Domini, facere Episcopos, bonum est, siquidem hi uere Episcopi fiant.

Ecclesiæ bona diripuerunt.) Qui hoc fecerunt, puniantur. Sed uos eos quoq; diripuisse Ecclesiarum bona clamatis, qui illa erepta manifeste impijs sacrilegis & simoniacis, Ecclesiæ pestibus, conuerterunt ad instituendos & alendos ueros Ecclesiarum ministros, & pauperes, ad publicas necessitates subleuandas: hoc est, qui bona Ecclesiarum Ecclesijs ipsis restituerunt. Ecclesia enim populus Christi est: quare id demum ex bonis Ecclesiarum expensum Ecclesijs ferri potest, quod insumitur in

A N N O T A T I O N E S.

tur in eius commoda uel spiritualia, uel corporalia. Eaꝫ omnia Ecclesijs uerè eripiuntur, imò etiam in perniciem Ecclesiarum cõuertuntur, quæ tribuuntur & permittuntur ijs qui Ecclesiæ ministeria sibi habent obnoxia: & nec ipsi ea pie Ecclesijs præstant, nec præstari per alios curant, nisi peruersa.

Cursum uerbi Dei impediuerunt.) Verba Pontificis Rom. Dei uestri terreni. nam quos hic taxatis, cursum Verbi Dei restituerunt. Atq; hic satis apparet, prælatos ea quæ falso impingunt Lutheranis, prius ipsos designasse.

Hic inquam dicimus, nihil horum esse quod in libro abusuum Pastorũ maxima illorũ pars, qui hoc nomen sibi uindican, per se factum esse, si legere libuerit, non scriptũ apertis uerbis inueniat.) Et hoc uerè cõfitemini: sed tum uera apparebit hæc uestra Confessio, cum tanta à uobis scelera re ipsa remouere incipietis. Adeò enim ueros gregis Christi pastores ab Ecclesijs ubiq; depulistis, ut Episcopi iam non putent sui esse muneris, uel residere apud Ecclesias suas, uel ullã pastoralis functionis partem per se illis præstare. Cumq; Episcopi eò de generarint, cæteris Prælati, ut idẽ facerent, licentiam dederũt. Itaq; corrupta breui tempore est

A N N O T A T I O N E S.

re est tota prælatorū turba, ut ferre amplius
 non potuerint, ut inferioris ordinis pastores
 & parochi suum officium facerent. Ac ne Ec-
 clesiæ aliquando reciperent, qui munus uerè
 pastorale illis præstare possent, & uellēt, Pon-
 tificex uester & pseudoepiscopi parochiarum
 prouentus uel incorporarunt collegijs Cantorū,
 uel uorandos concesserunt Prælatis &
 Curtisanis, ut unus ex Cantorum prælatis,
 quos uocant, decem & amplius parochiarum
 redditus absumat. Hinc bona Ecclesiarum
 Ecclesijs tandē erepta sunt: pauperum
 enim sustentationi, & Scholarū, propè nihil:
 ministerijs uerò populi, quanquam omninò ui-
 tiatis & peruersis, uix centesima illorum pars
 relicta sit: ueris autem ministerijs his ipsis Ec-
 clesiarū opibus cruces paratæ sunt, & structū
 rogi. Xenodochea, nosodochea, orphanotro-
 phea, gerontocomia, ptochotrophea, scholæ,
 collegia, & cœnobiaz piè studiosorū, aut omni-
 no in Cantorū conuenticula cōuersa sunt, aut
 penitus exhausta, & laicis nouis donationib.
 restituenda relicta. Cū itaq; Reges et Princi-
 pes uiderūt tā immensas Ecclesiarū opes ueris
 Ecclesiarū usib. per ignauissimos & planè ne-
 quā homines penitus eripi, & in omnino fla-
 gitiosas

ANNOTATIONES.

gitiosos usus dilapidari: existimauerūt præstare, ut uel in usum reip. aliquid ex illis transferretur, q̄ ut homines adeò nullius usus, et à quibus Ecclesiæ nihil quàm grauißima scandala & damna acciperet, absumerent omnia: ceperuntq; pinguiore prælaturas & Episcopatus cõferre ijs, per quos regna & ditiones suas gubernat. sic & opes & personæ Ecclesiasticæ ab Ecclesijs in aulas Principũ maxima ex parte translatae sunt. Quæ omnia et rerũ & hominũ suorũ spolia, Ecclesiæ uobis accepta ferunt: qui ea etiã fortiter adhuc uemini, ac in dies horrendum in modũ augetis, ubicũq; uestræ rapacitati nõ modũ statuūt pijs Principes.

Bona Ecclesiarum, quæ sunt bona pauperum, ab illis tolli, indignis sacerdotia cõferri, &c.) Cum uerò hæc omnino de uobis uerè, & toto orbe ea grauißimis querelis tot iam seculis detestante, confiteamini, qui audetis uobis sumere potestatem sacrosanctæ Synodi, & generalis, iudicium supremum in uniuersam Ecclesiam Dei? Quid, Ecclesiam? Imò in ipsum etiam uerbum Dei? Certe qui tam horrenda tenentur ambitione & auaritia, ut fuget pastores ueros ab Ecclesijs Dei, priuent eas pabulo uerbi Dei: eripiat eis bona, quæ pauperũ sunt: conferant

A N N O T A T I O N E S.

cōferant sacerdotia non indignis tantū, sed etiā indignissimis, & qui non possint inter Ecclesie Dei laicos locum habere: hi profectō aguntur non Christi, sed Antichristi spiritu, uel Principis mundi, qui ab initio peccat, mentitur, & homicida est. Quid igitur à uobis, & à uestra Synodo (siquidem id possitis, quod molimini, efficere) expectandum sit, quàm ea, quorum fundamentū in quarta uestra sessione iecistis? Ut scilicet scripturam Dei ereptam omnibus & laicis et clericis pijs, impijs pharisæis prodatis sepeliendam: & ut nomine traditionum & interpretationum uestrarum, Alcoranū quendam pro Euangelio Christi confundatis, & Ecclesijs obtrudatis? Inde q; nomine executionis uestrorum decretorum, ciuilibus armis cuncta reliqua Europæ regna afflicta & perdita, Turcis prorsus euertenda prodatis?

Quid enim horū est, quod negare possimus per hos annos à nobis factum esse. Nihil sane. Sed nec ut facere ista omnia desinatis, spē ullam de uobis præbetis.

Quid hic aliud, q̄ flagitia nostra, et simul iustū Dei iudiciū uidemus. Sane flagitia uestra in his, & iustū Dei iudiciū uidetis: utinā etiā peruidea-

ANNOTATIONES.

peruideatis, & animaduertatis, ut reuerti ad
Dominum studeretis.

Si enim pro meritis nos castigaret, iam pri-
dem sicut Sodoma & Gomorrha fuissetus.)
Principes itaq; Sodomæ & Gomorrhæ repræ-
sentabunt nobis Synodum Ecclesiæ Dei, per
quam restitui debeat doctrina & disciplina
Christi.

An ut uos cõfundamus? absit.) At Daniel,
cum populi sui peccata confiteretur, dicebat:
Nobis confusio faciei, regibus nostris, princi-
pibus nostris, & patribus nostris, qui peccau-
mus tibi, quam confessionem & ipsi postea ag-
nosciis.

Iudicium uerò incipere nunc uidemus à do-
mo Dei.) Quæ erat: nunc autem facta est spe-
lunca latronum.

Dum enim nunc eijciuntur sacerdotes.)
Non sacerdotes, sed idola sacerdotum.

Quod si sal euanuerit, ad nihil ualere ultra
nisi ut eijciatur foras, & cõculcetur ab homi-
nibus.) Non igitur iam sacerdotes, sed inuti-
le pondus terræ. nam infatuatus sal, ne quidẽ
ut in sterquilinum ponatur, prodest.

In omnibus enim nostris afflictionibus ui-
demus iudiciũ Dei, etc.) Utinã, nam hoc si ui-
deretis,

ANNOTATIONES.

deretis, uera huic Dei iudicio occurrere pœnitentia, non armis mundi huius obfistere laboraretis.

Quare nisi ille Spiritus nos apud nosmetip-
 sos primū condemnauerit, nondū illū ingres-
 sum esse ad nos affirmare possumus, &c.) Et
 hæc uerissime confitemini. Dū igitur adeo nul-
 lū omnino proditis signū, animos uestros per
 spiritum S. de tantis uestris scelerib. esse con-
 demnatos, et uera eorū pœnitentia cōmotos, af-
 firmare uestro ipsorū testimonio non potestis,
 Spiritū S. esse adhuc ad uos ingressum: imō
 ipsi agnoscitis, eū nec esse ad uos ingressurū,
 frustra; eū uos inuocare: Quod cū ita habeat,
 quis res Ecclesiarū Dei uobis possit iudicādas
 credere? Quis etiā, cui Ecclesia Dei cordi sit,
 uobiscum uelit de eius restitutione consultare?

Viuo ego, dicit Dominus, quia non respon-
 debo uobis.) Quid igitur uos de rebus Eccle-
 siæ Dei iudicetis?

Abominationes patrum illorum ostende il-
 lis.) Boni igitur facite, quod has nos uobis ab-
 ominationes ostendimus.

A detegendis nostris peccatis sermonis e-
 xordium uobiscū duximus.) Omnino neces-
 sario, Sed oportebat uos accusare & omnia
 d peccata,

ANNOTATIONES.

peccata, & adulteratae doctrinae, peruersorumq; rituum cum primis, deinde etiam signum aliquod proferre institutae correctionis.

Sua primum peccata, & nostri ordinis grauius deflentes, atq; Dei misericordiam omnibus uotis implorantes.) O nimium breuiter siccatae lachrymas, & non exuera tantorum poenitentia profusum fletum: si tamen aliquos in hoc uestro confessu uidistis sua, & ordinis uestri peccata deflentes.

Ad erigendam, & instaurandam penè collapsam Ecclesiam.) Quod ad uos attinet, non penè, sed plenè collapsam: sed quam editis nos erigendae rursus molitionem?

Nostri quidem temporis, & nostri status, in hoc praesertim Concilio, imaginem intueri possumus.) O somniatam imaginem. Quid enim horum in uobis reipsa conspicitur?

Vestrum, qui duces estis populo Dei ad caelestem patriam contendenti, officium uidere.) Acuti oculi, qui uident, quae nusquam sunt.

In quibus consilia omnium ducum populi explicantur, quae hunc unum semper scopum habuerunt, &c.) Hunc scopum det Dominus & uos habere.

Eadem uerò consilia nobis, si felicè successerit, & exitum

A N N O T A T I O N E S.

& exitum expectare uolumus in instauranda
 Ecclesia, &c. ob quam causam læti huc in spi-
 ritu conuenimus, sequenda erunt.) Omnino
 hæc sanctorum consilia uobis sequenda erūt.
 Horum igitur consiliorum aliquod tandem fa-
 cite initium. Quæ enim quarta sessione uestra
 decreta fecistis, longe alia nobis consilia mi-
 nantur, imò ostendunt.

Quò etiam maiora nobis certamina impen-
 dent instauraturis Ecclesiam, quàm illis instau-
 raturis templum.) An uerò non uictos uos in
 his certaminibus statim initio Concilij uestri
 re ipsa fassi estis, qui destitistis obtinere contra
 Rom. Pontificem uestrum, & illi deuotos, ut
 cõcilio uestro titulum, repræsentantis uniuersam
 Ecclesiam Dei, uindicaretis, eoq; & Pon-
 tificem, & eius Curiam, quibus nemo in orbe
 correctione magis opus habet, iurisdictioni
 uestræ subijceretis?

Hoc quidem sic habetote, nobis nec irriso-
 res de futuros, nec qui maximis uiribus à cœ-
 pto opere nos deterreant, & auocēt.) Talem
 Pontificem, & aulam eius tales, cunctas ipsi
 uerè deuotas creaturas experti estis, & experi-
 mini quotidie: quare igitur de eo non tandem
 apud orbem Christianum querimini? & con-

ANNOTATIONES.

tra illos uera spiritus arma sumitis?

Sed cum spiritualibus nequitijs in caelestibus.) Sanè. Det autem Dominus, ut id sentiat, & ne his ultra credatis.

Quare in eo cōfidamus, ipsum precibus inuocemus, & ipse omnia perficiet.) Christus quidem Dominus his omnibus est potentior: si autem eo confideritis, uerisq; eum precibus inuocatis, id tandem re ipsa declarate, et opus aliquod reformationis edite. Id certè, quod uestra quarta sessione protulistis, demonstrat uos cōuenisse in nomine Antichristi. Christus enim scripturas suas et legi in fontibus, & legi ab omnibus, etiã uerti in omnes linguas uult, easq; cunctis quoq; præferri traditionibus, et interpretationibus, hasq; per ipsas scripturas iudicari. Vos autem solam uestram uitiosam latinam uersionem uultis haberi authenticam: & traditiones recipitis pari affectu cum scripturis. Et scripturarum interpretationem illis addicitis, qui maxima ex parte in scripturis aut omnino nihil norunt, aut peruersas uolūt. Hæc decreta non possunt esse, nisi opera Antichristi.

Sedemus enim tanquam iudicantes duodecim tribus Israël, quibus comprehenditur uniuersus

ANNOTATIONES.

uersus populus Dei.) Quare igitur non & Pontificem uestrum, & scelerum atq; flagitiorum omnium sentinam, illius curiam? Sed si pergetis, ut in quarta uestra Sessione ccepistis, non ad iudicandum, sed ad condemnandum uerum Israël, Deiq; populum consedistis.

Cum uerò de Principibus loquimur, tam de his qui Ecclesiastici uocantur, quàm qui Seculares, loquimur.) Rectè quidem hoc. Vnde autem, quod dicitur de uobis, uos ad gratiam Rom. Pontificis à uera sententia deterritos, Bertolinum & Frisulanum episcopum, Petrum Paulum Vergerium, & alios quosdam doctos & pios, ad Concilium uestrum non admittere, sed in sidijs Pontificis potius prodere? Ex adulantibus omnia Pontifici Rom. & propriae peruersitati, Synodum potius replere?

Omne autem genus hominum condemnandi, &c.) Si in hac uestra Synodo locus est condemnandi omne genus hominum, et in primis nos ipsos: quare non & Pontificem uestrum, eiusq; curiam condemnatis ante omnes, cum id nemo sit grauius meritus?

Nimirum ut nostra, & simul Principum ac populi peccata flentes, confiteamur, &c.) Rectè, Cur igitur non & Pontificis uestri & cu

A N N O T A T I O N E S.

riæ eius peccata hic paulo specialius confite-
mini, & uoluntatem proditis aliquam illa cor-
rigendi? Quæ nisi prima omnium tollantur,
de Ecclesiæ reformatione uos quidem frustra
consultabitis: quod nec ipsi diffitemini. Capi-
te enim morbis pereunte, membris reliquis me-
dicina frustra paratur.

Id quod planè in spiritu mæroris satis nunc
abundè facimus.) O nimis leuem & momēta-
neum mærorem, qui adeò nullos adhuc pro-
fert dignos ueræ pœnitentiæ fructus.

Vt difficile sit de unius ordinis peccatis in-
quirere, quin reliquorum simul ordinum pec-
cata appareant.) Et hoc uerè. Sed sacerdotum
peccata sunt prima omnium uobis corrigēda.

Inter sacrum & profanum non habuerunt
distantiam.) Hæc igitur peccata, contemptæ
omnino, ac etiam deprauatæ legis & doctri-
næ, & sacri profaniq; in omnibus ritibus Ec-
clesiæ, & personis confusionem, cur non in-
primis & confitemini, & corrigere enitimini?
cum hæc peccata causæ sint & fontes omniū
aliorum & uestrorum, & principum, & po-
puli peccatorum.

Quæ utinam ad illa solū tempora pertine-
rent, ac non nostri quoq; temporis imaginem
referrent.)

ANNOTATIONES.

referrent.) Referunt enim nimium expressam.
 Vtinam huic maximam occasionem, maximam materiam & auctoritatem ipsos Principes, atque ipsum populum dedisse negare possimus.) Maximam sane occasionem, materiam & auctoritatem huic sacerdotum corruptelae, isti dederunt, his rebus. Primum quod se a cognitione & iudicatione Ecclesiasticarum & rerum & personarum subduxerunt, & uos uestra ministeria, res omnes Ecclesiarum, uestris iudicijs permiserunt: adeo, ut pridem nec in electionibus et examinationibus praelatorum & ministrorum Ecclesiae ferant suffragia, nec sententias dicant in horum iudicijs. Deinde, quod opes omnes Ecclesiarum, uestrae dispensationi penitus crediderunt. Tertio, quod has in immensum ex superstitione auxerunt, Ecclesiasque externis ditionibus onerarunt, & oppresserunt, eaque re praelatos regundis his ditionibus occupatos, sensim Ecclesijs eripuerunt. Quarto, quod eos etiam ipsi in aulas suas, & ad gubernacula Reipublicae pertraxerunt. Quinto, quod Episcopatus & praelaturas concesserunt, contempta canonica electione & examinatione, pro carnali fauore aut pecunia, aut propter secularia ministeria, uel praestita, uel

ANNOTATIONES.

præstanda, ab ipsis, uel ab ijs ad quos illi perti-
 nent. Sextò, quòd eis suo & omnium mortali-
 um iudicio exemptis, cunctorum scelerum
 & flagitiorum summam impunitatem conces-
 serunt, & conseruant. Verissimè igitur uos
 querimini, principes & populos corruptelæ
 sacerdotum maximam dedisse occasionem, ma-
 teriam & auctoritatem. Quasi culpa se uo-
 lunt exonerare, necesse est, ut primum eos qui
 omnino non sunt, nec esse uolunt Christi sa-
 cerdotes, religioniq; sacerdotij se (quam uer-
 bum Dei, & cum hoc consentanei canones
 requirunt) subijcere, sacerdotij etiam nomi-
 ne, loco, stipendijs, potestate abdicent: Sacer-
 dotij inquam, id est administrationis doctri-
 næ & disciplinæ Christi. non dico admini-
 strationis ditiorum et opum, quæ ad Ecclesias
 delatæ sunt: de qua ea ratio iniri potest, ut
 nemini quicquam eripiatur, quod ullo iure, ul-
 la æquitate, ulla humanitate retinere possit,
 & in administratione rerum Ecclesiasticarum
 quàm minimum immutari necesse sit. Quo e-
 nim quisq; munere commodis Ecclesiæ & Rei
 pub. deseruire potest & uult, ei muneri meri-
 to applicari debet. Verùm ut opibus & poten-
 tia Ecclesiæ Ecclesiam Dei oppugnet, & ua-
 stet,

A N N O T A T I O N E S.

stet, est nemini concedendum. Necessaria autem non corporis tantum, sed etiam honestæ conditionis, quam conseruari intersit Ecclesiæ et Reipub. ex opibus tam immensis, quibus Ecclesiæ onerata sunt, merito subministrari debent: modo ex his prius cõstituatur, unde Christus Dominus in suis uerè pauperibus, (quorum, ut uos ipsi agnoscitis, sunt bona Ecclesiarum propria) digne sustentetur & foueatur. Deinde opus est, ut ipsi in sacerdotes deligant, quos ueris pietatis fructibus deprehenderint à Domino ad id esse sicut instructos, ita etiam designatos. Horum tum sancto ministerio, id est ipsi Domini doctrinæ & disciplinæ subijciant sese omnes: ipsos tamen homines, qui sacerdotio funguntur, quoniam homines sunt, & peccare possunt, sub Ecclesiæ & potestatis politicæ iudicio relinquant: uestrum uidelicet Pontificem, & illius curiam, et Curisanos: & arguet eos atq; condemnabit de peccato. Itaq; eos qui bene præsent, & in uerbo & doctrina laborant, duplici honore dignentur: ut tamen de necessarijs huius uitæ non ultra illis largiatur, quàm opus eis sit ad ministeria sua sanctè & utiliter præstanda, ne rursus præsentium rerum copia à cura abstra-

ANNOTATIONES.

hantur rerum spiritualium. Hanc sacerdotibus suis uiuendi agendiq; religionē et conditionem Deus ipse præscripsit: quare nulla alia uel Ecclesijs, uel sacerdotib. poterit esse salutaris.

Dum igitur Principes, quibus Dominus sicut omnium, ita & sacerdotum animas subiecit: & populi, quib. unà cū principibus Deus & potestatem detulit, ut D. Cyprianus ex diuinis scripturis euidenter probat, eligēdi dignos sacerdotes, uel indignos recusandi, sacerdotia restituere Ecclesijs Christi, quisque pro sua uocatione, summo studio elaborent, contagione certè tenentur, ut & idem D. Cyprianus testatur, impietatis eorum, qui sacerdotia occupant in perniciem Ecclesiarum.

Fontes autem communium lachrymarum aperiamus.) Donet uerò pastoribus uestris uestram tantorum malorum, quæ Ecclesijs non intulistis modò, sed adhuc etiam retinetis, agnitionem & pœnitentiã, quæ uerarum et Deo gratarũ lachrymarũ scaturiginẽ suppeditet.

Sic uerò in summa seruiant, ut eorum officium in primis spectet ad honorem Dei, & utilitatem huius Concilij, quod propter publicũ bonum est conuocatũ.) Si sic uos seruire Pontifici uestro uelitis, certè Ecclesijs Synodus uestra

A N N O T A T I O N E S.

stra non commodare poterit.

Ne ad odium cuiusquam sententiam profera-
mus, etiam si contra nos aduersarij, uel inimi-
ci & hostis personam gerat.) Hoc det uobis
Dominus uerè & semper cogitare: sic facile
cauebitis, ne quid uel ad gratiam Pontificis ue-
stri, aut uestræ carnis, uel ad odium eorum qui
uos & uestra ex uerbo Dei reprehendunt,
statuatis.

Imitari nos oportet illum, qui eam primum
formauit, &c.) Certè oportet. Ipse autè lar-
giatur & efficiat, ut imitari eum uobis libeat.
Id quod tum demùm facietis, si Pontificis &
omnium mortalium personarum contemplatio
ne submota, religiose inquiretis, quid pater uo-
bis mædet cælestis: Si scripturas eius solas uo-
bis proponetis, ut ex quibus de Ecclesiarum re-
stitutione statuere debeatis: Si patienter & be-
neuolè audietis omnes eos, qui ex his uos offi-
cij uestri uolent admonere: Si tam multa pri-
dem grauissima uitia, in doctrina, disciplina et
uita uestra, non potestis ignorare, ad horū cor-
rectionem uos cum primis accingetis, & fidè
pijs ubiq; gentium hominibus facietis, studio
uos teneri uero reformandi Ecclesias, et in pri-
mis ministros earum. Nam totus orbis nouit

&

ANNOTATIONES.

Et deplorat, nullos inter homines uiuere uocatis praelatis & clero uitiosius. Si uitam deniq; citius in crucem offeretis cū Christo Domino, quàm ut quicquam probetis, quod uerbo Dei damnatum est: aut condemnetis, quod Dominus uerbo suo uel requirit, uel probat.

Si precibus ab humili et cōtrito corde profectis, ipsum Christi spiritum, qui est pax nostra, inuocauerimus. Cor huiusmodi inserat uobis Dominus.

Vtq; nos in omnibus ad ipsius honorem, & ueram Ecclesiæ utilitatem regat, & dirigat. At si hic uobis præsideat spiritus, lucemq; suam cordibus uestris infundat, arguet & condemnabit mundum in uobis, & per uos: quia mundum totum, ideo eos cum primis qui sunt ex mundanis primi: de iustitia, & iudicio, quod Christo scilicet non credunt, iustitiã eius celestem non modò nõ quærunt, sed hostilissimè etiam oppugnant, deuictamq; potentiam & tyrannidem principis mundi restituere, et Christi uicticem & salutarem potestatem deicere & profligare satagunt.

Vt uno ore atq; uno spiritu Deum Patrẽ in Christo Iesu glorificemus, qui est Deus benedictus in secula, Amen. Det uobis hic ipse benedictus

A N N O T A T I O N E S.

benedictus in secula Deus, agnoscere & perpendere, quàm horribile ab ipso iudicium maneat omnes eos, qui ipsius nomen & uerbum uanè modò usurpant, non etiam impijs conatibus prætexunt. Quod enim Deus in tam reprobum & perditum, atq; adeò uniuerso orbi perniciosum sensum suo iusto iudicio tradidit Rom. sedem, & curiam eius, cum deuotionibus ipsi creaturis eius, tot iam seculis, hæc cum primis causa est, quod quanquam contra Christum molitur & instituat omnia, Christi tamen uerbum & nomen, cunctis suis actionibus & molitionibus adeò impudenti impietate prætexere ubiq; audet.

Det igitur Deus uobis, qui spiritus est & ueritas, & uult in spiritu & ueritate coli & adorari, ut qui tam multa de Christo Domino, de spiritu et Ecclesia eius, de uerbo et iudicijs eius, de pœnitentiâ et precibus, de studio pietatis uerba facitis, de his rebus etiã seriò aliquando cogitatis, Christumq; Dominũ uerũ & unicũ caput, seruatoreẽ ac uindicẽ Ecclesiæ suæ agnoscatis, & adoretis uero corde: sic demũ locum istũ, quem uobis sumitis, tueri, et synodũ Ecclesiæ Dei sanctam repræsentare, populoq; Dei consulere salutaria poteritis, et statuere.

D E C R E T

DECRETA SESSIONVM
In Concilio Tridentino.

Decretum I.

SACROSANCTA Tridentina Synodus in spiritu sancto legitime congregata, in ea præsidentibus eiusdem tribus Apostolicæ sedis Legatis, agnoscens cū beato Iacobo Apostolo, quòd omne datum optimum, & omne donum perfectum de sursum est, descendens à patre luminum, qui ñs qui postulant à se sapientiam, dat omnibus affluenter, et non improperat eis: & simul sciens, quòd initium sapientiæ est timor Domini: statuit & decreuit, omnes & singulos Christi fideles in ciuitate Tridentina congregatos, exhortandos esse (prout exhortatur) ut se à malis & peccatis hæctenus commissis emendare, ac de cætero in timore

more Domini ambulare, & desideria carnis deserere, orationibus instare, sæpè sæpius confiteri, eucharistiæ sacramentum sumere, & ecclesiastica frequentare, præcepta deniq; dominica (quantum quisq; poterit) adimplere, nec nõ quotidie pro pace Principũ Christianorum, ac unitate Ecclesiæ priuatim orare uelint: Episcopos uerò, & quoscunq; alios in ordine sacerdotali constitutos, Oecumenicum Concilium in ea ciuitate celebrantes, ut assiduè in Dei laudibus incumbere, hostias, laudes & preces offerre, sacrificiũ missæ quolibet saltem die Dominico, in quo Deus lucem condidit, & à mortuis resurrexit, ac spiritũ sanctum in discipulos infudit, peragere satagant: facientes, sicut idem Spiritus sanctus per Apostolum præcipit,

pit, obsecrationes, orationes, postulaciones, gratiarum actiones pro sanctissimo Domino nostro Papa, pro Imperatore, pro Regibus, & cæteris qui in sublimitate constituti sunt, ac pro omnibus hominibus, ut quietam & tranquillam uitam agamus, pace fruamur, & fidei incrementum uideamus. Præterea hortatur, ut ieiunent saltem sextis ferijs in memoriam passionis Domini, & eleemosynas pauperibus erogent: in ecclesia aut Cathedrali singulis quintis ferijs celebretur missa de Spiritu sancto, cum letanijs, cæterisque orationibus ad hoc institutis: in alijs uero ecclesijs eadem die dicantur ad minus letaniæ & orationes. Tempore autem quo sacra peraguntur, colloquutiones et confabulationes non fiant, sed ore & animo celebranti

branti adfistāt. Et quoniam oportet Episcopos esse irreprehensibiles, sobrios, castos, domui suæ bene præpositos, hortatur etiam ut ante omnia quilibet in mensa seruet sobrietatem, moderationemq̃ ciborum. Deinde cum in eo loco sæpe ociosi sermones oriri soleāt, ut in ipsorum Episcoporum mensis diuinarum scripturarū lectio admisceat̃. Familiares uerò suos unusquisq̃ instruat & erudiat, ne sint rixosi, uinosi, impudici, cupidi, elati, blasphemi, et uoluptatum amatores: uitia demùm fugiant, & uirtutes amplectantur; & in uestitu & uultu, & omnibus actibus honestatem præ se ferant, sicut decet ministros ministeriorum Dei.

Ad hæc, cum huius sacrosancti Concilij præcipua cura, sollicitudo & intentio sit, ut propulsatis
e hæresum

hæresum tenebris, quæ per tot an-
nos operuerunt terram, Catholi-
cæ ueritatis lux, Iesu Christo (qui
uera lux est) annuente, candor pu-
ritasq; refulgeat: & ea quæ refor-
matione egent, reformentur, ipsa
Synodus hortatur omnes Catho-
licos hic congregatos, & congre-
gandos, atq; eos præsertim qui sa-
crarum literarum peritiã habent,
ut sedula meditatione diligenter
secum ipsi cogitent, quibus potis-
simum uijs et modis, ipsius Syno-
di intentio dirigi, et optatum effe-
ctum sortiri possit, quo maturius
& consultius damnari damnan-
da, & probanda probari queant,
ut per totum orbem omnes uno
ore, & eadẽ fidei confessione glo-
rificent Deum & Patrem Domi-
ni nostri Iesu Christi.

In sententijs uerò dicendis, iux-
ta

xta Toletani Concilij statutum,
in loco benedictionis confidenti-
bus Dominis sacerdotibus, nul-
lus debeat aut immodestis uoci-
bus perstreperere, aut tumultibus
perturbare, nullis etiam falsis ua-
nis ue, aut obstinatis disceptatio-
nibus contendere: sed quicquid
dicetur, sic mitissima uerborum
prolatione temperetur, ut nec au-
dientes offendantur, nec recti iu-
dicii acies perturbato animo in-
flectatur.

Insuper ipsa sacra Synodus sta-
tuit & decreuit, quod si fortè con-
tigerit aliquos debito in loco
non sedere, et sententiam etiã sub
uerbo Placet proferre, congrega-
tionibus interesse, & alios quoscũ
que actus facere, Concilio duran-
te, nulli præterea præiudicium ge-
neret, nulliꝝ nouũ ius acquirat.

ANNOTATIONES IN
Decreta Concilij Tridentini.

Pio Lectori S.

DAmus tibi, pie lector, præclara illa decreta sanctorum patrum, qui in Concilio Tridentino præfuerunt, non minus apud homines absurda, quam erga Deum contumeliosa. Ea enim est antiqui generis humani hostis fraus & malicia, ut interdum se in angelum lucis transformet, quò plures decipiat, & in exitium trahat, etiam, si fieri possit, electos. Huius ad exemplum, uidentur istæ creaturæ Papæ, quæ Tridenti principatum tenuerunt in Synodo, ut illi uocant, sacrosancta, omnes suas actiones instituisse. Etenim cum ad hoc delecti esse dicantur, ut uicia & corruptelas, quæ ipsorum uicio et negligentia paulatim in Ecclesiam Christi irrepsissent, sua nunc prudentia & pietate cognoscant ac repurgent, re ipsa nihil aliud agunt, quam ut pristinam impietatem, idololatriam, & omnem peccandi licentiam confirmet ac stabiliant. Id autem ut uerisimili aliquo colore ab ipsis factum uideatur, magnificos titulos subinde inculcant, & specioso Ecclesie uocabulo abutuntur, quam illi uestigia sui magistri, hoc est Satanae, cuius spiritu ducuntur,

A N N O T A T I O N E S.

ducuntur, sequuti, hostiliter insectantur.

Hoc tamen discrimen inter illum magistrum & hos suos sectatores uideri possit, quod ille astutia et calliditate plusquam humana fucum posset facere hominibus, quamlibet exercitatis: hi uero suam stultitiam atq; impietatem toti orbi terrarum stolidissimè produnt. Nouerūt, qui mediocri prudētia præditi sunt, eorū fraudes, flagitia, fucos, & imposturas, etiam si nulus moneat: & tamen aliquo modo retegendæ sunt latentes in istis sessionibus Cōcilij Tridētini imposturæ, ne ad eundem impietatis lapidem simpliciores impingant. Qui uerò mediocri iudicio præditi sunt, & mores atq; imposturas istorum hominum aliquo modo nouerunt, facile quid in his subsequētib; decretis contineri possit, cognoscent, etiam si decreta ipsa sacrosanctæ Synodi non legant. Nam in ijs iacta sunt ea impietatis fundamenta, quæ postea erat in sequētib; confirmanda, ut ex uerbis decretorum promptum est cognoscere.

Primò igitur in tota ratione procedendi suã impietatem atq; auaritiam produnt isti decretores, cum de præbēdis, præstimonij; ut illi uocant, & alijs redb; Ecclesiasticis, qui ad tuendum illum splendorem & terrificam pom-

ANNOTATIONES.

pam ualde conducunt, in primis sunt solliciti, multumq; uerborum in eis conquirendis ac distribuendis profundunt. De doctrina uero, quæ totius controuersiæ caput est & fons, leuiter ac perfunctorie faciunt mentionem, nõ tamẽ sine manifesta Dei contumelia. Hæc autem prima cura esse debebat in Cõcilio legitime congregato, ut certa & firma religionis doctrina stabiliretur, non aliunde quàm ex fontibus sacrarum literarum petita, & manifestis prophetarum & apostolorum sententijs confirmata. Deinde mores hominum iuxta eandem doctrinam ritè componendos informandosq; curarent. Postremo, si uideretur, quomodo reditus Ecclesiastici, qui ad conseruationem Evangelici ministerij, & propagationem ueræ doctrinæ, scholarumq; instaurationem instituti sunt, legitime distribuerentur. prudenter etiam considerarent. Nunc uero nostræ creaturæ, quod ad explendas eorum uoluptates pertinet, præcipue curant: doctrina apud eos, quæ prima esse debebat, hæret in postremis, aut ut uerius dicam, nullum habet locum, nisi ut magis ac magis deprauetur. Hoc nimirum est præclarum aucupium: is quæstus est illis multo uberrimus. Interim uero, Deum immortalẽ,

ANNOTATIONES.

lem, quam religiosi uideri uolunt? Nemo in cōcilio priuatum loquitur. Omnes congregantur in spiritu sancto: scilicet, quem uerius spiritum uertiginis, qui hos impostores transuersos agit, queas appellare. Is dicat sententias ex celo delapsas, uel sanè in cerebro perditissimorum hominum excogitatas. Postea ipsa sacrosancta Synodus, quæ non potest errare, pronunciat oracula. O inauditam blasphemiam, subito fulmine de celo puniendam, & extinguendam.

Semper habent in ore magnifica illa uerba, Sacrum cōcilium, Sacrosancta synodus, Ecclesia Dei, Ecclesia catholica, Vicarius Christi, Successor Sancti Petri, & hoc genus alia speciosa uocabula, ut isto splendore uerborum fucum faciant imperitiis. Retegenda igitur est istorum fraus, atq; eorum opinio minuenda: qui cum istas uoces audiunt, uel opinione religionis terrètur: uel eam quam significant sanctimoniam in hominibus qui eas sibi falso usurpant, etiamnum hærere arbitratur. Quare cum audis Sacrum cōcilium, sacrosanctam synodum, tecum cogita id quod res est, nihil aliud esse, quam confusam quandam profugæ mentis hominum turbam, quæ instans

A N N O T A T I O N E S.

Et uo Romani Pontificis, hoc est ueri Antichristi, Tridenti fuit congregata, ut illustratam in hoc tempore cœlestis doctrinæ lucem, sua super-
perstitutione, imposturis, atq; alijs infinitis malis
artibus extinguant, & suam tyrānidem quo-
cunq; id fieri poterit modo amplificatam, stabi-
litamq; tueantur.

Rursus cū audis Ecclesiam Dei, Ecclesiam
catholicam, eam tantummodo esse puta, quæ
ex neruis Antichristi, qui est caput, & uelut
angularis huius structuræ lapis, ex columnis
flagitiorum atq; impietatis, ex lapidibus crude-
litatis & tyrannidis est fabrefacta: quibus ex
rebus constat tota hæc machina & structura,
cuius caput Papa est: creaturæ tanquam reli-
qua corporis mēbra sunt Cardinales, satelli-
tes & ministri, monachorum cateruæ, & col-
legia canonicorum: procuratores atq; aduoca-
ti, Theologi, et impiæ Academiæ, ut est Loua-
niensis, Parisiensis, & omnes quæ sunt in Hi-
spania, qui omnes tanquam fideles alumni di-
gnitatem auctoritatemq; istius uerè perniciosi
capitis, & suarum creaturarum, quorum reli-
quijs bene munitur istorum culina, totis uirib.
tueri conantur.

Præterea cum audis uicarium Christi, intel-
lige

A N N O T A T I O N E S.

lige uerum Antichristum, aduersarium atque inimicum Christi, uerum illum perditionis hominem, ueram abominationem desolationis, quæ pulso per uiolentiam & fraudem Christo, se collocat in loco sancto, sibi tribuit diuinos honores, proq; Deo ipso cupit adorari.

Hæc est eius abominandæ creaturæ uera definitio, quæ officium tanquam absentis sibi usurpat, cum perpetuò habeamus præsentem Dominum. Habet Ecclesia Dei semper præsentem & gubernantem sponsum suum Christum Iesum, liberatorem nostrum. Ergo non indiget ullo uicario, qui uices absentis gerat.

Iuxta hanc significationem si has uoces intelligas, natiuum et genuinum illarum intellectū habebis, quoties in scriptis aut uerbis Papistarū uel eas legeris, uel audiueris. Iam ergo mihi considera, lector, quid ab istiusmodi hominibus, uel potius Satanæ furijs erit expectandum.

Primum igitur ipsa loquitur sacrosancta Synodus Tridentina. Attende igitur ne te decipiat, & iuxta definitionem traditam, eius linguam, sermonem, & mentem intellige: quam nullo negotio percipies, etiā si Synodū ipsam sacrosanctam loquentem non audias, modò re-

ANNOTATIONES.

gulam teneas. Neq; enim synodus est, neq; sacrosancta, neq; loqui potest. Sed est manus quædam latronum undiq; sine discrimine confluentium, atq; unum in locum ex membris uerissimi Antichristi copulata: cuius omnes qui in ea sunt, spiritu, fraude, imposturis, et flagitijs cumulatè referta, aduersus Deū patrem, aduersus Dei filium liberatorē nostrum Iesum Christum, aduersus omnia Christi membra, qui in spiritu et ueritate Deum colunt, flagitiosissime coniurauerunt. Quid enim, aliud esse potest istiusmodi Satanæ conciliabulū, in quo prætextu pietatis, re uera hoc agunt hæc Antichristi mancipia, ut suo uentri bene sit, utq; doctrina uera de filio Dei inde ab initio Ecclesiæ tradita extirpetur, atq; ex animis & memoria hominum funditus tollatur? Hæc profectio ueriora sunt, totoq; orbe terrarum manifestiora, quàm ut ulla indigeant probatione. Consilia autem hæc omnia, non ab Apostolicæ sedis legatis, neq; à reliquis miseris hominibus qui ex alijs nationibus decepti in illam confusam turbam peruersorum hominum confluerūt, profecta sunt, neq; excogitata. Nam eorū maxima pars stolidissima est, alij homines turpissimi, & nefandissimi: alij rursus in cæcam libidinem

A N N O T A T I O N E S.

dinem uoluptatum atq; ambitionum ruentes, omne genus turpitudinis honores ac diuitias quomodocunq; paruas quærunt, doctrinam, eruditionem, omneq; studium uirtutis superbis sine contemnunt. Sed ab illa callida meretrice Romana, ab illo inimico Dei, ab illo in quã silicernio Romano Papa inuẽta consilia sunt, ut reges terræ, alioqui ad extremam crudelitatem atq; impietatem labentes, de poculo inaurato suæ fornicationis inebriet. Istius profecto tanta est uafricies & impostura callida, ut merito à quibusdam uiris prudentibus sit dubitatum, utrum re uera sit corpus humanum uera hominis anima communi more hominũ animatum, an uerò spectrum aliquod Satanæ, spiritu diaboli agitatum, ex ipso tenebrarum regno in hæc lucem emissum, ut serat inter principes terræ dissidia, & miserorum hominum animas secum in exitium trahat? Illud tantũ sibi habet propositum, ut suos spurios & facinorosos filios, quos uerius portenta Satanæ quàm homines dicas, in amplissimo dignitatis gradu possit locare, atq; ipse infinitis uoluptatũ generibus, quamdiu hac tenui lucis usura frui poterit, diffluat, ac perfruatur. Nam de uita æterna, de animorum immortalitate post mortem,

ANNOTATIONES.

tem, nō dubitat ille quidē, ut in reliquis Italiae
 Academijs, atq; ab alijs uiris amplissimis du-
 bitatur: sed planē credit, sibiq; habet persuasiss-
 simum, nullam prorsus superesse. Ad conse-
 quendum ergo istud animi sui propositum, ami-
 citiam summorum principum, eamq; prætextu
 pietatis ac religionis conciliatā, per necessariā
 sibi fore putauit. Neq; id iniuria, mea quidem
 sententia. Tantum enim suis adulationibus
 & blandimentis potuit efficere, ut non solum
 ingentem pecuniæ uim sibi & suis comparau-
 rit, sed alterum filiorum ducem Parmæ ac Pla-
 centiæ, alterum ducem Camerinū creauerit,
 utrunq; ex illa suæ Cameriniæ illuione pro-
 creatum. Taceo nunc Cardinales, Episco-
 pos, & alios excelsæ dignitatis titulos, quibus
 suos omnes cumulauit. Quin etiam eo per-
 uenit impudentiæ, ut posteaquam Florentiam
 & Liornam trecentis millibus coronatis emit
 ab Imperatore, prompta etiam pecunia Duca-
 tum Mediolanensem uoluerit emere ab eodem
 Carolo Imperatore, qua est audacia. Hunc
 autem Imperatorem et reliquos Christiani or-
 bis reges, filios dilectos appellat, cū re ipsa om-
 nes ad unum extremo odio prosequatur. Sa-
 lutem & Apostolicam benedictionem illis mit-
 tit

ANNOTATIONES.

tit, cum ipse probè sciat, se uerissimum Satanæ
 mancipiū neq; salutem habere, neq; apostoli-
 cam benedictionem. Interim ipse suauiter gau-
 det in sinu, & tacitus apud se mirificos plau-
 sus agit, quod uanissimo lenocinio uerborū po-
 test demulcere animos tantorū Principum: si-
 gnificans se id illis impertiri, quo ipse caret, et
 quid omnino sit prorsus ignorat. Quod autē
 præcipuis orbis terrarum monarchis tā pul-
 chrè possit oblinere os, & suauiter eludere, et
 sicut boues sub iugo trahuntur, ita etiam eos in
 officio sanctæ obedientiæ continere, id uerò
 seriò triumphat, id uerò in primis sibi palma-
 rium putat. Perfunditur ille quidem incredibi-
 li uoluptate, cum intuetur se summū regni cœ-
 lorum esse deum, qui templa cœli summo soni-
 tu concutit: sed ueniet breui tempus, & nunc
 instat, in quo se, & suos omnes, non modo suis
 sedibus pulsos, sed etiam ad extremam illam
 inopiam, & quam usque adeò nunc deprecantur,
 turpem ac fœdam mendicitatem uide-
 bit redactos.

Statuit & decreuit sacrosancta Synodus,
 omnes & singulos Christi fideles in ciuitate
 Tridēna cōgregatos, exhortādos esse, etc.)
 Vide quā suauiter ludant isti impostores,
 ambiguitate

ANNOTATIONES.

ambiguitate uerborum. Christi fideles adhortantur Tridenti congregatos, qui cum nullus eum in locum conuenerit, qui uerè sit Christi fidelis, sequitur totam istam admonitionem ad neminem omnino pertinere. Neque enim omnes ego qui Tridenti fuerunt condemno, sed eos qui se Apostolicos legatos appellant, & reliquos eiusdem ordinis satellites, in eodè cum ipsis ludo edoctos ad impietatem, Christi esse fideles pernego. Hos ego uentri fideles, non Christi fideles iure appellabo, dum eos Romanæ meretricis mancipia esse, & in ministerio impietatis uersari uidebo. Desinât igitur inani uerborum ambiguitate ludere, & se ipsos uere adhortentur: imò re ipsa præstent, quod ab alijs postulant, uidelicet ut deserant desideria carnis, abijciant suas priuatas cupiditates, pellant ex animis insatiabilem atq; exitialem ambitionis morbum, quo penè ad unū omnes tenentur: fugiant idololatriam, abominentur istam meretricem Romanam, cum qua plerique omnes pulso timore Dei, sine fine scortantur. Hæc si opere ipso præstiterint, magis admonebunt populum exemplo suo, quàm si sexcentas istiusmodi inanes præceptiones magnifico titulorum apparatu cõsignatas, in lucem emisserint.

Nec

ANNOTATIONES.

Nec non quotidie pro pace Principū Chri-
 stianorum, ac unitate Ecclesiæ priuatim orare
 uelint.) Si pilum haberent mentis, aut pu-
 doris, isti sectatores Antichristi, cū suo patre
 diabolo, hoc est cum illa meretrice Romana,
 quam Daniel propheta & Paulus Apostolus
 abominationem desolationis appellant, quæ se-
 det in loco sancto, seq; tanquam Deum osten-
 tat hominibus adorandam: puderet illos ide-
 mittere in uulgus, quod pueri sciunt non solū
 esse falsissimum, sed eos etiam ex diametro cō-
 trarium conari. Sed omnino nihil eos pudet,
 planeq; sunt ad omnia ingentia facinora & co-
 gitanda & perpetranda imperterritæ impudē-
 tiæ. Quis credat istam meretricem Roma-
 nam, pacem inter principes Christianos opta-
 re, cum uideat eam nihil aliud quam cædes &
 sanguinem spirantem, atq; in hoc solum inten-
 tam esse, ut desolatione ac crudelitate uniuersam
 Ecclesiā Dei peruasitet ac populetur? Arbi-
 tratur fortasse, ubi præcipuā Europæ partem
 cruento bello implicauerit, melius fore suā rem
 constabilitam. Sed longe errat: atq; ita errat,
 ut breui potius ipsa suum interitum uisura sit,
 pro æterna et salutari Seruatoris nostri doctri-
 na, quam ipsa suo nefario scelere cupit per-
 uasitare.

ANNOTATIONES.

nascere. An putat esse truncos aut stipites ho-
 mines, qui hodie in mundo uiuunt, ut non in-
 telligant, ubi nata sint ista scelerata consilia?
 ubi primum constituta? ubi postea incremen-
 tum susceperint? ubi tandem, & quibus frau-
 dibus in lucem eruperint? Certè pueri etiam
 nouerunt, in hac urbe Roma, ante annos mul-
 tos esse ab inimicis Christi hæc nefaria consi-
 lia de bello aduersus Deum eiusq; doctrinam
 suscipiendo, cogitata. Nouerūt item, ante an-
 nos tres Busseti esse planè constitutū, ut infor-
 mem istum partum, quem diu parturiuerunt in
 animo suo homines scelerati, prima opportu-
 nitate in lucem ederent: quo in loco duo tantū
 homines apud istam meretricem Romanam in
 colloquium uenerūt, quorum alter habet iam
 quod promeritus est, alter Deo uolēte prope-
 diem est habiturus. Etsi enim desint homi-
 nes in mundo, qui de istis crudelissimis tyrann-
 nis dignas pœnas sumere possint, certè nō de-
 erunt lapides, qui contra eos insurgant: nō de-
 erunt fulmina de cælo, quæ funditus eos, ut
 meretur, extinguant. Hæc impia consilia uel
 pueris ipsis nota sunt: & profectò Corebo ip-
 so stultiores iudicādi erūt, si ea latere posse ar-
 bitrantur. Iam uerò ad palliāda quasi uelamin-
 ne quo-

ANNOTATIONES.

ne quodam superstitionis hæc nefanda scelera, instituit concilium Papa, hoc est Antichristus Romanus. Ac in eo, Di boni, q̄ serio, quam stultas nugas proponunt satellites istius prædonis, qui fuerunt congregati Tridenti, & magno quodam apparatu sessionum, quasi ex tripode dixerunt sententias, de confessione, de missis, de ieiunio, de ordine in quo debeant sedere, & hoc genus alijs nugamentis, non minus stultis quam impijs.

Et quoniam oportet Episcopos esse sobrios, castos, domui suæ bene præpositos, &c.) Hic uides lektor, qua religione tractent sacras literas hæc mancipia turpitudinis & foeditatis. Cum enim citant Pauli locum qui est in tertio capite prioris Epistolæ ad Timotheum, in quo iubet Spiritus sanctus Episcopum esse oportere irreprehensibilem, unius uxoris uirum, sobrium, &c. illam particulam, seu potius illud expressum præceptum Dei, quod præcipit disertis uerbis, Episcopum esse unius uxoris uirum, consulto & malitiose prætermiserunt. Nam ut sunt omnes infanda libidine contaminati, & omnem castitatem oderunt, & legitimum usum matrimonij, tanquam nefarij nebulones abominantur, Quid est quæso aduersus

f Deum

ANNOTATIONES.

Deum & sacras literas blasphemare, si hoc non est? Iubet Spiritus sanctus, ut legitimam uxorem habeas, cum ea iuxta ordinationem Dei castè uiuas, nullis uagis libidinibus inquinatus. Iubet ex aduerso Papa, nullã legitimam uxorem habeas: grassetur sine fine & modo impotenter tua libido, in omni genere turpitudinis te exerceas, nullo non flagitio deformatus. Quæ unquam alia esse poterit uerior Antichristi imago, quàm hæc est? Hoc in primis habere studio uidetur, ut ex diametro ea faciat et dicat, atque alijs imperet, quæ simpliciter sunt cum expresso uerbo Dei pugnantia præcepta. Quod autem alijs edicit caput ipsum abominationis reliquis suis membris, præclare ipse prior in suis actionibus præstat. Nam cum ante annos aliquot uirginem quandam per uim stuprasset ipse Antichristus, publicè hoc ipsum memorandum facinus euulgauerunt, à Papa esse magna cum gloria perpetratum, quasi clauam extorssisset e manu Herculis, ut homines scirent ipsum Papam cum aliqua fœmina hominum more (quod rarò solet) habuisse consuetudinem. Quo ex facto reliqua eius flagitia, quæ solet in Deum & homines committere, æstimentur. In istis autem, atque alijs eius & suarum

ANNOTATIONES.

suarū creaturarum impijs factis et decretis re-
 futandis, nō multū operæ nobis ponendū esse
 putauimus, cū quōd nimis scelerata sunt,
 & honestis auribus indigna, tum etiam quōd
 non tanti ea faciendā iudicauimus, ut commu-
 ni sensu præditus lector, in eis legendis remo-
 retur. Tantum imperitiores admonere uo-
 luimus, ut ne ad eundem impietatis lapidem
 cum istis facinorosis hominibus impingerent:
 & si qui fortè ignoratione aliqua ducti impe-
 gerunt, admoniti iam tandem resipiscant.
 Nunc igitur satis sit fontes atque origines, ex
 quibus hæc praua consilia pro-
 manarunt, aliquo modo
 ostendisse.

DECRETVM II.

IN nomine sanctæ & indiuidue
 Trinitatis, Patris & filij & spiri-
 tus sancti. Hęc sacrosancta & Oe-
 cumenica & generalis Tridenti-
 na Synodus, in spiritu sancto legi-
 timè congregata, in ea præsidenti-
 bus eiusdem tribus Apostolicę se-
 dis Legatis, magnitudinẽ rerum
 tractandarum considerans, præ-
 sertim earũ quæ duobus illis Ca-
 pitibus de extirpandis hæresib.
 & moribus reformandis continẽ-
 tur, quorum causa præcipuè est
 congregata: agnoscens autem
 cum Apostolo, non esse sibi collu-
 ctationem aduersus carnem et san-
 guinem, sed aduersus spirituales
 nequitias in cœlestibus cum eo-
 dem, omnes et singulos in primis
 hortatur, ut confortentur in Do-
 mino,

mino, & in potentia uirtutis eius,
in omnibus sumentes scutum fi-
dei, in quo possint omnia tela ne-
quissimi ignea extinguere, atq; ga-
leam spei salutis accipiant, cū gla-
dio spiritus, quod est uerbū Dei.
Itaque ut hæc pia eius sollicitudo
principium & progressum suum
per Dei gratiam habeat, ante om-
nia statuit & decreuit, præmitten-
dam esse confessionem fidei: Pa-
trum exemplum in hoc sequuta,
qui sacratoribus Concilijs hoc
scutum contra hæreses, in princi-
pio suarum actionum opponere
consueuere, quo solo aliquando
infideles ad fidem traxerunt, hæ-
reticos expugnarunt, & fideles
confirmarunt. Quare symbolum
fidei, quo sancta Romana ecclesia
utitur, tanquam principiū illud,
in quo omnes qui fidem Christi

profitentur, necessario conueniunt, ac fundamentum firmum, contra quod portæ Inferi nunquam præualebunt, totidem uerbis, quibus in omnibus ecclesijs legitur, exprimendum esse celsuit: quod quidē huiusmodi est. Credo in unum Deum, patrem omnipotentem, factorem cœli et terræ, uisibilium omnium & inuisibilium: & in unum Dominum nostrum Iesum Christum, filiū Dei unigenitum, & ex patre natum, ante omnia secula: Deū de Deo, lumen de lumine, Deum uerum de Deo uero: genitū, nō factum, consubstantialē patri, per quem omnia facta sunt. Qui propter nos homines, et propter nostram salutem, descendit de cœlis, & incarnatus est de spiritu sancto ex Maria uirgine, & homo factus est:

est: Crucifixus etiam pro nobis,
sub Pontio Pilato passus, & sepul-
tus est. Et resurrexit tertia die se-
cundum scripturas, & ascendit in
caelum: sedet ad dexteram Patris,
& iterum uenturus est in gloria iu-
dicare uiuos & mortuos: cuius re-
gni non erit finis. Et in spiritum
sanctum Dominum, & uiuifican-
tem, qui ex patre filioq; procedit:
qui cum patre & filio simul ado-
ratur, & conglorificatur: qui locu-
tus est per prophetas. Et unam
sanctam Catholicam & Apostoli-
cam Ecclesiam. Confiteor unum
baptisma, in remissionem pecca-
torū: & expecto resurrectionem
mortuorum, & uitam uenturi se-
culi, Amen.

Eadem sacrosancta Oecumeni-
ca & generalis Tridentina Syno-
dus in spiritu sancto legitimè con-
gregata,

gregata, in ea presidentib. eisdem
tribus Apostolicæ sedis Legatis,
intelligens multos prælatos ex di-
uersis partibus accinctos esse iti-
neri, nonnullos etiam in uia esse
quo huc ueniant: cogitansq; om-
nia ab ipsa sacra Synodo decer-
nenda, eo maioris apud omnes
existimationis & honoris uideri
posse, quo maiore fuerint & pleni-
ori Patrum concilio & præstan-
tia sancita & corroborata: statuit
& decreuit, futuram sessionē post
præsentem, celebrandam esse die
Iouis quæ subsequitur domini-
cam Lætare proximè futuram. In-
terim tamen nō differri discussio-
nem & examinationem eorum,
quæ ipsi Synodo discutien-
da & examinanda ui-
debuntur.

ANNO

ANNOTATIONES IN
Secundum decretum.

Quam grauer hęc Sacrosancta Synodus incipit à nomine sanctę & indiuiduę Trinitatis. Patris & filij & spiritus sancti: quasi aliquis angelus de cęlo lapsus, prodeat in hanc lucem, ex arcano cōsistorio supremi numinis missus, ea secreta Dei patris consilia proditurus sanctis patribus Tridenti congregatis, quę Paulus ipse raptus in tertium cęlum uidere non potuit, quęq; negat fas esse hominibus reuelari. Profecto si faciem uerborum inspicias, dicas decretum aut sessionē esse quantiuis precij. Quid dignum tanto feret hic promissor hiatus? Ipsa uidelicet sacrosancta Synodus loquitur, quę suo iudicio errare non potest. Venerabundi ergo audiamus eius oracula: nā de autore nefas erit dubitare, ut quem sciamus (ut Socratis uerbo utar) *κινδύνοισιν* *κοποῦ τινά εἶναι*.

Hęc sacrosancta & Oecumenica, & generalis Tridentina Synodus, in spiritu sancto legitime cōgregata.) Virunq; hoc falsum est: effluet. Inō hęc omnia uerba impia & falsa sunt, tantum ad ferendos animos imperitorū comparata. Nam hęc Synodus Tridētina,

A N N O T A T I O N E S.

neq; sacrosancta est, nec Oecumenica, nec generalis: nec in spiritu sancto, nec legitime congregata. Sed est impia, blasphema, papistica, paucorum latronum, in spiritu diaboli, contra omne ius & fas instituta, & ad perpetranda horribilia facinora congregata.

Id autem esse uerissimum reperies lector, si consilia istius piratae Romani & suorum mancipiorum diligenter expendes, eaq; ad amussim & quasi certissimam regulam earum definitionum contuleris, quas in superiore decreto tradidimus, non aliunde quam ex ueris fontibus & medullis ipsarum causarum extractas, & uelut exedificatas.

Duo praecipue capita se hic expendere uelle pronunciat ipsa Synodus. Quo autem ore id pronunciet, non satis assequor. Non dum enim uidimus eius formam: nec plane constat, utrum uir sit, an femina haec sacra Synodus, quae iam multa potest fundere irrefragabilia decreta. Vtruncunq; tandem sit, non ita multum refert. Siquidem apud Italos nullum inter utrunq; genus ponitur discrimen. Illud in quaestione est, quo ore tandem loquatur? Alioqui dubium non est, si quis formam requirat, esse Hermaphroditum quendam, cuius naturam ignorat nemo:

aut

ANNOTATIONES.

aut certè Chimæram quandam, quæ tamen
 suum paulo post sortietur Bellerophontem: de
 qua Homerus πρόθε λέω, ὀπίθου δὲ δ' ἑσπέρ-
 κω, μέσση τε χιμαίρα. Tam confusum et
 male compositum Chaos, quid aliud quàm in-
 cōditas planèq; inhumanas uoces poterit pro-
 ferre? Si tria capita hic tractare uoluisset sa-
 crosancta Synodus, multo fuisset cōgruētius,
 ut numero sanè quæstionum æquasset nume-
 rû trî Legatorû sedis apostolicæ, hoc est tria
 capita illius horrèdi monstri Chimerae, quod
 ex tribus monstrifis animantib. dicitur fuisse
 compositû. Sed quod duas hic tantû quæstio-
 nes tractare uelit, arbitror in causa esse, quod
 aliquis paulo antè Lutherus, tanquam Bello-
 phō quispiã, unû ex illis tribus capitibus con-
 fecit, hoc est supremû gradû de triplici quo so-
 let esse ornata diademate illa bestia, persregit.
 Sequetur propediem Deo uolète, qui reliquos
 duos diadematis gradus, et simul cum eis caput
 ipsum monstri conterat et confringat. Interim
 loquatur sanè hoc monstrû, si uidetur, in Con-
 cilio Tridentino. Nam hoc uerè suspicor esse
 bestia os, quod loquitur nomine Sacrosancti
 Cōcilij, in quo tamen nihil prorsus oris possis
 cognoscere. Duas igitur quæstiones tractan-
 das

ANNOTATIONES.

das sibi proposuit: alterã de extirpandis hæresibus, alteram de reformandis moribus, quarum utraq; ex animo ipsi oderunt. Nam, ut Christus ait, Omne regnum in se diuisum desolabitur. Si ergo Belzebub in nomine principis dæmoniorum pellit dæmonia, regnum ipsius diuisum erit, ac proinde citò esset ruiturũ. Ad eundẽ modũ, si magna illa bestia Romana cũ suis tribus capitibus, Legatis sedis apostolicæ, & reliqua turba creaturarum & perditorum hominum, uolunt exirpare hæreses, se ipsos primũ extirpent necesse est, ut qui sunt reuera omnium hominum qui hodie uiuũt, hæreticissimi: quorum regnum, uidelicet inter se diuisum, breui sine ulla dubitatione radicitus est interiturum. Iam de reformatione morum, non arbitror eos usq; adeò esse mente captos, ut credãt homines iam esse in mundo tam stultos & insanos, qui putẽt, ab eis mores corruptos esse reformandos, quibus multis iam seculis iste sol nihil uidit uel sceleratius, uel abominabilius. Deinde iubent sumere gladium spiritus, quod est uerbum Dei. Sed quia istum spiritualem gladiũ non nouerunt, ad arma carnalia confugiunt: secures, gladios, bipennes, & reliquam homicidarum panopliam sumũt, ut fundant

A N N O T A T I O N E S.

at fundant Christianum sanguinem: non possunt
 turti furorem, donec se ipsos & suas animas in-
 nocentum hominum cruore respargant. Sed
 sciant omnes isti imitatores patris sui diaboli,
 qui ab initio est homicida, sicut isti sunt, quot
 guttæ Christiani sanguinis fuerint effusæ in
 hoc bello, totidem diabolos obsessuros animas
 omnium istorum homicidarum, qui eas horri-
 bili & sempiterno cruciatu dilaniabunt ac
 discerpent.

Postremo, ut religiosi uideatur, recitât sym-
 bolum Apostolorum, sed ea prorsus mente &
 intelligētia, quæ psittaci solent humana uerba
 proferre. Etenim, si rectè eos noui qui Tri-
 denti fuerunt, ausim periculo capitis mei spon-
 dere, neminē fuisse uel Legatorū, uel reliquo-
 rum Cardinalium, aut Episcoporum, qui rectè
 possit uel intelligere, nedū præstare, ea uerba
 quæ in hoc Symbolo continentur. Quod si
 fortè contendunt aliqui doctiores, se probè in
 hoc compendio agnoscere & intelligere sum-
 mam Christianæ religionis, hos ego rursus
 impietatis coarguo, & uerbum ipsius Christi
 objicio: Seruus qui nouit uoluntatem domini,
 & re ipsa eam non præstat, plagis uapulabit
 multis. Quid enim aliud est peccare in spiri-
 tum.

ANNOTATIONES.

tum sanctum, quàm agnitã ueritatẽ uel negligere, uel impugnare, cuius criminis nullam unquam, nec in hoc seculo, nec in futuro remissionem consequentur. Esto igitur ratum & cõstitutum, Bestiam ipsam Romanam cum suis omnibus creaturis, quæcunq; intra fines illius Satãnici regni continentur, uel peccata omnia extremæ pertinaciæ, crudelitatis, maliciæ, & horribilium flagitiorũ aduersus Deum patrem & Deum filium peccare: uel peccatum blasphemiciæ contra ipsum spiritum sanctũ, cuius nulla fiet in ullo tempore condonatio, committere.

DECRÈ

DECRETVM III.

Sacrosancta Oecumenica &
generalis Tridentina Syno-
dus, in Spiritu sancto congrega-
ta, præsidētibus in ea tribus Apo-
stolicę sedis Legatis, hoc sibi per-
petuò ante oculos ponens, ut su-
blatis erroribus, puritas ipsa Euā-
gelij in Ecclesia cōseruetur, quod
promissum antè per Prophetas in
scripturis sanctis, Dominus no-
ster Iesus Christus, Dei filius,
proprio ore primùm promulga-
uit: deinde per suos Apostolos
tanquam fontem omnis & aluta-
ris ueritatis, & morum discipline,
omni creaturę prædicari iussit:
perspiciensq̃, hanc ueritatē & di-
sciplinam contineri in libris scri-
ptis, & sine scripto traditionibus,
quæ ipsius Christi ore ab Apосто-
lis

lis acceptæ, aut ab ipsis Aposto-
lis, Spiritu sancto dictante, quasi
per manus traditæ, ad nos usque
peruenerunt, orthodoxorū Pat-
rum exempla secuta, omnes li-
bros tam ueteris quàm noui Te-
stamenti, cū utriusq; unus Deus
sit author, nec non traditiones ip-
sas, tum ad fidem, tum ad mores
pertinentes, tanquam uel ore te-
nus à Christo, uel à Spiritu san-
cto dictatas, & continua successio-
ne in Ecclesia catholica conserua-
tas, pari pietatis affectu atq; reue-
rentia suscipit ac ueneratur. Sacro-
rum uerò librorum ordinē huic
Decreto adscribendum censuit,
quĩnam sint, qui ab ipsa Synodo
suscipiantur. sunt uerò infrascri-
pti: Veteris testamenti, Quinque
Moysis, id est, Genesis, Exodus,
Leuiticus,

Leuiticus, Numeri, Deuteronomium, Iosue, Iudicum, Ruth, quatuor Regū, duo Paralipomenon, Esdræ primus & secundus, quidam Neemias, Thobias, Iudith, Hester, Iob, Psalterium Dauidicum centum quinquaginta psalmodum, Parabola, Ecclesiastes, Canticum canticorum, Sapiētia, Ecclesiasticus, Esaias, Hieremias cum Baruch, Ezechiel, Daniel: duodecim Prophetæ minores, id est, Osea, Ioël, Amos, Abdias, Ionas, Micheas, Naum, Abacuc, Sophonias, Aggeus, Zacharias, Malachias. Duo Machabæorum, primus & secundus. Testamenti Noui, quatuor Euangelia, secundum Matheum, Marcū, Lucam, & Ioannē: Actus Apostolorum, ab Luca euangelista conscripti: Quatuordecim epistolæ Pauli

g apo-

apostoli , ad Romanos , duæ ad
Corinthios , ad Galatas , ad E-
phesios, ad Philippenses, ad Co-
lossenses, duæ ad Theſſalonicen-
ſes, duæ ad Timotheum , ad Ti-
tum, ad Philemonem, ad Hebræ-
os. Petri epistolæ duæ, Ioannis
apostoli tres , Iacobi epistola u-
na, & Apocalypſis Ioannis apo-
stoli. Si quis autem libros ipsos
integros, cum omnibus ſuis parti-
bus , prout in Ecclesia catholica
legi conſueuerunt, & in ueteri uul-
gata editione habent, pro ſacris et
canonicis non ſuſceperit, ana-
thema ſit. Omnes itaq; intelli-
gant, quo ordine et uia ipſa Syno-
dus , poſt iactum Fidei confeſſio-
nis fundamentum, ſit progreſſu-
ra: & quibus potiffimum testimo-
nijs ac præſidijs, in confirmandis
dogmatibus , & inſtaurandis in
Ecclesia

Ecclesia moribus, sit usura: Insuper eadem sancta Synodus cōsiderans, non parum utilitatis accedere posse Ecclesiæ Dei, si ex omnibus Latinis editionibus, quæ circumferuntur, sacrorum librorum, quæ nam Authentica habēda sit, innotescat: statuit & declarat, ut hæc ipsa uetus & uulgata editio, quæ longè tot seculorum usu in ipsa Ecclesia probata est, in publicis lectionibus, disputationibus, prædicationibus, & expositionibus, pro authentica habeatur: & quòd nemo illam reiicere quouis prætextu audeat, nec presumat. Præterea ad coërcenda petulãtia ingenia, decernit, ut nemo suæ prudentiæ innixus, in rebus fidei & morum, ad edificatiōnem Christianæ doctrinæ pertinentiũ, sacram scripturã ad suos

g 2 sensus

sensus contorquens, contra eum
sensum, quem tenuit & tenet san-
cta mater Ecclesia, cuius est iudi-
care de uero sensu & interpreta-
tione scripturarum sanctarum, aut
etiam contra unanimum consen-
sum Patrum, ipsam scripturam sa-
cram interpretari audeat. Et si hu-
iusmodi interpretationes ullo un-
quam tempore in lucem edendae
forent, qui contra uenerint, per
ordinarios declarentur, & poenis
a iure statutis puniantur.

Sed & impressoribus modum
in hac parte, ut par est, imponere
uolens, qui iam sine modo, putan-
tes sibi licere quicquid lubet, sine
licentia superiorum Ecclesiastico-
rum, ipsos sacrae scripturae libros,
et super illos Annotationes, expo-
sitionesque quorumlibet indifferen-
ter, saepe tacito, saepe etiam emen-
tito

tito prælo, & quod grauius est, si-
ne nomine authoris, imprimunt,
alibi etiã impressos libros huius-
modi temerè uenales habent: De-
cernit & statuit, ut posthac sacra
scriptura, potissimum uerò hæc
ipsa uetus translatio, & uulgata
editio, quàm emendatissimè im-
primat, nulliꝫ liceat imprimere,
imprimiꝫ facere, quosuis libros
de rebus sacris sine nomine autho-
ris, neꝫ illos in futurum uendere,
aut etiam apud se retinere, nisi pri-
mùm examinati probatiꝫ fuerint
ab ordinario, sub pœna anathe-
matis, & pecuniæ in canone Cõ-
cilij nouissimi Lateranensis appo-
sita. Et si regulares fuerint, ultra e-
xaminationem & probationem
huiusmodi, licentiam etiam à suis
superioribus impetrare tenean-
tur, recognitis per eos libris, iux-

ta formam suarum ordinationū.

Qui autem scripto eos commu-
nicant, uel euulgant, nisi antè exa-
minati probatiq; fuerint, eisdem
pœnis subiaceāt, quibus impres-
sores. Et qui eos habuerint, uel le-
gerint, nisi prodiderint autorē,
pro autoribus habeantur. Ipsa
uerò huiusmodi librorum proba-
tio in scriptis detur: atque ideo in
fronte libri, uel scripti, uel impres-
si authenticè adpareat: idq; totum,
hoc est & probatio & examē, gra-
tis fiat, ut probanda probentur, et
reprobentur improbanda.

Posthæc temeritatem illam re-
primere uolens, qua prophana
quæq; conuertuntur, & torquen-
tur uerba & sententiæ sacræ scri-
pturæ ad scurrilia, fabulosa, uana,
adulationes, detractiones, super-
stitiones, impias & diabolicas in-
cantatio

cantationes, diuinationes, sortes,
libellos etiam famosos: Mandat
& præcipit, ad tollendam huius-
modi irreuerentiam & contem-
ptum, ut ne de cæterò quisquam
quomodolibet uerba scripturæ sa-
cræ ad hæc & similia audeat usur-
pare: utq; omnes huius generis
homines, temerarios uiolatores
uerbi Dei, iuris & arbitrij pœnis
per Episcopos coërceantur. Item
hæc sancta Synodus statuit & de-
cernit, proximam futuram Sessio-
nem tenendam & celebrandam
esse feria quinta post sacratissi-
mum festum proximæ
Pentecostes.

F I N I S.

g 4

ANNO

ANNOTATIONES IN
Tertium Decretum.

Cum primùm de Tridentina Synodo rumores apud nos inuulgarentur, duæ illico diuinationes de ea percebuerūt. Vna eorum fuit, qui Pontificiarum artium, ne dixerim fraudum, nō erant ignari. hi fucum statim esse dixerunt, & dolū malum: neq; conueniri Tridentum à Papæ creaturis alio consilio, quàm ut solenni & augusta Concilij sententia, imò potius condemnatione, & grauarētur, & opprimerentur, qui autoritate Euangelij Iesu Christi, Pontificiæ tyrannidi resistunt. Quosque carceribus, triremibus, & extremis supplicijs nō ualeret Papa ulcisci per seipsum, ut Concilij iure & potestate, regibus ac principibus Christiani nominis traderentur funditus euertendi. Altera disseminabatur coniectura, in quam omnes illi concesserunt, qui recepti ordinis ecclesiastici amantes, per eos ipsos ecclesias restitui optant, per quos sunt iam adfluctæ & deiectæ; per ordinarios scilicet, qui se uocant Prælatos. Hi cū audissent quosdam uiros iam Tridentum se contulisse, cū uitæ sanctorum & probitate nō malos, tum sacrarum literarum apprimè studiosos, reddebant

A N N O T A T I O N E S.

tur animo alacriores, neq; uultu aut uerbis cōceptā spem dissimulabant, iactantes passim huius Cōcilij progressu facile fore, ut oblata occasione illi uiri qui Christi Zelo tangi existimabantur, eo usuri essent, atq; id effecturi, ut Ecclesia tandē recuperaret doctrinæ puritatē, & aliquanto tolerabiliorem disciplinam. In tanta uerò huius euentus expectatione, ecce tibi tertium Decretum prodijt.

Hic Deus bone, prior sententia quā sibi palmam uendicauit? quāta spe deciderūt, quot quot sibi & alijs pollicebātur per hanc Synodum ecclesiæ consultum iri? Ibi enim percipimus hanc sacrosanctam Synodū, & (si Deo placet) in spiritu sancto congregatā, nondum tamē uniuersalem Ecclesiam representantem, futurorum actorum iecisse admodum male auspicata fundamenta, in quæ hæc rudera legitimus ex urbe Romana comportata, atq; congesta. Primum, autoritate & regula sanctarum scripturarum fatentur agendum esse: at illarum solum, quæ in ueteri latina editione contineantur. nam ex omnibus illam unam emunctæ naris iudices authenticam faciunt: at que ipsi non modò canonicos, uerū & apocryphos libros accēsent, idq; summo imperio atq;

ANNOTATIONES.

seueritate, ut qui licere uelint nemini ullo præ
 textu respuere uel antiquam uersionē, uel apo
 crypha quæ ipsi receperint, atq; canonicis li
 bris annumerauerint. Testatur deinde se pari
 pietatis affectu, quo nimirum sacras literas cō
 plectuntur, & traditiones Ecclesiasticas tam
 scriptas quàm non scriptas recipere, quæ ab
 Apostolorum temporibus usq; ad nostram æta
 tem durarunt in Ecclesia. Et ne quid desit,
 postremò decernunt, ut nouæ expositiones sa
 crarum literarum non amplius afferatur, cum
 illis non consentientes quas hæctenus à patri
 bus accepimus. Iudiciumq; de omnibus no
 uis scripturarum expositionibus penes Eccle
 siam, & quoslibet ordinarios esse statuunt: id
 est, penes seipsos. Hæc principia cui nam uel
 mediocriter ea consideranti, non indicant ad
 quas conclusiones sint accommodanda? Ner
 uos in primis succidunt ueri & puri studij sa
 crarum literarum, cum in editionem seu uer
 sionem antiquam uetant inquire: neq; doctos
 uolunt adniti, ut indies uerbum Dei & clarius
 & planius reddatur, his Annotationibus uel
 expositionib. quæ magis appositæ et dilucidæ
 sunt hodie, quàm hæctenus unquam fuerint.
 Omnes aliæ artes licet ut excolantur, adden
 do inuen

ANNOTATIONES.

do inuentis: una scriptura sancta istorum sententia est iam planissimè & accommodatissimè exposita, eiusq; sacramentis profundissimis opera patrum est plenè & affatim satisfactum. Ita ociosos reddere uolunt, ac ignauos pastores & doctores, qui se ecclesiarum prouentibus, quam Ecclesias uerbo Dei pascere malūt. Graui certè atq; molesta cura soluunt huiusmodi uentres, quibus non sit ulterius quippiã de fontibus Hebraicis aut Græcis, unde sacræ literæ deriuatæ sunt, hauriendū. Iubent illos esse contentos ueteri latina translatione, & sanctorum patrū expositionibus, siue quædrent, siue interdum minus sint accommodatæ. Hæc ratio est, qua indoctis & ignauis aperitur aditus ad Ecclesiæ gubernacula: qui persuasi satis esse uersionū, satis expositionum scripturarum sanctarum in ærario Ecclesiæ, ipsi supini stertāt, atq; opibus & diuitijs Ecclesiasticis absq; labore fruuntur. Experiri sunt Ro. Pontifex et istæ eius creaturæ, plus quam uellent, cuiusmodi fructum in Christiano orbe pepererit uerbum Dei paulo melius intellectum: in quo ni fuisset nostra hac ætate à doctis & sanctis uiris plus quam antea laboratum atq; sudatum, Papatus impostura, idololatricæ,

ANNOTATIONES.

tria, & infiniti abusus, nō adhuc fuissent mundo traducti, qui iam scripturis sanctis detecti sunt & conuicti, fauente Deo illis studijs & exercitijs, quibus istorū decreta sic ex professo aduersantur, declarātia planē se ab eis emanare, qui suis rebus conducere arbitrātur perpetuas tenebras in Ecclesia.

Quis demū non uidet, sub prætextu Apostolicarum traditionū istos ab Ecclesia nullos uelle abusus remouere? imō potius omnes iam receptas tueri impietates? ad quæ faciendā, & apocrypha scripta se non parum adiutura cōfident: non enim alio studio illa tantopere confirmare & approbare nituntur. alioquin eis quid opus esset? Nonne Canonica scriptura sufficit ad hominem instituendum ad salutem? imō ut Pauli uerbis utar, quo perfectus sit homo Dei, & ad omne opus bonum apparatus? Ut itaq; decreta huius adfertæ Synodi Ecclesiæ sint perniciosā, euidētibus ac firmis rationibus potest conuinci: quæ etsi complures adferri deberent, paucis nihilominus uolumus esse contenti, quas hic breuiter subiiciemus.

Ista Synodus de more non habet quod uniuersalem Ecclesiam repræsentet, neq; reddita est adhuc ulla ratio (quod sciamus) cur id in
eius

A N N O T A T I O N E S.

eius titulo uel inscriptione sit omissum: cum tamen publicè constet, in Concilio fuisse ea de re quæstionem agitatam. uerum hoc fortassis obstitit, ne uideremini Paulo Tertio, creatori uestro, uelle præesse: ut qui uobis illud proposueritis in primis tuendum, ut eius authoritas esset sacrosancta, ita ut neq; uestro neq; ullis alijs Concilijs subijciatur.

2 Pari pietate prosequimini scripturã sanctã, & Ecclesiasticas traditiones tã scriptas q̃ non scriptas. Quid ita scripturis sanctis tã aperta fit iniuria? Cur alia æquatis ei authoritate & fide? Digna sanè theologia, quæ conclusionibus tantũ tribuit atq; principijs. Omnes enim traditiones Ecclesiasticas aut in sacris literis contineri oportet, aut inde euidenter inferri. De scriptis autem traditionibus, aut è sacris literis necessariò conclusis, nulla est controuersia: uerum collectis & illatis probabiliter ex uerbo Dei, aut per manum (ut dicitis) acceptis, quis tantum deferat, quantum ipsis scripturis sanctis? Mitto quòd quædam habentur traditiones adeò ab illis remotæ, ut cælum à terra, utq; tenebræ à luce distant.

3 Si traditiones omnes etiã non scriptas uultis amplecti, quæ erit confusio? sin quasdam tantum,

ANNOTATIONES.

tantum, oportet ut notas proferatis, quibus inter nosci valeant, aut quibus eas ipsi discreueritis, ab his quæ sunt dispungendæ. Dicetis fortè illas tantummodo suscipiendas, quæ perpetuò durarunt in Ecclesia ab Apostolis usque ad nostra tempora. Quod si ita statueritis, pauca fermè aut nullæ inuenientur, in quibus non plurima fuerint immutata, & inuata, ne dixerim omnino corrupta & uitiata.

4 Atq; ab hoc uestro Decreto si nolueritis recedere, ut constantia muneris uestri requiret, quò nam pacto tuebimini dogma illud impium Ccenæ dominicæ? quo traditur à uestra Romana Ecclesia, ut sub una tantum specie laicis administretur? quod sanè recens est inuentum, & à paucis annis contra institutum Christi & sanctam scripturam inoleuit.

5 Quid ue facietis indulgentijs nuper natis? Quid Papatui? Quid auriculari confessioni? aut uotis monasticis? & alijs infinitis laqueis, atq; inanibus ceremonijs, quas uetus Ecclesia ignorauit?

6 Ad hæc quomodo tam liberè & audacter definitis, inter uersiones illam tantummodo ueterem latinam habendam esse authenticã? cum ipsa sit quædam traditio, cuius author ita ignoratur,

ANNOTATIONES.

ratur, quod adhuc de eo sub iudice lis est: & nullus non intelligit, eam perpetuo non fuisse in Ecclesia ab Apostolis usq; ad nostra tēpora? 7 Si hæc antiqua editio latina rejici amplius non potest, aut ullo prætextu non approbari, Græciæ ecclesias, Illyrici, Orientis, et Aethiopicum, cum suas uersiones habeant, parum cum ea consentientes, quid putatis facturæ esse? num sua Biblia patientur emendari ita, ut ad uestra corrigantur exemplaria? Quid & Iudæi, si postremis temporibus habituri sunt Ecclesiam suam, putatis ne ab hac latina uersione petent oracula Dei? an potius ex suis met libris, qui passim à patribus appellantur Hebraica ueritas? Desperabitur itaq; quo ad uerū & certum uerbum Dei, inter uos & illas, de solida consensione, cū eius Lydiū lapidē huiusmodi statueritis, qui à cæteris omnib. nationibus minimè suscipietur. Et ista ratione præcidiuis uia innumeris Ecclesijs, ne uestræ unquā adiūgi possint. Nā ubi ista editio latina à suis discrepauerit, illæ non accedēt: nō enim minus atq; uos, patria et auita conabūtur defendere. 8 Est mirū, quomodo hoc genus hominū Decreta Pontificia, quæ alioquin uolūt sacrosancta, cum uisum fuerit, dissimulent. In eis enim distinct.

ANNOTATIONES.

distinct. 9. cap. Ut ueterū, habetur ex Augustini sententia, fidem librorum Antiqui testamenti examinandam ad hebraica exemplaria, & Noui ad græca. At ut iam est Tridenti constitutum, nō amplius licet uersionis fidem probare, aut examinare.

9 Nec magis rationem habent Clementis quinti, qui disertæ mandauit in concilio Viennensi, in omnibus uniuersitatibus dari operam linguis, atq; potissimū hebrææ meminit. quod quis nō uideat superuacaneū fore, uel ad dissendendum, uel ad aliquid de religione tractandū, siue cum Hebræis, siue cum Græcis? Nam his omnibus istorum sententia poterimus uno uerbo respondere, nostra Biblia suis longe esse fideliora.

10 Hieronymus in cōmentarijs Ecclesiasticis nostram uulgatam editionem non semel carpit: quod idem uideas, dū ad Algasiam scribit, in Mattheum, in quasdam epistolas Pauli, et in plerisq; alijs locis. Cum itaq; huius uiri sanctissimi opuscula probata sint in Decretis Pōntificijs, qui tuebimur & ipsum simul, & ueterē illā uestram editionē, quam tantopere commendatis? Mitto q; idē in cōmentarijs super Prophetas ad hebraicam ueritatē passim cōfugit.

ANNOTATIONES.

11 Augustinus, & ueteres Patres non hanc uulgatam editionem, sed plerumq; sequuti sunt interpretationē Septuaginta: modo si uestrum Decretum ratum habendum sit, Patrum comētaria neq; in Ecclesijs, neq; in scholis erunt fide digna. Adde quod & cationes Ecclesiasticas uel tolli, uel emendari ferè omnes oportebit, cum ab ea discrepent: & fortè in Ecclesia prius usitatae fuerint, quàm ista uersio agnosceretur.

12 Quin & ipsi Apostoli in suis scriptis istam uulgatam editionem minimè citarunt. Vnde ergo agnoscemus illorum sensus? non ex ea quam uos probatis, non ex interpretatione Septuaginta, qua & si nonnunquam utuntur, non tamen semper: quare illa qui uolet cognoscere, cum Hebraica ueritate oportebit ut ea conferat. quæ si non sit authentica, uti iam statuistis, ludetur opera. Sin uerò illi fides habenda est, cur ita improbatis labores studiosorum, qui in uersionibus suis hebraicæ ueritatis nituntur sensum exprimere?

13 Si uestrum Decretum suscipiatur, oportet statuere uulgatam editionem spiritus sancti a flatu reuelatam, nam uti sancuis, nullo præteritu reijci potest. Verùm animaduertite istud

A N N O T A T I O N E S.

idem ueteres tribuisse Septuaginta interpretibus, quorum tamen uersionem Hieronymus non ueretur sæpe laceffere, imò fortiter audet contemnere, quod si illi erga eos facere, impune licuit, & cæteris idem cogitate permittendum fore de uestra editione latina, ubi à ueritate hebraica aberrauerit.

14. Quod si uos auctoritas sanctorum, Decreta Pontificia, & exempla parum mouent, Pauli uerba saltè debuissent commonefacere, qui dicit: Quæcunq; scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta esse, ad Rom. 15. Idemq; ad Timotheum non semel commēdat maximis præconijs sacras literas, quo sanè tēpore latina ista uersio non extabat. Mihi ergo per uestra Decreta non licebit habere pro authentica, illam scripturam, quam ita Paulus prædicat? Et ab illa si uidero uestram latinam discedere, non erit liberum, ut meã dicam sententiam, ac uerbum Dei à falso uendicem? saltem ne à Iudæis, ut hætenus passim factum est, derideamur.

15. Estq; admiratione dignum, quomodo uolueritis unum interpretem omnia uidisse. Id præstare nemo potest, quicumq; humano ingenio aut facultate quippiam in alienam linguam cōuertit. Quod si contendatis, hunc interpretem

A N N O T A T I O N E S.

tem diuino spiritu fuisse afflatum (quamuis id concedere non cogor, cum sæpius deprehendatur lapsus, & in articulis nostræ fidei, aut sacris literis id minimè cõtineatur: sed esto, illū spiritu diuino minimè caruisse) num propterea cõsequitur, illū in tãto opere nihil unquam humana ratione uertisse, sensu suo, & cõsuetudine industria? An ideo euincitur, omnia ei fuisse reuelata, quæ in tãto opere uertere debuit? Tantū hæc inter se sunt cõnexa, ut ista alia, uos scilicet idcirco non posse errare, quia in Synodo Tridētina residetis. Cumq; permissa sint uaria sanctorū patrū cõmentaria, ac illa approbetis, miror quomodo nō intelligatis diuersas translationes nobis esse instar commentariorum.

16 Miser Erasmus tãto opere laborauit in Noui testamēti Adnotationib, neq; fuerūt eius labores improbati Leoni Põntifici, uel Hadriano, ac innumeris Cardinalib. et Episcopis: nunc uos nō magnus numerus Cardinaliū & Episcoporum, illius tam utiles lucubrationes aboletis?

17 Omnes libros quos inter Canonicos recensuistis, cum omnibus illorum partibus uultis recipi, absque ulla exceptione. additis enim, Si quis ex istis quippiam repudauerit, anathema esto. Quid hic Hieronymus

ANNOTATIONES.

nymus faciet, qui sæpius Beli historiã fabulã uocitat, historiã Susannæ & hymnum trium puerorum ueru confodit: quæ tamen omnia, cum duobus postremis libris, siue Nehemiæ: siue Ezræ, quos idem Hieronymus somnia appellat, uestra illa editio è cælo delapsa complectitur.

18 Prohibetis nouas interpretationes scripturarum, quæ aduersentur iam receptis à patribus. Hic de uobis scire uelim, an uires spiritus diuini adnitamini contrahere, & homines cohibere statuatis, ne in campo scripturarum se exerceant? Licuit patribus nõ sequi suorum patrum interpretamenta, cum ipsi uel meliora, uel probabiliora sibi uiderentur inuenisse: Cur idem posteris ne faciant, à uobis interdicitur? An existimatis omnia iam Ecclesiæ esse reuelata? Si angeli de ipsa discunt Ecclesia, quid obstat, quin ipsi quoq; perpetuò aliquid recens ex sacris literis demonstretur, quo donis spõsi sui indies magis ac magis et instauretur, et apparetur ad salutem? Si absoluta esset atq; perfecta, nõ amplius commoraretur in terris: Sed in cælum subuecta, & apud Deum facie ad faciem cum suo sponso Christo Iesu summa felicitate frueretur. Verùm quamdiu hic manet,

A N N O T A T I O N E S .

net, & perficienda est, & instauranda: quod planè adipiscetur, tum moribus assuescendo sanctioribus, tum pleniore notitia uerbi Dei. Nulli bene compoti rationis id unquam fiet uerisimile, angelos habere quod ex Ecclesia discant: & quo ad doctrinam quæ ex scripturis depromitur, Ecclesiæ nihil deesse, atq; omnia (uti uideamini decreuisse) iam à patribus ita ad amussim exposita esse, ut nihil secus atq; ipsi scripserint, inuenire, aut docere liceat.

19 Statuitis penes Ecclesiam esse debere iudicium de interpretatione sanctarum scripturarum: sed nullus planè intelligit, pio animo præditus, quam nobis uel fingatis, uel narretis Ecclesiã. Quærimus ubi nam, uel in quibus ipsa resideat. Si dixeritis, in Patribus: sciemus, illos frequenter pugnantia scribere. Si in Concilijs, non ne interdum uidemus conciliũ aliud abrogare concilium? Adde, Concilium rarò admodum congregari: & cum habetur, est (ut modò uidemus) nimirum Pontifici Romano obstrictissimum. Neq; sanctarũ scripturarum loca in omnibus concilijs eodem modo sunt explicata. Quod si demùm uelitis constituere, apud Episcopos, uel (ut dicitis) ordinarios hæc uestram Ecclesiam quærendam esse, ita ut ipsi

ANNOTATIONES.

consuli debeant de sano Scripturarum sensu, & intelligentia: illud erit piscari in ulmis pisces, ac uenari ceruos in medio mari.

20 Libros Machabæorū miramur, quomodo tā confidenter admittatis: cū sub finem libri eorum author ambigat, utrum appositè & commodè scripserit. quod minimè illum decet, qui à spiritu sancto certò nouerit, se impulsū ut scriberet.

Iam hic decreui finem facere, hoc prius duntaxat indicato: quod si non in præsentia ostendi ut Vetus & Nouum instrumentum, in Latina editione, quam unam istud Concilium uult authenticam, frequentissimè dissideat ab Hebræis & Græcis fontibus, id non est à me prætermissum rei difficultate: passim enim loca occurrunt. Sed ne actum agerem, quandoquidem Vallæ Annotationes, Erasmi, Munsteri, atq; Steuchi, id affatim docent: legantur præterea scripta Lyrani, Burgensis, & Reuchlini: sed potissimum recentiorum uersiones. atque ex his mediocriter exercitati in linguis facilè intelligent, non esse Latinam ueterem editionem, quam isti unice amplectuntur, singulare ueritatis columen, & regulam, cui nunquam refragari

ANNOTATIONES.

gari liceat. Det isti adserto Concilio Dominus mentem saniozem, ut his procepijs eius postrema non respondeant. Etsi boni uiri ferè deploratum iudicent istud negocium, cum Tridenti nil decerni uideant, aut amplius decernendum sperent ex uerbo Domini, & spiritu Christi.

F I N I S.

b 4 DECRE-

DECRETVM IIII.

Sacrosancta Synodus, &c.

Plis summorum Pontificum,
 et probatorum Conciliorum
 constitutionibus inhærens, easq̃
 complectens, & illis adiiciens, ne
 cœlestis ille sacrorum librorum
 thesaurus, quem spiritus S. sum-
 ma liberalitate hominibus tradi-
 dit, neglectus iaceat, statuit & de-
 crevit, quòd in illis Ecclesijs, in
 quibus præbenda, aut præstimo-
 niũ, seu aliud quouis nomine nũ-
 cupatum stipendium prælectori-
 bus sacrae theologiæ deputatum,
 reperitur: Episcopi, archiepisco-
 pi, primates, & alij locorum ordi-
 narij, eos qui præbendam, aut
 præstimonium, seu stipendium
 huiusmodi obtinent, ad ipsius sa-
 crae Scripturae expositionem, &
 interpre-

interpretationem per seipſos, ſi idonei fuerint: alioquin per idoneum ſubſtitutū ab ipſis Episcopis, primatibus, & alijs locorum ordinarijs eligendum, etiam per ſubtractionem fructuum, cogant & compellant. De cætero uerò præbenda, præſtimonium, aut ſtipendium eiufmodi, non niſi perſonis idoneis, et qui per ſe ipſos id munus explicare poſſint, conferantur: & aliter facta prouifio, nulla ſit, ſed inualida.

In Eccleſijs autem metropolitaniſ, uel Cathedralibus, ſi ciuitas inſignis, uel populofa, ac etiam in collegiatis exiſtentibus, in aliquo inſigni oppido, etiam nullius diœceſis, ſi ibi clerus numeroſus fuerit, ubi nulla præbenda, aut præſtimonium ſeu ſtipendiū eiufmodi deputatum reperitur, præben-

da, quomodocunq; præterquam
ex causa resignationis, primò uacatura, cui aliud onus incompatibile iniunctum non sit, ad eum usum ipso facto perpetuò constituta & deputata intelligatur. Et quatenus in ipsis Ecclesijs nulla, uel non sufficiens præbēda foret, Metropolitanus, uel Episcopus ipse, per assignationem fructuum alicuius simplicis beneficij, eiusdem tamen debitis supportationibus, uel per contributionem beneficiorum suæ ciuitatis & diocesis, uel aliàs prout commodius fieri poterit, de Capituli consilio ita prouideat, ut ipsa sacræ Scripturæ lectio habeatur: ita tamen, ut quæcunq; aliæ lectiones, uel consuetudine, uel quauis alia ratione institutæ, propter id minimè prætermittantur.
Ecclesiæ

Ecclesiæ uerò quādo annui pro-
uentus tenues fuerint, & ubi tam
exigua est cleri & populi multitu-
do, ut theologiæ lectio in eis com-
modè haberi non possit, saltem
magistrum habeāt ab Episcopo,
cum cōsilio Capituli eligendum,
qui clericos, aliosq; scholares pau-
peres grammaticam gratis doce-
at, ut deinceps ad ipsa sacra Scri-
pturæ studia, annuente Deo, tran-
sire possint. Ideoq; illi magistro
grammatices, uel alicuius simpli-
cis beneficij fructus, quos tam diu
percipiat, quàm diu in docendo
perstiterit, assignentur. Dum ta-
men beneficium ipsum suo debi-
to non fraudetur obsequio, uel ex
Capitulari, uel Episcopali mensa
cōdigna aliqua merces persoluat:
uel aliàs Episcopus ipse aliquam
rationē ineat suæ Ecclesiæ et dice-
ceffi

cesi accommodam, ne pia ac utilis
atq; fructuosa prouisio, quouis
quæsito colore, negligatur.

In monasterijs quoq; mona-
chorum, ubi commodè fieri que-
at, etiã lectio sacrae Scripturae ha-
beat: qua in re, si Abbates negli-
gentes fuerint, Episcopi locorum
in hoc, ut sedis Apostolicæ dele-
gati, eos ad id opportunis iuris re-
medijs compellant. In conuen-
tibus uerò aliorum regulariũ, in
quibus studia commodè uigere
possunt, sacrae Scripturae similiter
lectio habeatur, quæ lectio à capi-
tulis generalibus uel prouinciali-
bus assignetur dignioribus ma-
gistris.

In gymnasijs etiã publicis, ubi
tam honorifica, & cæterorum o-
mnium maximè necessaria lectio
hactenus instituta nõ fuit, religio-
sissi

siſſimorum Principum ac rerum
publicarum pietate & charitate,
ad catholicę fidei defenſionem &
incrementum, ſanęq; doctrinę
conſeruationem & propagatio-
nem inſtituatur: & ubi inſtituta
foret, & negligeretur, reſtituatur.

Et ne ſub ſpecie pietatis, impie-
tas diſſeminetur, ſtatuit eadē San-
cta Synodus, neminem ad huius-
modi lectōnis officium, tam pu-
blicę quā priuatim admitten-
dum eſſe, qui prius ab Epifcopo
loci de uita, moribus, & ſcientia
examinatus & approbatus non
fuerit: quod tamen de lectōribus
in clauſtris monachorum non in-
telligatur.

Docentes uerò ipſam ſacrā Scri-
pturam, dum publicę in ſcholis
docuerint, & ſcholares, qui in ip-
ſis ſcholis ſtudent, priuilegijs om-
nibus

nibus de perceptione fructuum,
præbendarum & beneficiorum
suorum in absentia à iure com-
muni concessis, plenè gaudeant
& fruantur.

Quia uerò Christianæ reipub.
non minus necessaria prædicatio
Euangelij, quàm lectio: & hoc est
præcipuum Episcoporum munus:
statuit & decreuit eadem sancta
Synodus, omnes Episcopos, Ar-
chiepiscopos, primates, et omnes
alios ecclesiarum prælatos, teneri
per se ipsos, si legitime impediti
non fuerint, ad prædicandum san-
ctum Iesu Christi Euangelium.
Si uerò contigerit eos legitimo
impedimento detineri, iuxta for-
mam generalis Concilij, uiros
idoneos assumere teneantur ad
huiusmodi prædicationis offi-
cium salubriter exequendum.

Si

Si quis autem hæc adimplere
contempserit, districtè subiaceat
ultioni.

Archipresbyteri quoque, ple-
bani, & quicumque parochiales,
uel aliàs curam animarum ha-
bentes, Ecclesias quocumque mo-
do obtinent, per se, uel alios ido-
neos, si legitimè impediti fuerint,
diebus saltem dominicis, & festis
solennibus, plebes sibi commis-
sas, pro sua & eorum capacitate
pascant salutaribus uerbis, docen-
do ea quæ scire omnibus necessa-
rium est ad salutem, annuncian-
doq; eis cum breuitate, & facilita-
te sermonis, uicia quæ eos decli-
nare, & uirtutes quas sectari oportet,
ut pœnam æternam euadere,
& coelestem gloriam consequi
ualeant.

Id uerò si quis eorum præsta-
rene

re negligat, etiam si ab Episcopi iurisdictione exemptum se esse quavis ratione prætenderet, & si Ecclesiæ quouis modo exemptæ dicerentur, aut alicui monasterio etiam extra diocesim existenti forsitan annexæ, uel unitæ, modò re ipsa in diocesi sint, prouida pastoralis Episcoporum sollicitudo non desit: ne illud impleatur, Paruuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis. Itaq; ubi ab Episcopo moniti, triū mensium spacio suo muneri defuerint, per censuras Ecclesiasticas, seu alias ad ipsius Episcopi arbitrium cogantur: ita ut etiam si ei sic expedire uisum fuerit, ex beneficiorum fructibus alteri qui id præstet, honesta aliqua merces persoluatur, donec principalis ipse resipiscens, officium suum impleat. Sicq; parochiales

les Ecclesiæ reperiantur subiectæ
monasterijs in nulla dicecesi exi-
stentibus, si Abbates & regulares
prælati in prædictis negligentes
fuerint, à metropolitanis, in quo-
rū prouincijs diceceses sitæ sunt,
tanquam quoad hoc sedis Apo-
stolicæ delegatis, compellantur,
neq; huius decreti executionem
cōsuetudo, uel exemptio, aut ap-
pellatio, aut reclamatio, siue recur-
sus impedire ualeat, quousq; desu-
per à competenti iudice, qui sum-
marie, & sola facti ueritate inspe-
cta procedat, cognitum & deci-
sum fuerit. Regulares cuiuscunq;
ordinis, nisi à suis superioribus
de uita & moribus & scientia ex-
aminati & approbati fuerint, ac
de eorum licentia, etiam in Eccle-
sijs suorum ordinum, non audeāt
prædicare, & ab ipsis benedictio-

nem petere teneantur, antequam
prædicare incipiant.

In Ecclesijs uerò, quæ suorum
ordinum nō sunt, ultra licentiam
suorum superiorum, etiā Episco-
pi licentiam habere teneantur: si-
ne qua in ipsis Ecclesijs non suo-
rum ordinum, nullo modo præ-
dicare possint. ipsam autem licen-
tiam gratis Episcopi concedant.

Si uerò (quod absit) prædica-
tor errores, aut scandala diffemi-
nauerit in populum, etiamsi in
monasterio sui uel alterius ordi-
nis prædicet, Episcopus ei prædi-
cationem interdicit. Quod si hæ-
reses prædicauerit, contra eum se-
cundum iuris dispositionem, aut
loci consuetudinem procedat: e-
tiamsi prædicator ipse generali
uel speciali priuilegio exemptum
se esse prætenderet. Quo casu E-
piscopus

piscopus authoritate Apostolica,
& tanquam sedis Apostolicæ de-
legatus procedat. Curent autem
Episcopi, ne quis prædicator uel
ex falsis informationibus, uel ali-
às calumniosè uexetur, iustam ue
de his conquerendi occasionem
habeat.

Caueant præterea Episcopi,
ne aliquem uel eorum, qui cum
sint nomine regulares, extra clau-
stra & obedientiam religionum
suarum uiuunt, uel presbytero-
rum seculariũ, nisi ipsis noti sint,
& moribus & doctrina probati,
quorumlibet priuilegiorum præ-
textu in sua ciuitate, uel diœcesis,
prædicare permittant, donec ab
ipsis Episcopis super ea re sancta
sedes Apostolica cõsulatur, à qua
priuilegia homini, nisi tacita ueri-
tate, et expresso mendacio ab indi-

gnis extorqueri uerisimile nō est.
Quæstores uerò eleemosyna-
rum, qui etiam quæstuarij uul-
gò dicuntur, cuiuscunque condi-
tionis existant, nullo modo, nec
per se, nec per alium prædicare
præsumant: & contrà facientes,
ab Episcopis & ordinarijs loco-
rum, priuilegijs quibuscunque
non obstantibus, opportu-
nis remedijs omnino
arceantur.

F I N I S.

ANNO

ANNOTATIONES IN
Quartum Decretum.

Plis summorum Pontificum & probatorum Conciliorum constitutionibus inherens, &c.) Audis lector protinus in ipso lumine manifestam impietatem.

Primo enim de oraculis Dei, de cœlesti doctrina, de uoluntate Dei erga genus humanum in sacris literis patefacta, nulla hic mentio: cum hæc prima esse cura deberet sanctis patribus, ut æternū atq; immutabile decretum Dei hominibus inculcarent, præteritis interim suis impijs constitutionibus, & omni dignitate uel hominum uel actionum humanarum.

Deinde non solum prætermittunt uerbum Dei, sed ei quoq; sua somnia, suas imposturas, suas impietates anteponunt: cum hæc sit æterna Dei ueritas, in omnem æternitatem duratura, Frustra colunt me mandatis hominum.

Præterea, ne quid ad explendos omnes impietatis numeros deesset, sacrosancta Synodus Romanum Pontificem probatis Concilijs antepontit: unum uidelicet homuncionem, flagitiosum, impium, blasphemum, & omnibus mundi sceleribus inquinatum, toti congregationi: et quidem, ut ipsa Synodus loquitur, ap-
i 3 probatæ.

A N N O T A T I O N E S.

probatae. Quid obsecro est furenter contra Deum blasphemare, si hoc non est? Etenim, si nullae omnino rationes, neque humanae neque divinae proponi possent, quae à blasphemis usque adeò manifestis istos homines deterreret, ipse naturae sensus, ipsa ratiocinandi uis mentibus hominum indita, ab hac impia asseueratione eos deberet reuocare. Quin proprio ipsorum pudore permouentur? Quin suum honorem suam dignitatem respiciunt? Certè si micam haberent generosae mentis, si aliqua omnino dignitas hominis in eis esset, praeter nomen & barbam, pudere illos deberet: si tamen aliquis pudor in eis adhuc haeret, unicum, putidum, sordidulum, atque impium silicernium sibi uniuersis antepone.

Sedita sunt homines, ut postquam se in seruitutem uentris dederunt, nullum sit officium tam abiectum & humile, tam sordidum & abominandum, quod libenter non faciant, ut uentri & culinæ sit probè consultum. Rursus tantum est in isto silicernio fraudis, artificij, ueneficij, incantationis, ut facile omnes istas belluas tanquam ueros asinos possit in officio continere. Quis unquam esse poterit alius meretrix illa magna, quae sedet super aquas multas,

A N N O T A T I O N E S.

cum qua scortati sunt omnes principes terræ, in cuius poculo deaurato inebriati sunt ab imo ad summum omnes reges mundi de uino scortationis eius? Vides itaq; lector, in ipso statim principio Decreti plures impietates quam uerba contineri?

Sed pergit loqui sacrosancta Synodus, & affirmat non solum uelle inherere constitutionibus humanis, præterito & neglecto uerbo Dei, sed alia quoq; decreta illis addere statuisse declarat. Quid ais monstrum hominis? Quid blasphemias mancipium Satanæ? Vis haberi diuina oracula quæ pronuncias, et illis de tuo noua quædã addere uelle te iactitas? Nescis te utrunq; hoc falso prætexere? Nam & simpliciter blasphemia & in Deum contumeliosa sunt quæ pronuncias, et si omnino uera aut diuina essent, an ignoras nefas esse unum uerbum in eis uel addere, uel minuere, uel immutare? Quid testatur disertis uerbis ipsa ueritas æterni numinis? Hæc sunt uerba quæ posui in ore tuo, ut facias ea omnia quæ in eis continentur: Quod præcipio tibi, hoc tantum facito Domino, neq; addes, neq; minues, neq; immutabis unum de uerbis meis. Sed uerè credas istos impios blasphemos hoc in pri

ANNOTATIONES.

mis habere studio, ut cum uerbo Dei perpetuò dicant & faciant pugnantia.

Post illa uerò magnifica uerba, ad tractationem de præbendis & præstimonijs relabuntur. Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus. Ac in eo quidem argumento quantum uerborum ponunt: quæ tamē ipsa non carent manifesta impietate. Omnes autē impietates quæ in singulis uerbis continentur, non est animus hic recensere, quoniam & plurimæ sunt, & in ipsa Decreti lectione faciliè cognoscuntur. Edit rursus oraculū ipsa sacra Synodus, tanquam ex tripode prolatum, ut qui Episcopi idonei non sunt ad docendas sacras literas, aliqua misera pecuniola conducant aliorum operam, qui præstēt eorum nomine quod ad ipsorum officium pertinebat, quodq; ipsi præ ignorantia atq; impietate neq; intelligunt, neque præstare possunt. Quin potius hoc iubet sacra Synodus, ut ista bruta animantia, non modo inutilia, sed etiam impia et noxia terræ pondera de gradu præcipitentur, atq; ad stiuam mittantur, ad quam unā sunt idonei: ac eorum in locū præficiantur alij, qui rectè possint docere populum, nō ex decretis Cōcilij Tridentini, neq; ex imaginationibus bestiolarum Romanæ, sed

ANNOTATIONES.

nae, sed ex aeterno atq; immutabili decreto Dei, ad quã regulã omnes creaturae suã uitam & sensus omnes debent componere. An existimabunt isti asini, satisfactũ esse ipsorũ uettri, si aliquis pro ipsis comederet? si alius pro ipsis biberet? si alius pro ipsis dormiret? Nõ opinor? Qua fronte igitur audent permittere, ut alius pro ipsis laboret? ut alius pro ipsis concionetur? ut alius pro ipsis doceat populũ? Quod sane nõ est, us, imò etiã multo magis necessarium est ad ientimã eius officij administrationem, quod sibi impudẽter usurpãt, quã est uel ipse panis ad uitã hominũ tuendam & conseruandã. Laborent tales asini suis manib. aut alioqui labore suo sibi uictũ parent: neq; deuorent pauperũ & eruditorũ eleemosynas, quib. ipsi tanquam porci saginantur: cũ interim uera membra corporis Christi, ad quos rectissimẽ istae facultates Ecclesiasticæ pertinebãt, fame ac frigore contabescãt. Sed sciant isti uentres pigri, quandoquidẽ uolũt nunc ut alij pro ipsis doceant, alij pro ipsis laborent, futurũ quoq; omnino, ut alij pro ipsis hæreditatem regni cœlestis consequantur. Quatientur sanẽ illi cũ suo uentre forãs. Nam qui laboris particeps non est, neq; gloriæ se unquam fore participẽ speret.

VT fides nostra catholica, si-
 ne qua impossibile est place-
 re Deo, purgatis erroribus, in sua
 sinceritate integra & illibata per-
 maneat, & ne populus Christia-
 nus omni uento doctrine circum-
 feratur, cū serpens ille antiquus,
 humani generis perpetuus ho-
 stis, inter plurima mala, quibus
 ecclesia Dei his nostris temporibus
 perturbatur, etiam de peccato
 originali, eiusque remedio, non so-
 lum uetera, sed noua etiam diffi-
 dia excitauerit: Sacrosancta Oe-
 cumenica & generalis Tridenti-
 na Synodus, in spiritu S. legiti-
 me congregata, præsidentibus in
 ea tribus Apostolicę sedis legatis,
 iam ad reuocandos errantes, et nu-
 tantes confirmandos accedere uo-
 lens,

lens, sacrarum Scripturarum, & sanctorum Patrum, ac probatissimorum Conciliorū testimonia, & ipsius Ecclesie iudicium & consensum sequuta, hæc de ipso peccato originali statuit, fatetur, & declarat.

Si quis non confitetur primum hominē Adam, cū mandatum Dei in paradiso fuisset transgressus, statim sanctitatē & iustitiam, in qua positus fuerat, amisisse, incurrisseq; per offensam præuaricationis, iram & indignationem Dei, atq; ideo mortem, quam antea illi comminatus fuerat Deus, & cum morte captiuitatem sub eius potestate, qui mortis deinde habuit imperium, hoc est diaboli, totumq; Adam per illam præuaricationis offensam secundum corpus & animam in deterius commutatum

mutatum fuisse, anathema sit.

Si quis Adæ prævaricationem sibi soli, & nõ eius propagini, asserit nocuisse, acceptam à Deo sanctitatem & iustitiam quam perdidit, sibi soli, & non nobis etiã eum perdidisse, aut inquinatum illum per inobedientiæ peccatum, & mortem, & pœnas corporis tantum, in omne genus humanum transfudisse, non autem & peccatum, quod mors est animæ, anathema sit: ut qui contradicat Apostolo dicenti, Per unũ hominem peccatum intrauit in mundum, et per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccauerunt.

Si quis hoc Adæ peccatum, quod origine unum est, & propagatione, non imitatione, transfusum in omnibus, inest unicuique proprium,

propriū, uel per humanæ naturæ
uires, uel per aliud remediū aſſerit
tollī, quā̄m per meritū unius me-
diatoris Domini noſtri Ieſu Chri-
ſti, qui nos Deo reconciliauit in
ſanguine ſuo, factus nobis iuſticia
& ſanctificatio, & redemptio: aut
negat ipſum Chriſti Ieſu meritum
per baptiſmi ſacramentum, in for-
ma Eccleſiæ ritè collatū, tam adul-
tis quā̄m paruulis applicari, ana-
thema ſit. Quia non eſt aliud no-
men ſub cœlo datū hominibus,
in quo oporteat nos ſaluos fieri.
Vnde illa uox: Ecce agnus Dei, ec-
ce qui tollit peccata mundi. & il-
la: Quicumq; baptizati eſtis, Chri-
ſtum induiſtis.

Si quis paruulos recentes ab u-
teris matrū baptizandos negat, e-
tiamſi fuerint à baptizatis paren-
tibus orti: aut dicit, in remiſſionē
quidem

quidem peccatorum eos baptiza-
ri, sed nihil ex Adam trahere ori-
ginalis peccati, quod regenera-
tionis lauacro necesse sit expiari,
ad uitam æternam consequendã,
unde fit consequens, ut forma
baptismatis in remissionem pec-
catorum non uera, sed falsa in-
telligatur: anathema sit. Quo-
niam non aliter intelligendum est
id quod dixit Apostolus, Per
unum hominem peccatum intra-
uit in mundum, & per peccatum
mors, & ita in omnes homines
peccauerunt, nisi quemadmo-
dum Ecclesia catholica ubiq; dif-
fusa semper intellexit, ideo pro-
pter hanc regulã fidei, & traditio-
nem Apostolorũ, etiam paruuli,
qui nihil peccatorũ in semetipsis
adhuc committere potuerunt, in
remissio.

remissionē peccatorum ueraciter
baptizātur, ut in eis regeneratio-
ne mundetur, quod generatione
contraxerunt. Nisi enim quis re-
natus fuerit ex aqua & spiritu S.
nō potest introire in regnū Dei.

Si quis per Iesu Christi Domi-
ni nostri gratiam, quæ in baptis-
mate confertur, reatum origina-
lis peccati negat, aut etiam asserit
non tolli totum, id quod ueram
& propriam peccationē ha-
bet: sed illud dicit tantum radi-
aut non imputari, anathema sit. In
renatis enim nihil odit Deus: quia
nihil est damnationis his, qui uere
consepulti sunt cum Christo per
baptisma in mortem, qui non se-
cundū carnē ambulant, sed ueterē
hominem exuentes, & nouū qui
secundū Deum creatus est, induē-
tes, innocētes, immaculati, puri, in-
noxij,

noxij, ac Deo dilecti effecti sunt,
hæredes quidem Dei, cohæredes
autē Christi: ita ut nihil prorsus
eos ab ingressu cœli remoretur.
Manere autem in baptizatis con-
cupiscentiam, uel fomitē, hæc san-
cta Synodus fatetur, & sentit.
Quæ cum ad agonem relicta sint,
nocere non consentientibus, &
uiriliter per Iesu Christi gratiam
repugnantibus, non ualent. Qui-
nimò qui legitime certauerit, co-
ronabitur. Hanc concupiscentiã,
quam aliquando Apostolus pec-
catum appellat, sancta Synodus
declarat Ecclesiam catholicã nun-
quam intellexisse peccatum ap-
pellari, quod uerè & propriè in re
natis peccatum sit: sed quia ex
peccato est, & ad peccatum incli-
nat. Si quis autem contrarium
senserit, anathema sit.

Decla-

Declarat tamen hæc sancta Syno-
dus, non esse suæ intentionis cõ-
prehendere in hoc Decreto, ubi
de peccato originali agitur, bea-
tam & immaculatam uirginem
Mariam Dei genitricem: sed ob-
seruandas esse constitutiones fe-
licis recordationis Sixti Papæ
IIII. sub pœnis in eis Consti-
tutionibus contentis,
quas innouat.

F I N I S.

k ANNO

ANNOTATIONES IN
Quintum Decretum.

HAETenus sacrosancta Synodus meras
duntaxat nugas tractauit, sed eas obli-
que & fraudulenter impietate resperfas, ut i-
stis quasi fundamentis suo more constitutis, ad-
itum sibi pararet ad confirmandam horribilio-
rem impietatem, quam in hoc quinto Decreto
tractandam suscepit.

Posuimus ergo plus operæ in patefaciendis
consilijs uasris & impijs, quibus usi sunt pa-
tres Tridentini, cum suo patre diabolo Roma-
no, quam in refutatione quinti Decreti nobis
ponendum putauimus. Etsi enim in eo Decre-
to ualde impium dogma cupiunt stabilire, &
quidem in doctrina magni momenti, tamē quo-
niam absurditas rei est tanta, ut eam & cæci ui-
dere, & pueri intelligere possint: imò etiam i-
psi patres Tridentini in suis singulis operibus
experirentur impietatem istius sui dogmatis,
eamq; planè sentirent, nisi à diabolo obsessi te-
nerentur: paucis indicabo, dogma esse expres-
sè cōtrariū doctrinæ Apostolicæ, & toti Chri-
stianæ religioni inimicum. Summa totius di-
sputationis hæc est.

Postea uerò quam sacrosancta Synodus de
peccato

ANNOTATIONES.

peccato originis disputationem instituit, seu potius oracula sua incepit effundere, disertè cōfiteretur, Deum in renatis nihil odisse: imò etiam pronunciat anathema esse, qui concupiscentiam naturæ hominum insitam, ac etiam nū post baptismum in homine permanentem, dixerit esse peccatum. O impietatem horrendam, uerè Concilio Tridentino dignam. Quid ego audio? Concupiscentia quæ manet in renatis, non est peccatum? Tam cæci sunt, tam stupidi, tam asini omnes isti sancti patres qui sedēt in Concilio Tridentino, ut non uideant, ut in singulis suis actionibus non sentiant, non etiā suis proprijs manibus quasi palpent & attrectent, quicquid ipsi faciunt, etiam quū suo iudicio in aliquo minimè impio opere se occupatos esse arbitrātur, manifestum esse peccatum contra legem Dei? Tam stulti porro sunt, & illiterati, ut Pauli uerba non legerint, qui disertis uerbis pronunciat: Concupiscentiam non nouissem esse peccatum, nisi lex diceret, Non concupisces? An id quod est contra legem Dei, negabitis esse peccatum? O ingen-tem impudentiam. Negabitis item, in uobis ipsis non modo statim post baptismum, sed etiam in hac ætate decrepita hærere concupi-

ANNOTATIONES.

scientiam? Vestras omnium conscientias appello, ad uestra omnia opera quæ unquam ab in-
eunte ætate perpetrastis prouoco. Et si quisquam inter uos erit, qui uel unum opus à se in
omni uita factum, producere poterit, quod cæ-
reat nõ una, sed multis concupiscentijs, ut de
cæteris uestris flagitijs taceam, causam non di-
co, quin una litura deleatis uniuersas sacras
litteras, potissimum uerò totã Pauli doctrinam,
qui hanc tractationem luculenter persequi-
tur. Sin, id quod res est, inuenietis omnia ope-
ra uel sanctissimorum hominum multis concu-
piscentijs notata, & tanquam pannum men-
struatũ (qua similitudine nihil tetrius, aut hor-
ribilius) contaminata, qua fronte quæso aude-
bitis affirmare, concupiscentiam non esse pec-
catum, non esse rem ream, rem damnatam, ex
aduerso pugnantem contra legem Dei? Vnde
quæso proficiscuntur illæ Paulinæ uoces: Om-
nes peccauerunt, & destituuntur gloria Dei.
Peccatum nõ noui, nisi per legem. Quod ego
quidem ago, non probo. non enim quod uolo
hoc facio, sed quod odi, hoc ago. Si uerò quod
non uolo, hoc facio, consentio legi, quòd bo-
na sit. Nunc autem non iam ego perpetro il-
lud, sed inhabitans in me peccatum. Item: Vi-
deo

A N N O T A T I O N E S.

deo aliam legem in membris meis, rebellantem
 legi mentis meæ, & captiuum ducentem me
 in legem peccati, quæ est in membris meis. In-
 felix ego homo, quis me liberabit ex hoc cor-
 pore morti obnoxio? Quod si ter maximus ille
 Paulus apostolus sensu, & profitetur habita-
 re in carne sua peccatum, & disertè concupi-
 scentiam uocat rem damnatam in conspectu
 Dei, inimicam legi diuinæ: qua fronte isti sa-
 crilegi negabunt, in natura hominis post ba-
 ptismum hæere peccatum, uel esse in homine
 quicquam quod Deus oderit, aut auersetur?
 An Paulus non erat baptizatus? Certè erat,
 & aliquanto sanè melius quàm omnes illi por-
 tentosi uentres, qui sedent in Cõcilio Triden-
 tino. An non erat homo, ex eadē materia qua
 cæteri homines compositus? Certè erat: sed
 nullo modò tam impudens, flagitiosus, & bla-
 sphemus, quàm patres qui illū lacerant in Cõ-
 cilio Tridentino. Quid ergo? Hoc illud est,
 quod ex professo consentientib. animis cõiura-
 uerunt aduersus Deum & aduersus Chri-
 stum eius. Proinde monendus fuit pius le-
 ctor, ut ab istis furiosis impostoribus, inimicis
 crucis Christi, sedulò sibi caueret: & fontes
 suorum consiliorum atque impietatum obiter

peruimus, quibus cognitis, reliquæ blasphemie quæ in totis Decretis continentur, facilius intelligentur.

F I N I S.

DECRETVM VI.

CVm tuba cœli, & doctor orbis Paulus apostolus, in altissima illa Romanorum epistola, postquã spectandũ humano generi proposuerat Adam, à quo uno, uelut à radice rami, tota humana natura corrupta est: mox uiuacissimo & admirabili spiritu proposuerit & Christum Iesum, à quo in omnes homines gratiam uitæq; deduxit, ut inde humanã superbiam domaret, hinc Dei gratiam

tiam & misericordiam assereret
magno iure sacrosancta Triden-
tum Synodus, &c.

Post Decretū de originali pec-
cato, quod uerus ille Adam ad
nos carnali generatione transfu-
dit, ad ipsam peccatorum iustifi-
cationē, quæ per nouum Adam,
Christum Iesum, nobis spiritus
sancti gratia tribuitur, declaran-
dam, dilucidandamq; eo quo re-
gitur spiritu sancto freta descēdit,
anxia mater pro filijs, omniū ho-
minum iusticiam esuriens & siti-
ens. Quia uerò circa sacrosan-
ctū istud desideratissimæ iustifi-
cationis mysteriū, unde & Chri-
sti gloria, & hominum salus pen-
dere cognoscitur, multæ & noxiæ
opinionēs in populis, tanquam
in agro spinæ & tribuli germina-
rūt, quibus ubiq; abundat iniqui-
tas, &

tas, & refrigescit charitas: In re om-
nibus necessaria, omnibus con-
sulere uolens, sapientibus insipien-
tibus. Vt uerò eo clarior doctrina
iustificationis habeatur, quo di-
stinctius tradita fuerit, de modo
quo infidelis primùm iustificat,
deinde quo pacto inter fideles iu-
stus in iusticia crescit, deniq; qua
lapsus ratione reparatur, seorsim
canones statuit ac decernit, ante
omnia, generalia hæc uelut totius
huius ædificij fundamenta præ-
ponens: Qui corde credit, & ore
confitetur.

Firmiter credimus, & simplici-
ter confitemur, quòd post pecca-
tum Adæ, nullus unquam homo
uel per naturam, uel per legem, si-
ne gratia illa Dei, quam Christus
Iesus humano generi promeruit,
potuit, aut potest iustificari, in iu-
sticia

sticia crescere & conseruari, iustici
amq̄ recuperare coram Deo. Hic
est enim ille agnus Dei, qui tollit
peccata mundi. Hic est medicus,
qui non uenit propter sanos, sed
propter ægrotos. Hic saluator,
qui uenit quærere & saluum face
re, quod perierat. Hic redem
ptor, cuius precioso sanguine de
lentur debita nostra, in quo cresci
mus in iusticia: eum, si peccaueri
mus, aduocatum habemus iustū,
qui interpellat pro nobis. unde e
tiam Abel iustum, & Noe, Abra
ham, Isaac, Iacob, & omnem illam
præclaram sanctorum Patrum
multitudinem, ante legem & in le
ge, nouimus per Christum Iesum
occisum ab origine mundi, fuisse
iustificatā. Verè enim gratis mor
tuus fuisset, si ex natura uel lege,
homines per Adam iniusti, sine il
lo fuif

lo fuissent iusti. Sed uerè gratis mortuus non est, nam erat natura, & non iustificabat. Data fuit lex, & nō iustificauit: sed ad Christum, per quem homo iustificaretur, tanquam pædagogus perduxit. Atque ideo in merito ipsius Christi Iesu, præter quē aliud fundamentum nemo ponere potest, fundatur omnis iusticia iustorū, uel satisfactoria pœnæ, uel meritoria uitæ: quia nec ob offensam Dei dignus est quisquam pœnitentia, qui absoluat sine illo in quo Deus sibi semper cōplacuit: nec immensam illam hæreditatem dignus est qui consequatur, sine eo quem constituit hæredem uniuersorum, ut sit ipse primogenitus in omnibus fratribus.

Firmiter credimus, et simpliciter confitemur, qđ non est minus
efficax

efficax ingens illud Christi meri-
tum ad iustificandos homines,
quàm delictum Adæ ad condem-
nandos: sed magis. Nam si, iudi-
cante Deo, unius delicto mors re-
gnauit in omnes in cōdemnatio-
ne: multo magis, miserante Deo,
per unius iusticiã, abundantiam
gratiæ accipere possunt omnes,
in iustificatione uitæ, ut uerè iusti
sint coram illo. Non tantum igit̃
sine Christo Iesu nullus est iustus,
sicut sine Adam nullus nascitur
iniustus: sed quemadmodum ex
Adam unius delicto, omnes ho-
mines iniusticiæ rei fiunt, ita per
Christum Iesum, non ex una illa
iniusticia quam contrahunt, sed
ex illis etiam quas faciunt liberan-
tur. uerè enim Deus benedictus
uult omnes homines saluos fieri,
et neminem perire. & uerè Domi-
nus

nus noster Iesus Christus pro omnium hominum redemptione est passus, unam omnium naturam in carne suscipiens ex Adam, & unam omnium causam in cruce sufficiens agens pro filiis Adæ, factus est ille omnibus hominibus uerè Iesus, id est saluator, ut scilicet per eum impij iustificari, iusti perseuerare, lapsi resipiscere possint.

Etsi uerò pro omnibus mortuus est Iesus Christus, firmiter tamen credimus & confitemur, quòd oportet, ut illis qui iusticiam salutemq; per Christum Iesum consequi uolunt, ipsum Christi Iesu meritum applicetur. Medicina enim etsi in se, id est uirtute sua omnibus prodest, à quibus tamen non bibitur, apud eos nihil proficit. Venenum Adæ communiter per generationem carnis ab omnibus

bus bibit, quia natura bibitur, nō
uoluntate; medicina Christi que
super naturam est, uoluntate reci-
pitur, nō natura. Vnde quòd A-
dam mali potest, actu etiam facit.
Quod Christus boni potest, actu
non omnes assequuntur. Vt hinc
appareat, quid natura sit, quid
gratia. Gratia enim non est nisi re-
cipere uolentium, natura non uo-
lentium: atq; ideo natura est om-
nium, gratia non omnium. Non
dari autem gratiam istam nisi pre-
destinatis, et ad illā per Iesum Chri-
stum uocatis. Reliquos, quos ta-
men Deus ad se uenire non uult,
utpote diuina potestate prædesti-
natos ad malum, ut non Dei sed
diaboli uoluntatem faciant, &
pereant in æternum, non modo
non credimus, sed si qui sunt qui
tantum malum credere uelint, il-
los

los cū omni detestatione anathema dicimus. Nam si pereunt multi, nec iuuantur ne pereant, causa in eis est, nō in Deo. Ipse enim alleuat omnes qui corruunt, & erigit omnes elisos. Et priusquam deseratur, neminem deserit, & facit plerunq; ne deserat, etsi quis eum deseruerit ut redeat: ut sic uerè maledicti sint omnes, qui se elongant à Deo.

Si quis ergo dixerit, impiū qui à Deo per Iesum Christum iustificatur, iniustum quidem esse, et manere, sed tantum iustum reputari, non & iustum fieri, ut ipsa iustificatio sit sola imputatio iusticiæ, anathema sit. Quia ut non tantum reputabatur iniustus, sed uerè iniustus erat, dum esset membrum Adæ: sic uerè non modo reputatur, sed efficitur iustus, dum fit membrum

membrū Christi. Et hæc mutatio
est dextera Excelsi, qua ablutus,
sanctificatus, iustificatusq; est: &
dicitur, ut olim tenebræ, ita nunc
lux in Domino.

Si quis dixerit, solam remissio-
nem peccatorum esse integrā ple-
namq; totius huiusce iustificatio-
nis rationem, non & cum ea dona-
tionem iusticiæ, quam is qui iusti-
ficatur, assequitur, anathema sit.
Quia iustificatus non modo uete-
rem hominem exuit, sed induit
nouum: non modo moritur pec-
cato, sed uiuit iusticiæ: non modo
consepelitur, sed confurgit Chri-
sto Iesu. ut D. Paulus exemplar
fecerit remissionis peccatorum,
mortē Christi: iustificationis autē,
resurrectionem, dicēs: Traditus
est propter delicta nostra, et resur-
rexit ppter iustificationē nostrā.
Si

Si quis dixerit, Iusticiam quæ
in hac iustificatione donatur, esse
solam illam iusticiam Christi, qua
in ligno crucis exoluit quæ non
rapuit, implēs pro nobis omnem
iusticiã, ut diuinæ iusticiæ, quam
tota natura in Adam læserat, satis
faceret, anathema sit. Promeruit
quidem solus Christus Iesus sua
magna illa iusticia, ut homo per
ipsum iustus efficiatur: sed iusticia
quæ in illo ipso sit, non in Chri-
sto, actus iusticiæ illius Christi
in eo non est. Iusticia qua iusti sumus,
habitus est diuinæ gratiæ
quæ in nobis est. Quanquam
non per nos, sed per eum, & à
Deo: à Deo, ut qui efficit: per
eum, ut qui meruit. Hoc modo et
nō aliter intelligendum est, apud
sanctos iusticiam Dei & Christi
fieri nostram iusticiam.

Si quis dixerit, illā ipsam Dei gratiam, quæ in iustificatione datur, quæ gratum faciens dicitur, quæ scilicet uel est Charitas, uel non sine charitate, qua una uerè iusti sunt, quicumq; iusti sunt, nihil esse in nobis inserens, uel informās, anathema sit. Hoc est enim preciosum illud, & maximū Dei donum, quo & infantes & adulti per Christum Iesum noua creatura, hoc est Deo conformes, & ut est apud D. Petrum, diuinæ consortes naturæ efficiuntur, regenerant, uiuificant: &, ut inquit D. Ioannes, filij Dei nō modo nominant, sed uerè sunt. unde illud D. Pauli: Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, per spiritum sanctum, qui datus est nobis. & illud Ioannis: Semen Dei manet in eo. & illud: Fiet in eo fons aquæ
1 uiuæ

uiuæ salientis in uitam æternam.

Si quis dixerit, quòd ob id tantū impio deū gratia, ut sciat quid appetere debeat, quid uitare, nō etiam, ut quod faciendū cognouerit deligat, atq; ideo faciat, aut ut per eum peccata quæ commisit remittantur, non ut adiuuetur ne alia committat, aut ut facilius iustè uiuere, æternamq; uitam mereri possit, quasi sine ea per liberū arbitriū solū utrumq; etiam possit, sed cum difficultate, anathe- ma sit. Nō enim ait Dominus, si- ne me difficilius potestis facere: sed ait, Sineme nihil potestis face- re. Vnde nec æternā uitā mereri, uel implere diuinā legē, nec uitare peccata omnia, nec uincere tētatio- nes, nec ad intētionem Dei eū su- per omnia diligere potest homo, nisi primū fiat iustus ex iniusto,
& sit

& sit actu membrum Christi, à
quo accipiat unde uiuat.

Si q̄s dixerit, q̄d ex operib. hãc
iustificationis gratiã p̄cedentib.
eam infidelis ualeat p̄mereri, cū in
illis, quãtalibet bonitate p̄æpolle
ant, nihil sit uel iusticiã uel debiti,
ut inq̄t et p̄bat D. Paulus, anathe
ma sit. In hac enim iustificatione
merita hominis tacere debent, ut
sola Christi gratia regnet. Nã si na
tura nostra, in primo parẽte illãsa
et incolumis gratiã hanc quã acce
perat nō custodiuit, quomō nūc
uulnerata & semiuiua in filijs suis
reparare poterit q̄ perdidit: Do
natur igit̄, nō comparat̄: tribuit̄,
non retribuit̄. Est munus, non est
merces: q̄d qui negat, uel certè nō
habet q̄ habere se credit: uel si ha
bet, auferetur ab eo, quia est et in
gratus naturæ, & ignarus gratiæ.

Si quis dixerit, illam gratiam donari
à Deo adiuto homini omnino si-
ne eo, ita ut quemadmodum non
cooperatur iustificanti, sic liberè
non consentiat illi, quasi exanime
organum illa tantum recipiat, non
et seipsum, à Deo primùm motus,
libere moueat, ut ea recipere uelit,
anathema sit. Liberum enim ar-
bitrium hominis, propter peccata
Adæ, uel alia, non ita perijt de hu-
mano genere, ut à Deo excitatū:
quemadmodum à se ipso liberè dis-
sentire potest, & Deo uocanti resi-
stere. iuxta illud, Vocauit & renui-
stis, uolui & noluiſtis. sic iuuante
Deo, qui uocauit, seipsum moue-
re sua libertate non ualeat ad con-
sentiendum uocanti, trahenti, pul-
santi, inuitanti. Nā Christus Iesus
qui totum hominem sanum fecit,
non ab re interrogauit eum, Vis
sanus

sanus fieri; ut omnino cadat im-
pius ille error, quo dicitur, Libe-
rum arbitrium post peccatum
est res sine titulo, imò titulus sine
re. Hinc in sacris literis præpara-
tio ad iustificationem, aperiatio cor-
dis, & conuersio ad Deum, nunc
Deo, nunc homini tribuitur: quia
uerè præparat se homo, et conuer-
tit cor, inclinatur & aperit, sed præ-
parante, conuertente, inclinante
& aperiante Deo. sicut scriptum
est: Nemo uenit ad me, nisi pater
meus, qui misit me, traxerit eum.

Si quis dixerit, cōsensum istum
hominis, quo Deo uocanti cre-
dit, sicut discipulus magistro, ip-
sum scilicet actum credendi, qui
est ante iustificationem, esse tan-
tum opus Dei, & non ipsius ho-
minis adiuti à Deo, anathema sit.
Dei quidem donū est fides, quia

proprijs liberi arbitrij uiribus si-
ne gratia præueniente, nemo po-
test fidei nostrę Catholicę myste-
ria credere: sed neq; mereri, ut sibi
detur quòd credat, ut neq; quòd
Deum diligat, ne quis de fide uel
de charitate glorietur. Verunta-
mē ipsum credere actus hominis
est, & in ipsius credentis uolunta-
te consistit. Excitatio ad fidem fit
miserāte Deo, in homine, sine ho-
mine. Ipse enim illuminat intelle-
ctū, ut credibilia uideat: mouetq;
uoluntatē, ut imperet actui. Et ip-
se actus ita est hominis cū Deo, ut
non Deus, sed homo in sacris lite-
ris liberè sentire, cogitare, uelleq;
dicatur. Nō quidē tanquam ex se
ipso, sed tanquā ex Deo: qui cum
excitet solus, cū gratiam infundat
solus, iustificationē scilicet initiās
& cōsummans, etsi in medio agat
homo

homo & Deus, nimirum sic dicitur hominis iustificationem efficere solus.

Si quis dixerit, quod sola fides omnino sine alijs operibus iustificat impium, hoc est impetrat illis iustificationē, in quo sensu ab hæreticis hac ætate profert̃, quasi nihil aliud ad hoc ex parte hominis requiratur quàm credere, anathema sit. Quia ut sine cognitiōe Dei, quæ per fidem habet̃, sic nec sine dilectione aliqua ipsius, nec sine fiducia in eum. Quia nec sine pœnitentiā paratus est infidelis, si actualis culpæ reus fuerit, ut ab ipso Deo iustificetur: dicente Domino, Nisi pœnitentiam egeritis, omnes simul peribitis. Ille ergo actus credendi iustificationē præcedens, qui & fides dicitur, non modo non est solus, sed non est

etiam solus ad hoc, ad impetran-
dam scilicet iustificationem. Nam
omnia quæ in sacris literis requi-
rit Deus, accipiuntur ab eo cum
fide, & non sola fide tantum iustifi-
cat impium. Hinc non solum fi-
dem, duo illi principes aposto-
lorum Petrus & Paulus, sed cum
fide poenitentiam simul & baptis-
mum prædicabant iustificandis.
Christus Iesus dicebat, non Qui
crediderit tantum, sed, qui credi-
derit & baptizatus fuerit, saluus
erit. indicans, cum baptismus sit
renascentia quædam & renoua-
tio, neminem qui suæ sit arbiter
uoluntatis, ritè posse baptizari, ni-
si eum ueteris uitæ poeniteat, atq;
ideo eam deponat. Vnde in anti-
quissimo ritu omnium ecclesiarum,
baptizandis proponitur in catechu-
meno Christus Iesus, non modo
ut sal-

ut saluator, in quem credant, sed
ut legislator, cui obediant. Non
enim conspeliuntur Christo per
baptismum in mortē, nisi fidem
Christianā profiteantur, et diabo
lo abrenuncient, & promittant se
seruare mandata Dei. Quia sine
his omnib. ab Ecclesia sancta Dei
non habentur tanquam sufficien
ter præparati, ut in Symbolo ue
ste candida Christum induant.
Quin nemo dubitare debet, qđ
actus dilectionis Dei, fidē sequēs,
sit proximior dispositio ad ipsam
iustificationem apprehendendā,
quàm credere solum: sicut & ipsa
charitas illud est, in quo consistit
iustificatio, magis quàm fides. Vn
de inuisibilia illa bona D. Paulus
ex Esaia propheta præparata esse
testatur, non tam credentibus
Deo, quàm diligentibus Deum.

Ideo autem in epistolis D. Pauli
ad Roma. & Galathas tantopere
commendatur fides in ipso iustifi-
cationis negotio, quasi ex ea totū
ferè pēdere uideatur: quia sine ea
nullus ad iustificationem sufficiē-
ter disponi potest. Nā credere est
primus actus, quo impij in Deū
parātur, quo dant gloriam Deo,
quo hominem ferè exeunt, & ele-
uantur supra naturā hominis, cre-
dentes saltē simpliciter omnia E-
uangelicę fidei mysteria, quę ocu-
lus non uidit, neq; auris audiuit,
nec in cor hominis ascenderunt.
Vnde per excellentiam quan-
dam, præ cæteris omnibus appel-
latur opus Dei in Euangelio, ut
quod primum Deo placet in ho-
mine, & omnia antecedit, quę ad
salutem faciunt, & omnes secum
(nisi obicem illi ponant, & sit in
spiritu

spiritu eorum dolus) adducit ad
impetrandam iustificationem.
Dum autem D. Paulus, et post eū
aliqui ex sanctis Doctoribus, ope
ra à iustificatione ista excludunt,
uel de exterioribus tantum intelli
gunt, uel de ijs potissimū quæ o
pera legis dicuntur, aut de alijs
intendunt, de his loquuntur quæ
ante ipsum actum credendi fiunt.
Et sine speciali illo gratiæ præueni
entis auxilio, aut demum absolu
tè, & sine exceptione loquen
tis, hoc unum moliuntur, quòd
iustificatio ista impij, in eo qui
iustificatur, præcedentia illius
merita nulla habet, & satisfa
ctionem ullam non exigat, pro
pter efficaciam baptismi, qui
est sacramentum fidei: quo qui
tingitur, uirtute eius, non solius
fidei, configuratur similitudini
mortis

mortis Christi, & ex pacto eius
qui fidelis est, & non potest nega-
re semetipsum, particeps illius effi-
citur, ut per eum uetus homo si-
mul crucifigatur, & destruat cor-
pus peccati. In eo enim Iesu Chri-
sti merita, si in forma Ecclesiae su-
scipiantur, primum omnibus qui
Christiani fiunt, applicantur. Ut
per lauacrum regenerationis hau-
riant ex Christo iusticiam, sicut ex
Adam per uehiculum generatio-
nis hauserunt iniusticiam. Fidem
tamē sancti Doctores intelligere
consueuerunt, uel quam omnia
prædicta opera comitantur, uel e-
tiam quæ sectis nefarijs gentium
opponitur: ut idem nōnunquam
sit apud eos fides Christi, quod
uniuersa religio. Quod etiam in
symbolo Athanasij uideri potest.
Si quis autem dixerit, iustificar-
tum

tum hominem etiam quantumlibet perfectum, non teneri ad observationem omnium mandatorum Dei, quæ in Euangelio præcipiuntur, sed tantum ad credendum ut sit hæres uitæ æternæ, anathema sit. Sit enim licet perfectæ libertatis Euangelium, non tamen ideo Christiani sunt soluti legibus præceptorum. Quin ne mussitando uel iactando fidem Christi, moribus fiant Antichristi, & libertatē spiritus in occasionem dēt carnis, cuilibet eorū dicitur: Si uis ad uitā ingredi, serua mandata. Vnde patet, credentibus, non absolutē, sed sub conditione promitti æternam uitam. iuxta illud, Heredes quidem Dei, cohæredes autem Christi, si tamen compatimur, ut & conglorificemur. Vt enim nisi rebellantium & inobedientium pater est ipse

ipse Adā, cuius inobedientia dam-
natus est totus orbis: ita non nisi
obedientes & dicto audientes, di-
gni filij sunt ipsius Iesu Christi:
qui ideo factus est obediens usq̄
ad mortē, mortē autē crucis, ut per
inobedientiā rei, per obedientiam
iusti efficeremur. Atq̄ propterea
obediētibus, atq̄ obtemperātibus,
hoc est sibi, nō iam Adæ similib.
factus causa salutis, ut est apud
D. Paulū. Nō est ergo satis, e pec-
catorū tenebris euasisse, ut simus
lux in Domino: nisi etiā ut filij lu-
cis ambulemus, sobriē nobis,
Deo piē, proximo iustē uiuētes, se-
ctatores bonorum operum, quæ
præparauit Deus, ut in illisambu-
lemus, per bona opera certā et fir-
mā nostram uocationē facientes.
quia qui pseuerauerit, saluus erit.
Si quis dixerit, per bona opera
non

nō augeri corā Deo iusticiā semel
habitā, atq̄ etiā conseruari, sed tan
tū Deo p̄bari, significariq̄, et ostē
di hominib. anathema sit. Quem
admodum enim incolumitas cor
poris sine exercitatione membro
rum, ita sanitatis animæ sine ex
ercitio bonorū operū languescit,
atq̄ etiā sepe perdit. Nā ob id dat̄
iusticia, quę sanat hominē, ut sana
tus impleat legē: non sanat quia
impleuerit, sed ut impleat. Vt hic
omnino cadat error ille, quo abso
lutē asserit̄, cōtra fundatissima fun
damēta Christianę religiōis, Sola
fide hominē sine operib. iustifica
ri. Nā hoc ipsum iustificari, dicit̄
p̄ficere: scilicet in iusticia. iuxta il
lud Ioānis: qui iustus est, iustificet̄
adhuc. De hac aut̄ potissimū iustē
ficatiōe est uox illa Iacobi, uidetis
quia ex operib. iustificat̄ homo,
& non

& non ex fide tantum. Abraham
pater noster, nonne ex operibus
iustificatus est: & ex operibus fi-
des eius cōsummata est: Vnde pa-
ter, quòd bona opera non sunt iu-
stificationis tantum fructus & si-
gna, sed & causæ.

Si quis dixerit, de bonis operi-
bus iustificati hominis loquēs, su-
perba uox est meritū, anathema
sit. Verè enim meritū operum il-
lorum est. quia duce gratia, co-
mite uoluntate, illa præuia & pe-
dissequa non modo augmentum
gratiæ, sed & gloriam æternæ ui-
tæ, per ea ipsa, qui uerè iustificati
sunt, promerentur, quatenus in
Deo sunt facta, per diuinam illam
gratiā qua Christo insiti sunt, ut
uiti palmites: de plenitudine il-
lius accipientes, illius promissioni
bus inhærētes. Neq; enim dignè
aliud

aliud præmiū retribui potest, q̄
id cuius per Christum arrā & pi-
gnus acceperūt, quo signati sunt,
quo uncti sunt. Vtiq̄ uita æterna
gratia dicitur: quia nisi gratia
merita præcessisset, non esset me-
ritum, cui gloria tribueretur: sed
post gratiam iam corona, merces,
& brauium, non fidei certè solum,
sed operū appellatur: & illis non
modo dari, sed reddi, tanquā co-
rona iusticię, à iusto iudice, prædi-
catur. Ob id hortatur D. Paulus,
ut diuites fiamus in bonis operi-
bus, thesaurizantes fundamen-
tum bonum in futurum, ut appre-
hendamus æternam uitam. Quo
certè nihil uehemētius in laudem
operum dici potuit. Vt hinc ca-
dat error ille, quo dicitur, Eos qui
remunerationem illam cū Moy-
se aspiciunt, & proposito sibi illo
m gaudio,

gaudio, cū Christo crucem suam
tollūt, & sequuntur eum in omni
bus suis bonis operib. hac ratione
peccare. Modo enim primū lo-
cum sibi uendicet charitas, atque
ideo Deus, et hoc quoq; licet, nē
pe intuitu illius mercedis, quæ in
coelis copiosa reposita est opanti.

Si quis dixerit, quod iustificati
uel sine gratia Dei perseverare
possunt, uel cum gratia Dei non
possunt, anathema sit. Nam non
modo illa ipsa gratia iustificatio-
nis, sed ipsa etiam perseverantia in
ea gratia, Dei donum est. Verè au-
tem per Christum Iesum, nisi diui-
na gratia defuerit, aut illam in uac-
uum receperit spiritu facta car-
nis mortificaueritis, implere quis-
quam potest legem Dei. Et ea sal-
tem ratione pro hominis fragilita-
te perfectè diligere Deū, ut si non
tollatur

tollatur amor extraneus, ad quod
desiderandum omnes excitatur,
tollatur saltem contrarius, ad quod
implendum obligantur. Et si con-
cupiscentiam carnis extinguere non
possunt, ne rebellet: domare sal-
tem possint, ne imperet. si quidem
impietas abominabilis est dicere,
Deum impossibilia præcepisse.
Ideoque secundum fidem Catholi-
cam, si fideliter & pie omnes bap-
tizati, non aliqui tantum laborare
uoluerint, Christo eis auxiliante
& cooperante, ut debet, sic & pos-
sunt, omnia quæ ad salutem perti-
nent pro hoc statu uitæ adimple-
re, & in gratia iustificationis acce-
ptæ perseverare: quod multos fe-
cisse dubium non est. Inter ea uero
opera quæ maxime iuuant, ut pec-
cata omnia declinari, & diuina
præcepta perseveranter impleri
possint,

possint, nihil ipso feruore, frequē-
tia & uehementia orationis effica-
cius: qua interdum fit, ut Deus or-
bediat uoci hominis. Neq; enim
incassum oratio est. Oportet sem-
per orare, & Orate ne intretis in
tentationem. Ipsum autem Cōfir-
mationis sacramētum, plurimam
uim ad hoc habere cognoscitur:
in quo Christi Iesu merita fidelib.
deuotē suscipientibus, ad robur
& augmentū gratiæ in Baptismo
acceptæ cōmuniter applicantur.
Neq; dubium, quin frequentatio
sacrosanctæ Eucharistiæ, quæ ue-
rè est cibus & panis uitæ, ut in
Christo nati, à Christo nutrian-
tur, ad id plurimum possit, si non
indignè (quod absit) suscipiatur.
Et si uerò peccata uenialia, quæ le-
ues & minutæ culpæ dicuntur à
pluribus, uix ad copiam in omni
uita

uita caueri possint, quæ tamē ad-
missa, orationibus, misericordia
in miseros, tusionibus pectoris,
aspersione aquæ benedictæ, & a-
lijs modis facile diluunt: impium
tamen est, falsum & hæreticum,
dicere, quòd in quolibet bono o-
pere iusti uenialiter peccent: into-
lerabile autem, quod inferos me-
reantur: sed ideo non damnari il-
los, quia Deus illa non imputat.
Non enim iniustus est Deus, ut o-
bliuiscatur laboris eorum, inquit
D. Paulus. Qui tamen ad iniquita-
tem respicere non potest, iuxta
Prophetam.

Si quis dixerit, in huiusmodi
bonis et sanctis operibus, quibus
homines Dei iustificati sunt, iusti-
ficantur, & iustificabuntur in Chri-
sto, nos nihil agere, sed tantum a-
gi à spiritu sancto, anathema sit.

Quia qui dixit, Faciã ut faciatis,
& nos facere, et sine illo facere nõ
posse, manifestè docuit, ut nemo
sit segnis & remissus ad seruien-
dum Deo: nec sic confidat de gra-
tia Dei, tanquam Deus liberi ar-
bitrij, quod reparauit, & sibi præ-
parauit non secus quàm sessor e-
quorum strenuitatem, cursum,
& opera non requirat. Quo tan-
dem fidenter cum D. Paulo dice-
re possit, Bonũ certamen certauì,
cursum consummaui, fidem serua-
ui: non ego autem solus, sed gra-
tia Dei mecum: ut qui gloriatur,
in Domino gloriatur.

Si quis dixerit, semel iustifica-
tum hominẽ peccare, ad iniustici-
am labi & diuinam gratiam amit-
tere non posse: atq; ideo qui labi-
tur, & peccat, uerè iustificatum
non fuisse, anathema sit. Nunquã
enim

enim impeccabiles sumus, quàm
diu in corpore mortis huius suspi-
rantes, ad libertatem gloriæ filio-
rum Dei peregrinamur à Domi-
no: quia manet in carne concupi-
scentia, & nō est in nobis perfecta
iusticia quoad uiuimus. Igitur in
hac ualle lachrymarū, ubi hostes
sunt in medio nostri, nulla est no-
bis securitas: sicut scriptum est,
Qui stat, uideat ne cadat. Scilicet
inter spē & timorē ambulandum
est, & non de diuina misericordia
solum, quod præsumptio est, sed
de diuina etiam iusticia, quod ue-
ra pietas & religio est, cogitandū.
iuxta illud: Seruite Domino in ti-
more, & exultate ei cum tremore.
Vt hic cadat ille error, quo dici-
tur, non modo conijci, sed certò
sciri à iustificatis, quod sint præde-
stinati, & quòd sint in Dei gratia.

Et ille alius quo dicitur, Teneri iu-
stificatos omnes, ut id firmiter &
certo credant. Quo nihil uel ma-
gis temerarium, uel à Christiana
humilitate magis alienū dici po-
test. Nā delicta quis intelligit: cla-
mat psalmus. & D. Paulus: Nihil
mihi conscius sum, sed nō in hoc
iustificatus sum. Quia qui nos, &
opera nostra iudicare debet, Do-
minus est: cui uni stamus, aut ca-
dimus. Neq; enim me ipsum iudi-
co, inquit Apostolus: tanquam
non nihil de bonis operibus no-
stris diuinæ gratiæ innitentes, cō-
fidere possimus ut & singula pec-
cata, iudiciū Dei ante oculos no-
stros statuentes, perhorrescere di-
scamus. Licet magis omnino &
frequentius ob misericordiā Dei
sperandum sit, quàm ob iusticiam
formidandum.

Si

Si quis dixerit, in eo qui à iusti-
cia ad iniusticiã labitur, perdi sem-
per cum iusticia etiam fidem, rur-
sumq; sola fide omnino sine alijs
operibus recuperari & amissam
iustificationem, aut Dei gratiam,
anathema sit. Quia uerè cum pec-
cato mortali manet fides, et perdi-
tur iustificatio. Excitante autem
Deo, sua illa gratia præueniente,
sine qua impium est dicere, quod
quispiam propria peccata detesta-
ri & odisse ualeat: propter ipsum
Deum eliciẽs homo actum fidei,
qui est credere in eum qui iustifi-
cat impium, diuina benignitate
ad poenitẽtiam adducit: que ideo
secũda tabula post naufragium,
ab antiquissimis Theologis est
appellata, quòd sine ea nullus a-
missam iusticiam & salutem recu-
perare possit, quantumlibet cre-

dat, atq; etiã fidat. Per ipsam enim
poenitentiã, quę est sacramentum,
communiter applicantur Christi
merita fidelib. lapsis, ut resipiscere
possint. Hęc aut tres partes cõple
ctitur: Contritionẽ, confessionẽ,
& satisfactionem. quarum prima
super re ipsa, duę ultimę saltem
in uoto semper sunt necessariae.

Si quis dixerit, peccata omnia
illi esse remissa, qui remissa esse cer
tò credit ac statuit, atq; hanc esse
illam fidẽ quam requirit Deus à
peccatore, ut iustificet, anathema
sit. Non enim sic dicunt sacrae li
teræ, in quibus illud est contrã su
perbam hanc & temerariam, sepe
etiam falsam fidẽ. Quis scit, si con
uertatur & ignoscat Deus? Sed
sic dicũt, Cum auerterit se impius
ab impietate sua, et fecerit iudiciũ
& iusticiam, ipse animã suam uiui
ficabit.

ficabit. Fides autē quam requirit
Deus, est fides Euāgelica, qua cer-
tò credimus doctrinæ à Christo
per seipsum, per Apostolos, et per
Ecclesiam traditę, quę pœniten-
tiã includit, sine qua nulli creden-
tium cōtingit peccatorū remissio.
Et si uerò nec iustificatio ista, qua
iusticia recuperat̃ ex operū præ-
cedenti debito, haberi potest: Dei
enim donum est, qui solus eripit
peccatores de potestate tenebra-
rū, & trāsferit in regnū filij dilecti-
onis suę, auferens ab eis cor lapi-
deum, & dans eis cor carneū: du-
ce tamen actu fidei, & ipsa alia bo-
na opera interiora et exteriora ma-
gnā disponēdi uim secū habēt, ad
illam per Christū Iesum obtinen-
dam: quia per ipsam uirtutem fi-
dei, peccator manet adhuc mem-
brum Christi, non uiuū quidem,
sed

sed tamen coniunctum. Atque ideo
nimium, si opera eius respiciun-
tur à Deo, dum est in uia ad iusti-
ficationem, & multo minus hic
tribuatur tota uis recuperandæ
iustificationis fidei solæ, quasi il-
lam solam respiciat Deus. Nam
apertè dicitur ab angelo: Memor
esto unde excideris, age pœniten-
tiã, & priora opera fac. Et de Deo
dicitur in sacris literis, quod dissi-
mulet peccata hominum propter
pœnitentiam, non propter solam
fidem. Id quod exemplum etiam
Niniuitarũ ostēdit. Vnde & infi-
delibus, & ad Christũ porro ueni-
entibus pœnitentiã, cæteris incul-
canda est fides, qui ad salutes a-
quas ueniunt, & Christiani fiunt,
sine quibus salui esse nõ possunt.
Ita inter Christianos, peccatores,
quorum magnus est numerus,
dum

dum à prædicatoribus excitantur,
ut redeant ad cor, terroribus pœ-
narum uerberandi humiliandiq;
sunt, & præmiorum laudibus eri-
gendi, ut satagant in bonis operi-
bus abundare, ut in ieiunijs, ora-
tionibus, eleemosynis: si quando
det illis Deus pœnitentiam ad ui-
tam, ut resipiscant & liberentur à
diaboli laqueis, à quo captiui te-
nent. Nota est enim uox illa Chri-
sti Iesu: Nisi abundauerit iusticia
uestra plus quàm scribarum &
Pharisæorum, non intrabitis in re-
gnum cœlorum. Vt procul absit
quod dicitur, Quicquid agimus
ante impetratam iustificationem,
peccatum esse damnabile, nec an-
te illam posse nos uel uotum gra-
tiæ habere. Hinc uerò illud etiam
patet, cum impiè asseritur, Dolo-
rem qui ante iustificationem assu-
mitur,

mitur, de peccatis timore gehennæ, peccatum esse, & peccatores peiores facere. De illo enim timore dicitur, Initium sapiētiae timor Domini. Vnde & Christus Iesus comminando ad hunc timorē inducebat: Timete, inquit, eum qui potest corpus & animam mittere in gehennam. Cuius exemplum sancti omnes sequuntur, & ipsa tota Ecclesia à tempore Apostolorum semper secuta est.

Si quis dixerit, remissa culpa, atq; etiam reatu poenæ æternæ deleto, non manere quandoq; reatum poenæ tēporalis exoluendæ, uel in hoc seculo, uel in futuro, antequam ad regnum cœlorum admittamur, anathema sit: quia contradicit sacris literis, sanctę Ecclesię et unanimesi consensui patrum, qui inde collegerunt ad mortificationem

tionem carnis, non tantum uelut
antidotū peccatorū futurorum,
sed remedium uel redemptionem
præteritorum iam multis antè se-
culis, satisfactioes, canones pœ-
nitentiales, indulgētias, atq; etiam
pia suffragia p̄ uiuis & mortuis.
Iam igitur tandem his promul-
gatis et lectis, animum suum incli-
nare nemo differat. Et qui hacte-
nus aliter quàm oportet de iusti-
cia nostra, & iustificatione sense-
runt, quiq; minus cautè & non se-
cundum fidei catholicæ regulam
de ea locuti sunt, deceptos se, &
ab eis in præcipitia errorū simpli-
ciores abstractos fuisse do-
leant, atq; ideo resi-
piscant.

F I N I S.

ANNO-

ANNOTATIONES IN
Sextum Decretum.

IAmputauimus nos perfunctos esse labore
præliandi aduersus hæc Lernæa monstra,
quorum ex uno capite conuulso ingens dein-
de monstorum caterua exoritur: cum ex Tri-
dento nobis mitteretur in hanc urbem Romam
præclara illa Sanctorum Patrum de iustifica-
tione tractatio, in quam extremum atque uni-
uersum halitum regni satanæ cumulatè pro-
fundere uoluisse afflatos patres arbitramur.
Prius enim quam Conciliū dissolueretur, quo
se iam ea quæ uolebant efficere, consequutos
putant, iudicarunt non male conuenire ad mi-
niendam eorum tyrannidem, quam uidet unā
cum regnante Christo, tanquam domino & li-
beratore generis humani, non posse constare:
funditus labefactare gloriam istius nostri sem-
piterni Seruatoris, eiusque unicā quam Paulus
uocat ἀϋλὺ τρωσίου radicitus extirpare, ut
sua huic Satanicæ sedi cōstare posset impietas,
atque extrema abominatio.

Ac ut omnia ista sua consilia uerè diabolica
aliquo ueluti fucō palliata uideantur, proiectū
ampullas & sesquipedalia uerba. Citant scri-
pturas Apostolicas, quas horribiliter corrup-
pant.

A N N O T A T I O N E S.

punt, ac discernunt. Iactitant spiritum sanctum, cuius in nomine Synodum ipsam esse congregatam, ac eius diuino afflatu etiamnum gubernari, non sine manifesta Dei contumelia blasphemant: cum reuera omnes ab ipsis inferis reuocatas furias, oculos, aures, os, mentem, & reliquos istorum hominum sensus occupasse credas. Inculcant usque ad nauseam terrificam illam ipsis usurpatam uocem, Anathema esto: quafucum se facere posse imperitioribus, ac terrorem incutere infirmioribus arbitrantur: cum hodie nemo sit, per Dei gratiam, qui fucos istos non intelligat, atque ipsi etiam pueri omnes istas inanes comminationes, sicut uere sunt, ita etiam credant esse quod ille ait, Fulmina molliculum non decussura papauer. Esto igitur, quod in superiore Decreto facere proposuimus, idem in hoc etiam nobis constitutum.

Primum itaque ad illas in primo Decreto traditas definitiones lectorum reuocamus, ut uere credat spiritum diaboli esse, a quo haec abominanda portenta pronunciantur, excogitata primum Romae in cerebro istius fraudulentis sili-cernij, quem tanquam uerum Belzebub principem daemoniorum, qui leges suis inferioribus diabolis praescribit, debemus iudicare: dein-

ANNOTATIONES.

de per suos celeres equos ad patres Tridēinos transmissa, qui uelut cæstro percitæ Mænades, oracula sibi à patre suo tradita pari cum eo furrore fundunt ac pronunciant.

Deinde uerò impietates et blasphemias, quæ in hoc sexto Decreto continentur, paucis aperiemus: quæ ipsæ alioqui per se erunt lectori notissimæ, quoniã uerè monstrosæ sunt, & nimis impudentes, ac proinde minimum operis in eis refellendis ponemus.

Laudant illã (ut ipsi loquuntur) altissimam Pauli ad Romanos scriptam Epistolã, quam meritò etiam nos non laudibus modo humanis, sed diuina etiam uoce celebrandam existimamus: sed eam scriptam ad eos esse, qui se hodie Romanos appellant, pleno ore pernegamus. Nam in ea epistola Romanorum qui tunc fuerunt laudatur fides, quæ in istis qui hodie sunt nulla est: quin etiam eam Christi fidem de qua Paulus in hac Epistola concionatur, radicatus esse auulsam ex animis omnium hominum optarent: idq; ut fiat summa ope ipsi nituntur, quod nunquam omnino consequentur. Illud autem (ut ipsorum uerbis utar) firmiter credunt, & simpliciter confitentur, nullam post mortem superesse animorum immortalitatem, aniles fabulas

ANNOTATIONES.

bulas esse & puerorum terriculamenta, quæ de inferis, de æternis cruciatibus impiorum sacræ literæ prodiderunt: nisi quod eas tormentorum uoces tanquam bellè confictas fabulas ad tuendam suam tyrannidem, ad retinendos homines in officio et in obedientia sedis abominandæ, sibi esse pernecessarias arbitrantur.

Noniego in hac urbe Roma hominē nō uulgarem, qui cum alium quædam eruditum disse- rentem luculēta oratione de religionis doctri- na audiret, ubi finem ille dicendi fecisset, sua- uiter ridēs alter ille magnificus heros, Amice, inquit, tamdiu fuisti in Italia, & adhuc curas istas nugas? O uocem nō homine, sed cacodæ- mone dignam. Ab istis, si dijs placet, prodibūt religionis leges. isti blasphemii iura dabunt, isti mentem Dei interpretabuntur: ab istis sacra- rum literarū sensus, tanquam ab oraculo erit petendus: isti præscribent toti orbi terrarum religionis sententias: isti sunt, qui numine cœlestis spiritus afflati, errare non possunt. O impietatem.

Aiunt ideo esse à Paulo propositum Chri- stum Iesum, ut humanam superbiam domaret: quod nos etiam uerum esse confitemur. Sed il- lud miramur, tantam esse istorum impiorum su- perbiam,

ANNOTATIONES.

perbiam, tamq; induratam maliciam, ut non solum spiritu diuini oris non fuerit consternata, sed etiã aduersus ipsum Christum Iesum, aduersus unicum illum liberatorem nostrum superbissime insultant, & flagitiose blasphemãt.

Constat cecidisse præstantes illos de cælo spiritus propter peccatum superbiæ, haud dubiè quia se filio Dei pares efficere uoluerunt. At isti hostes Dei non solũ pares, sed etiam superiores uideri uolunt, dum negãt sanguinem Christi sufficere ad integram æternamq; hominis iustificationem: sed quod in merito Christi diminutum est, affirmant esse operibus humanis, tanquam re uidelicet preciosiore, præstandum. O blasphemiam longe ipso diaboli furore horribiorẽ. Quod si ipsi suis operibus æternam uitam salutemq; se consequi posse opinantur, primò ipsa opera quæ perpetrãt quotidie, eos intueri iubeo: deinde cum plena impietatis & flagitiorum omnia esse uidebunt, certò sibi persuadeant, nunquã se iustificationem coram Deo consequuturos, sed ad certam æternamq; condemnationem recto tramite in infernum ipsum ruituros.

Vide quæso lector, quantũ peccat in primis uerbis hæc sancta Tridentina Synodus, in spiritu

A N N O T A T I O N E S.

ritu sancto congregata, quæ nõ potest errare. Sed cum hæc uocabula audis, iterum te ad genuinam istarum uocum definitionem reuoco. Et rursus in animo tuo fige, tantum esse profligatissimos piratas, qui cupiūt omni fraude, superstitione, dolo, malicia, ferro & igne uastare Ecclesiam Dei, corrumpere cœlestem doctrinam, tantum ut suam istam illustrem pompam & magnificū splendorem stabiliāt, suisq; incestis libidinibus, nefandisq; uoluptatibus perfruantur.

Pergit rursus fraudulētis uerbis decipere, suaq; officia nimis officiose commendat, dum se uocat anxiam pro filijs matrem, omnium hominum iusticiam esurientem & sitientem. O memorandam atq; ambitiosè prædicandā istius benignæ matris pietatem: cuius filij si non ab alio diligentius curarentur, aut fidelius custodirentur quàm ab ista sollicita matre scilicet, celementer profectò interirent omnes, & tanquam à leonibus aut ur̄sis laniati membratim discerperentur. Sed habenda est gratia decretorib. Tridentinis, qui modum & formam suæ solitudinis uel imprudentes statuerunt, ut omnes sibi tanquam à præsentaneo ueneno, aut ceriè crudelissimo carnifice, cauerent ab ista sangui-

ANNOTATIONES.

naria matre, quæ sanguinem innocentum cupit profundere. Affirmat enim se ad tractationem iustificationis uelle descendere, eo spiritu fretam quo regitur ipsa. Cum autem constet in spiritu diaboli eam esse cōgregatam, spiritu diaboli agitari, in spiritu diaboli loqui blasphemias, spirare cædes et minas, consequitur facile, in eodē spiritu diaboli eius qui pater est & auctor homicidiorum ab initio, eandem nūc quoq; sui patris naturam retinere, & totum orbem terrarum ferro atq; igni uastare concupiscere: ut pari cum suo illo patre crudelitate undiq; ista sollicita mater, Christiano sanguine respergatur.

Quod uerò dicunt, multas & noxias opiniones germinasse circa sacrosanctum desideratissimæ iustificationis mysterium, id planè fatendū est: sed rursus accuratè considerandū, unde hæ prauæ opiniones tanquam ex fonte omnium impietatum promanarint. Id sanè diligenter expendenti constabit facilè, præcipuas hæreseon sordes, quæ hodie grauius exercent Ecclesiam Dei, ex isto sterquilinio Romanæ meretricis, ex ista cloaca diaboli, tanquam ex barathro quodam peruersarū opinionum profluxisse. Desinat ergo hæc impudens
Synodus

A N N O T A T I O N E S.

Synodus alios benemeritos laceffere, se ipsam, suos assessores, suum Antichristum Romanum intueatur, se agnoscant esse illos uerè hæreticos homines, illa uera diaboli mēbra, quæ hodie ferro & igni peruastant Ecclesiã Christi, & in perniciem omnium electorum Dei impio fœdere malorum omnium flagitiosè conuauerunt.

Ad hæc est tanta istorum impiorū cæcitas, ut non uideant, tãta omnium rerum bonarum ignoratio, ut se pugnãtia loqui non intelligãt: aut si intelligunt, maliciosè dissimulent, atque impia iã indurataq; peruersitate, & sibi & omnibus in re grauissima fucum facere delectentur. Pronunciant anathema esse, qui aliunde se consequi posse iustificationem arbitratur, quàm in merito ipsius Christi Iesu, præter quẽ nemo aliud potest ponere fundamentum. Paulo uerò post negant hoc ipsum meritum sufficere ad perfectam hominis iustificationẽ, sed quod in ea diminutum est, præstandum esse merito suorum operum. Hic mihi considerent isti sacrilegi, primò utrum hæc tolerabilis blasphemia uideatur in oculis Dei, atq; in auribus omnium piorum, negare meritum Christi sufficere ad explendam uel perfectissimam iustifi-

A N N O T A T I O N E S.

cationem? Deinde blasphemiam & absurditatem expendant. Quomodo enim ipsi suis operibus, quæ uerè horribilia diaboli facinora sunt, implebunt, quod ipsum meritum Christi præstare non potuit? Quis adeò demens est, qui non intelligat manifestè hanc esse abominacionem inauditam, tantū ad minuendam Christi seruatoris gloriam, ad extinguendam omnem sanam doctrinā ab istis impijs hominibus excogitatam? Si enim ex operibus iusticia, sicut Paulus disertè ratiocinatur, ergo Christus frustra mortuus est. In tota igitur iustificacionis causa nihil ad cumulum meritorum adferre debèt, neq; etiā possunt humanæ actiones: quia per solam Dei misericordiam, quam electi Dei fide apprehendunt, non ullis humanis operibus omnes creaturæ salutē consequuntur.

Si quis dixerit, iusticiam quæ in hac iustificacione donatur, esse solam illam iusticiā Christi, qua in ligno crucis exsoluit quæ nõ rapuit, implens pro nobis omnem iusticiam, ut diuinæ iusticiæ, quam tota natura in Adam læserat, satisfaceret, anathema sit.) Hic mihi diligenter expende Lector, ordinem, quo in suis fraudibus stabiliendis progrediuntur isti scelerati impostores, ut paulatim se insinuent in animis hominum,

A N N O T A T I O N E S.

hominum, suoq; ueneno in exitium trahant miserabiliter dementatas animas. Principio enim toti in hoc esse uidebantur, ut miseriam generis humani deplorarent: deinde contaminatam hominis naturam propter Adami peccatum in aeterna condemnatione manere, nisi erigetur sanguine filij Dei, fatebatur. Tū hanc unā esse hostiam salutarem affirmabāt, qua una efficax erat Christi meritum ad iustificationem omnium hominum: sicut Adami peccatum in uniuersum genus humanum peruaserat, suaq; transgressione fecerat omnes homines reos iræ diuinæ. Nunc uerò ad manifestam impietatem relabuntur, et impiam prorsus doctrinam contra omnem ueram religionem, contra sua ipsorum paulo antè commemorata uerba, cōtra totam Pauli doctrinam, cōtra ipsam deniq; salutem animarum flagitiosissime proponunt. Quid enim horribilius in rebus humanis proponi potest, quàm negare iusticiā Christi, idoneam esse, ad cōferendum per se ipsam, & non per aliud salutem sempiternam?

Vnde hoc nouum inuentum sophisma? Promeruit quidem solus Christus Iesus sua magna illa iusticia, ut homo per ipsum iustus efficiatur, sed iusticia quæ in illo ipso sit, nō in

ANNOTATIONES.

Christo? Quomodo ista inter se possunt cōstare? Cui ergo promeruit Christus iusticiam, nisi uobis, sancti patres, quam certè nō habetis, & toti generi humano promeruit? Ipse profectò sibi nulla neq; humana neq; angelica iusticia indigebat, qui erat filius Dei, & sedebat ad dexteram patris in gloria sua æterna. Sed quia uniuersum genus humanū erat in condēnatione peccati, ipse filius Dei prodiens ex arcano sinu æterni patris, induit humanā naturā, & suo sanguine, sua morte præstare uoluit æterno patri, quod omnes creaturæ persoluerē debebāt. Non dicetis, opinor, eū pro se passum, qui peccatū nunquā fecerat: sed pro peccatis totius mundi, pro peccatis etiā uestris, si tamē hanc ipsam satisfactionē à Christo factā uestro nomine, poteritis fide apprehendere.

Quin ita ratiocinamini? Aut Christus hoc unico & æterno suo sacrificio potuit placare iram patris, promereri remissionem peccatorum, donare uitam æternam omnibus, aut non potuit? Si negabitis posse, blasphemiam horrendam dixistis. Consequitur ergo, potuisse. Rursus utrum uoluit hæc ingentia dona sibi promereri, an hominibus? Sibi profectò ipse nihil amplius, imò ne tantum quidem parare poterat,

A N N O T A T I O N E S.

rat, quam quod ipse in regno Dei patris, sua uilicet æterna hæreditate possidebat. Reliquū estigitur, & potuisse & uoluisse filium Dei generi humano cõciliare gratiam æterni patris, et gloriam sempiternam donare, quam alioqui nulla creatura poterat promereri. Quod si uniuersa est in uno Christo obsignata iustitia & salus nostra, ab eoq; nõ ab ullis operibus, non ab alia creatura petenda, qua fronte audetis affirmare, hominem esse iustum propter iustitiam quæ in illo ipso sit, non in Christo? Quæ tandem quæso erit ista hominum iustitia? Vos ipsos intuemini, uestra opera considerate: quæ ubi plena esse multis iniusticijs & transgressionibus conspicietis, aut æternum planè de uobis deq; uestrorum operum iustificatione desperandum: aut certè per solum filium Dei uobis à Deo patre petenda erunt iustificatio, redemptio, uita æterna, & quicquid deniq; ad salutem animarum pertinebit.

Si quisquam uerò est, qui suorum operum dignitate fretus, uitam se æternam consequuturum sperat, is uniuersam legem Dei, hoc est utranque tabulam Decalogi, non modo penitus cognoscendam, sed etiam re ipsa in uniuersum præstandam sibi proponat.

Sciat

ANNOTATIONES.

Sciat hanc esse legem spirituale, quæ (ut Paulus loquitur) non externam tantum obedientiam, sed interiores quoque motus cordis ad præscriptum legis diuinæ attemperatissimos requirat. Sciat de hac lege scriptum esse: Si hæc feceris, uiues in eis: si non feceris, morte morieris. Item illud: Maledictus homo qui non permanserit in omnibus quæ scripta sunt in libro legis. Hanc ipse Christus legem paucis uerbis declarat, cum ait eam à nobis postulare, ut amemus Dominum Deum nostrum ex toto corde, ex tota anima, ex totis uiribus: & proximum sicut nos ipsos.

Itaque si tuis operibus uis iustus pronuciari coram Deo, ita debes temperare uitæ tuæ cursum uniuersum, ut à prima illa hora in qua editus es in hæc lucem, usque ad exirenum uitæ articulum nihil aliud facias, nihil aliud dicas, nihil aliud cogites, nihil aliud concupiscas, quam quod angusta illa norma præceptorum Dei tibi permittet, idque totum iuxta uoluntatem Dei gratissimum, atque ordinatissimum. Talem fuisse naturam integram ante lapsum, stantem adhuc in prima sua conditione fatemur. Sed quamquam post lapsum primi parentis, præter unum Christum, extitisse, aut deinceps exoriturum esse,

A N N O T A T I O N E S.

esse, qui hanc integram obedientiam aut præstiterit hætenus, aut deinceps præstaturum, disertè cū doctrina prophetica pernegamus. Quod si isti patres Tridentini, non alia ratione quàm suis operibus iustificari uolunt, cum alioqui sint homines flagitiosissimi, certum est illos in perpetua condemnatione sine fine permansuros.

Si quis dixerit, illam ipsam Dei gratiã quæ in iustificatione datur, quæ gratum faciens dicitur, quæ scilicet uel est charitas, uel non sine charitate, qua una uerè iusti sunt quicumq; iusti sunt, nihil esse in nobis inserēs, uel informans, anathema sit.) Hic uides lector in paucis uerbis duplicem blasphemiam. Primum in re omnium maxime necessaria toti generi humano incertam doctrinam tradunt, ut animæ hominum perpetua dubitatione debilitatæ uiuant in desperatione sempiterna. Neque enim sancti ipsi patres quamlibet afflati spiritu diuino, affirmare possunt, Vtrū gratia ista, quam illi gratum facientem appellant, re uera sit charitas, aut aliud quippiam. O miserandam cæcitatem belluarum, quæ cum spiritus sancti afflatu hæc oracula pronuntiata uideri uolunt, tam ignarum rerum cœlestiū spiritum sanctum

ANNOTATIONES.

sanctum loquentem introducant, ut quæ omnino sit causa efficiens istius gratiæ gratum facientis, non possit affirmare: deinde, ut maxime charitatē esse affirmant, quam in sententiā uideatur magis inclinare, quæso, quæ hæc est aduersus filium Dei blasphemia? quæ aduersus æterni numinis misericordiam contumelia?

Quomodo Deo constabit suæ gloriæ, sicut debetur, integritas, si quod proprium est misericordiæ diuinæ, in causa iustificationis, tibi impudenter atq; impiè tuis operibus, & tuæ male sanæ charitati attribuas? Indignum profectò est cum istis belluis perfrictæ frontis sermone habere, qui tam effrenata sunt impudentia, ut iam quid sit pudor, quid uerecundia, prorsus ignorent: & sibi pro laude ducant suas insanias, suas impietates in uulgus spargere: et quo magis ipsi se propinquant etiã stultis hominibus deridēdos, eo magis in sua impietate atq; impudētia indurati uolūt persistere. Quid enim de religiōe disputes cū ijs, qui omnē religiōem pro ludibrio habent, eamq; prætextu religionis uolūt funditus extinguere et labefactare?

Si quis dixerit, quod sola fides omnino sine alijs operibus iustificat impium, hoc est impetrat illis iustificationem, in quo sensu ab hereticis

ANNOTATIONES.

ticus hac ætate profertur, quasi nihil aliud ad
 hoc ex parte hominis requiratur quàm crede-
 re, anathema sit.) Iam produnt suam manife-
 stam impietatem isti filij diaboli, Tridentini pa-
 tres. Cum enim nostri temporis hæreticos
 nomināt, eos haud dubiè intelligūt, quos alio-
 qui Protestātes, aut Lutheranos appellāt. Nec
 aliam ob causam apud eos in odio sunt, quàm
 quod istorum patrum flagitia ferre non pos-
 sunt, & labefactatam ab istis blasphemis coele-
 stem doctrinam, Ecclesiæ Dei iam inde ab ini-
 tio generis humani traditam, ad suū pristinum
 nitorem, ad illam uerè propheticam & aposto-
 licam normam conantur reuocare. Respon-
 deāt ergo nunc mihi isti uerè hæretici patres,
 atq; omnium hæreseon seminatores, qua fronte,
 quo pudore audēt eos uocare hæreticos, qui
 nunquam ab ullo honesto uiro sunt cōdemna-
 ti, neq; ulla iusta ratione cōuicti hæreseos esse
 potuerunt. Quin etiam qui aliqua uirtute præ-
 diti sunt, eos præclarè meritos de Ecclesia Dei
 fateri coguntur.

Deinde, si tales iudicant, si talia secum præ-
 iudicia domo adferunt ad Concilia, quamob-
 rē homines perfriētæ frōtis audēt eos ad con-
 ciliū uocare? An ut audiāt suā condemnationē?

Atqui

ANNOTATIONES.

Atqui eandem possunt audire domi, sine labore ac periculo, ne ab imposturis sanctorum patrum, qui sitiunt sanguinem humanum, circumueniantur. Ac ego quidem, & unà mecum omnes qui iudicium Dei grauitè, sicut debet, pertimescunt, per beatos sanè putamus istos Protestantes, qui ab istiusmodi manifestis blasphemis condemnentur, quorum iudicio nemo bonus probari poterit, nisi qui iisdem cum ipsis sceleribus fuerit inquinatus, iisdemq; incestis libidinibus contaminatus. Iam uerò cum negat hominem sola fide iustificari posse, et magnam Deo, filio Dei, toti sacræ scripturæ, doctrinæ Paulinæ iniuriam faciunt, & suam manifestam impietatem, suam blasphemiam, suam impudentiam, suam insaniam stolidissimè produnt. Cum fidem dico, fiduciam misericordiæ Dei erga genus humanum propter Christum mediatorem intelligo, iuxta Pauli & Apostolorum doctrinam: non illam quam isti suis in Decretis usurpant, historicam notitiam, quæ in diabolos quoq; ipsos cadere possit, ut Iacobus ait, Et demones credunt, & contremiscunt. Neq; enim ego dubito hanc ipsam notitiam historicam esse in patribus ipsis Tridentinis, ut in ueris diabolis, qui credunt sanè Deum esse (si tamen hoc credunt)

A N N O T A T I O N E S.

dunt) esse in patrib. ipsis Tridentinis, ut in ue-
ris diabolis, qui credunt sanè Deum esse, uindi-
cem acerrimum peccatorum esse, puniturū ma-
los æternis cruciatibus: & quia se tales esse ui-
dēt patres Tridētini, horrent conspectū Dei,
iudiciū pertimescunt, ut eos manifeste uideas
iam nunc uiuere in æterna condemnatione.

In tota uerò hac disputatione de iusticia fidei,
qui Christiani sunt, & gustum aliquē doctri-
næ cœlestis hausserunt, non historicam noti-
ciam, nec fidem diaboli, aut Concilij Tridēti-
ni, quæ eadem est, intelligunt, sed eam de qua
Paulus apostolus summa cōtentione disputat,
cum ait: Ex operibus legis non iustificabitur o-
mnis caro coram Deo. Nunc autem sine lege
reuelata est iusticia Dei, scriptis prophetis et
apostolicis consignata. Iusticia uerò Dei ea
est, quæ apparuit de cœlo, et donatur credenti-
bus per fidem Iesu Christi, in omnes & supra
omnes creaturas generis humani peruagata,
quæ eam sibi per hanc uiuidam fidem accom-
modatam apprehendent. Nullum est discrimen,
nullus operum humanorum prætextus,
nulla iusticia legis, quæ in iudicio Dei possit
subsistere. Omnes enim peccauerūt, et destitu-
ti sunt gloria Dei: iustificati uero **GRATIS**,
o sua ipsi

A N N O T A T I O N E S.

sua ipsius gratia & misericordia per redemptionem quæ est in Christo Iesu Domino nostro, quæ proposuit nobis æternus pater in ætæriis per fidem in sanguine suo, ut per hunc placatorem ostenderetur omnibus repositam esse apud Deum ueram illam per misericordiam Dei donatam omnibus iustitiam, qui credituri sunt in nomen ipsius, & corona gloriæ æuo sempiterno fruituri. Denique, ut Paulino quoque uerbo finiam, statuimus hominem iustificari per fidem sine operibus legis. Seiungit Paulus à iustificatione uniuersa legis diuinæ opera: et isti blasphemi ex Decretis abominandi piratæ Romani & suæ impiæ Synodi, homines coram Deo iustificari posse contendunt.

Quod si urget eos particula Sola, eamque in Paulina disputatione inueniri posse negabunt, equidem non agam contentiosè: sed ab illis peto, quid refert utrum hæc tria elementa, Sola, expressa sint, an altera eiusdem planè ponderis particula, Gratis? Adhæc, qui omnia opera legis diuinæ, qui omnia opera hominum & angelorum, qui omnia denique cælestia & terrestria aufert à iustificatione, præter solam fidem, & quidem eam quam Apostoli uocant iustificantem & purificantem cor, non ne perspicue cõsequitur,

ANNOTATIONES.

sequitur, solam esse fidem quæ iustificat hominem, quod euincere contendit Paulus grauissima disputatione? Sed quid ego cum belluis disputo, quasi ista non sint multis iam libris per Dei gratiã declaratissima, & lippis atq; tonsoribus ubiq; gentium notissima? Equidem arbitrator male locatum tempus, quod in hac tota repulsione criminum & impietatum istorum sceleratorum posuimus, quia multo in meliori studio collocari poterat utilius. Si enim uel istos asinos docere, uel eos ad uiam ueritatis conuersis reuocare, qui ultro ipsi uolunt suis in sordibus perire, nihilo sanè plus agas, quam si des operam ut cum ratione insanias. Proinde statui nunc tandem finem facere, neq; ad reliquas impietates quæ in toto Decreto permulta continentur, uerbum amplius respondere: cum quòd eas indignas iudico, in quibus refellendis plus operæ ponatur: tum uerò, quòd multorum libris ad omnes istas abominationes copiose responsum est: & lectorem, qui plura & ornatiora uidere uolet, ad eos libros qui

hac ætate à uiris eruditis conscripti

sunt, in præsentia relegabo.

F I N I S.

• 2

NOMI.

NOMINA ET COGNOMINA
Prælatorum, publicorum Oratorum atq; Do-
ctorum, qui Tridenti ad Concilium
conuenerunt.

Ioannes Thomas de sancto Felice,
Neapolitanus, episcopus
Cauensis, Nuncius.

Cornelius Muscus Placentinus,
episcopus Birtontinus, ordinis
nō reformatōrū sancti Frācis̄ci.

Thomas Casellus Cosentinus,
episcopus Camerini, ordinis
Prædicatorum.

Iacobus Iacobellus Romanus, Bel-
licastri episcopus.

Ioannes Baptista Campeggius,
Maioricæ insulæ episcopus.

Ludouicus Becaletus, Concilij
Secretarius.

Benedictus Nobilis Luccēsis, epi-
scopus Acciæ in Corsica.

Cathelanus Triuulcius Mediola-
nensis,

nenſis, epiſcopus Placentinus.
Ludouicus Simoneta Mediola-
nenſis, Piſauri epiſcopus.
Iacobus Nadantes Florentinus,
Clodij epiſcopus.
Ricardus Pates Anglus, Vigor-
nienſis epiſcopus.
Hieronymus Theodolus Floren-
tinus, epiſcopus Gaditanus.
Petrus Franciſcus Ferrerus, epi-
ſcopus Vercellenſis.
Iacobus Caucus Venetus, Corcy-
renſis archiepiſcopus.
Robertus Vuacopus Scotus, ce-
cus, epiſcopus Armacanenſis.
Braccius Martellus Florentinus,
Fefulanus epiſcopus.
Iacobus Mandoza Hiſpanus, Cę-
ſareæ Maiestatis Orator.
Franciſcus Bandinus, Senenſis
archiepiſcopus.
Hieronymus Vidas Cremonen-
ſis,

sis, Albanus episcopus.
Episcopus Suffraganeus Cardinalis Moguntini.
Olaus Macer Gottus, archiepiscopus Vplacentinus.
Petrus Betanus Mutinensis, Fani episcopus, ordinis Benedictini.
Hercules Seuerellus Florētinus, Curiaē procurator.
Philibertus Ferrerus episcop, etc.
Henricus Lofredus Neopolitanus, episcopus Capacianus.
Ioannes Salazarus Hispanus, episcopus Lontrinus.
Ioannes Fonssecus Hispanus, episcopus Castri ad mare.
Coriolanus Matriolanus Neopolitanus, Sancti Marci episcopus.
Relassus doctor Hispanus.
Generalis seruorum.
Bonauentura Constanzanus generalis

neralis non reformatorum.

Generalis Carmelitarum.

Generalis Augustinianorum.

Franciscus Castilioneus, Sancti
Dominici episcopus.

Dauras Quintana, doctor Hi-
spanus.

Præterea sunt tres Cardinales:

Cardinalis de Monte.

Cardinalis Anglus.

Cardinalis sanctæ Crucis.

CAVSÆ, QVARE ET AMPLI-
xæ sint, & retinendam ducant doctrinam, quam
profidentur Ecclesiæ, quæ confessionem Augustinæ
exhibitam Imperatori sequuntur: & quare iniquis
iudicibus, collectis in Synodo Tridentina, ut uo-
cant, non sit adsentiendum: per Philippum
Melancthonem.

ET si ex magnitudine periculorū nostrorum,
sumptuum & laborum, satis intelligi potest,
nos nec curiositate, nec praua aliqua cupiditate,
nec cæca pertinacia, genus doctrinæ, Dei benefi-
cio instauratum in Ecclesijs nostris, in quo iam cõ-
senescimus, retinere & propagare: tamen de con-
silio & uoluntate nostra hic rursus quædam dicen-
da sunt, non modo ut honestis hominibus huius æ-
tatis nos purgemus, sed etiam ut uniuersam poster-
tatem Christianam præmoneamus, ne ex crimina-
tionibus & condemnationibus aduersariorum de
nobis iudicet, sed & causæ fontes, & nostras uo-
luntates uerè consideret.

Reddent enim Deo omnes homines ubiq; terra-
rum rationem sui iudicij de nobis, quia nõ agimus
priuatã aliquam causam, sed Euangelij doctrinam
de uera inuocatione, de uera agnitione Domini no-
stri Iesu Christi, & de omnibus partibus uitæ Chri-
stianæ necessarijs profitemur, quam Deus exaudi-
ri uult à toto genere humano, ut colligatur æterna
Ecclesia ex omnibus gentibus.

Quare

Quare iterum & uerè affirmamus exaudiente
uniuersa Ecclesia in coelo & in terris, & testem
uoluntatis nostræ facimus Deum, nos præcipuè mo-
ueri seuerissimis & immutabilibus Dei præceptis,
ut hanc ipsam doctrinam Euangelij puram, quam
Ecclesiæ nostræ sonant, amplectamur, nec abijcien-
dã esse censeamus, quæ iubet rectè inuocare Deum
iuxta Euangelium, & uetant idola coli, & religio
ni Christianæ Ethnicos furores misceri. Sic enim
inquit primum mandatum, Non habebis deos alie-
nos. & secundum: Non assumes nomen Dei tui uanè.
Et pater æternus inquit de filio, Hunc audite.
Et Paulus ait: Si quis aliud Euangelium docet, ana-
thema sit. Item, Fugite idola.

Hæc fulmina cœlestia & coëgerunt nos assenti-
ri prolatæ ueræ doctrinæ, & adhuc cogunt nos ne-
cam abijciamus. Non opes, non uoluptates, non
impéria, deniq; nullæ res humanæ mouent animos
nostros, ut cum summis periculis & laboribus tot
iam annos ab alijs dissentiamus, quorũ beneuolen-
tiam & coniunctionem omni officio in alijs rebus
tueri cupimus. Sed doctrinam cœlestem anteferre
nos necesse est, ut præcipitur, Oportet Deo magis
obedire quàm hominibus. Nec ignoramus, ab homi-
nibus profanis hanc piam uoluntatem nostram ter-
ribili oratione uituperari.

Primum, multi sunt athei, qui cum omnes reli-
giones pariter commentitias & fabulosas esse ar-
bitrentur, inflectendam esse Ecclesiæ doctrinam

ad tempora, & ad potentum sensus atq; opiniones dicunt: ac fremunt manibus uerbis, ut ipsi dicunt, multarum gentium tranquillitatem et imperia turbari, uoluntq; omnibus religionibus concordiam anteferri.

Quanquam autem ualde dolemus tantis contumelijs Deum & filium eius Dominum nostrum Iesum Christum & Ecclesiam Dei affici, ut religio dicatur fabulosa esse, & postponenda ocio & tranquillitati imperiorum: tamen nunc breuiter respondemus, nos abhorrere ab illis opinionibus Epicureis, easq; execrari. Delectentur illa sapientia Oratores aduersariorum, qui eam ex rancidis Epicureorum libellis excerptam passim nunc edunt, & hoc uelut Sirenum cantu multorum aures deliniunt, & mentes eorum à Deo auertunt.

Nos affirmamus doctrinam de Deo commendatam Ecclesie illustribus testimonijs, in quibus se Deus patefecit humano generi, uerã & salutarem esse. & Paulus inquit, Potentiam Dei esse ad salutem omni credenti. Ac Deo gratias agimus, quod immensa misericordia ex arcana sede sua prodiens se patefecit generi humano, et filium misit, ut pro nobis uictima fieret. Et sentimus precipue hoc officium ab omnibus hominibus flagitari, ut hæc beneficia Dei agnoscant & celebrent. ut Ioan. 14. dicitur: Si quis diligit me, sermonem meum seruabit, et pater meus diliget eum, & ad eum ueniemus, & mansionem apud eum faciemus: Qui non diligit

me, sermones meos non seruat. Sit igitur prima cura tuendæ puritatis Euangelij, nec sumant sibi u. i. homines aut angeli tantam audaciam, ut æterna decreta Dei corrumpant, aut mutant: sicut initio fecit diabolus, Heuam à decreto diuino abducens, & postea omnibus seculis fecerunt idolorum & impiorum dogmatum architecti.

Nec sumus adeo rudes uitæ communis, cum quidem & nos à fficilibus tempestatibus, Deo iuuante, regamus nostras politias, ut non intelligamus quantum bonum sit ordo politicus, & concordia in singulis regnis: & quanta uirtus sit cauere, ne temere, ne errore, ne causis non ualde necessarijs eius ordinis harmonia turbetur.

Ament omnes & uenerentur imperia, sed propter Deum, qui se in imperijs rectè colimus: non amemus imperia extruso Deo autore, nec putemus hanc hominum societatem tantum ideo coijse, ut collatis operis quærant uoluptates, & earum instrumenta, quales fuerunt ciuitates Sodoma, Sybaris, Thebæ, & similes: sed sint imperia templa Dei, & ad hoc officium præcipuè conditos esse homines agnoscamus, ut Dei noticia in eis luceat, & congregatos esse diuinitus, & societatem mirandis uinculis generationis, educationis, officiorum, contractuum, gubernationis, defensionis copulatam esse, ut ueram Dei noticiam docendo & confitendo, alij alijs tradamus. Sit igitur hoc præci-

piuna

puum officium in uita, longè anteferendum ocio et tranquillitati imperiorū, ueram de Deo doctrinam discere & tueri.

Secundò, alij nos uituperant callidiores, qui cum diſſimulent se esse atheos, studium religionis præ se ferunt, & arrogant sibi titulū ecclesiæ Dei: In hac aiunt semper manere ueram doctrinam, necessariam ad salutem. Quare cum nulla nunc sint idola, nulli errores pugnātes cum articulis fidei in illo cœtu, qui iam aliquot seculis regit Ecclesiam, uociferātur, aut falso quædam in doctrina usitata & usitatis ritibus reprehendi, aut seditiosè res paruas exagitari, quas condonari communi tranquillitati melius esset.

Cum autem sæpe aliàs refutata sit hæc iactantia aduersariorum, qui magnos & ueteres Ecclesiæ morbos occultant: nunc tantum orabimus omnes honestos homines, non fascinosos stulta superstitione, ut circumspiciant toto orbe terrarum collegia sacerdotum plena inscitæ & spurcitæ, & uideāt in templis populum ad diuersas statuas prostratū, ab alijs alia dona petere: & non modo singularum gentium, sed penè singulorum oppidorum alia numina esse, quorū inuocatione mētes à uera Dei inuocatione abduci tam manifestum est, quàm manifestum est in bruma nobis diem breuiorem esse quàm in æstiuo solstitio.

Deinde considerent & prophanationem cœnæ Domini, quæ partim in theatricū spectaculum conuersa

conuersa est, partim in quæstum collata, & multis modis contaminatur.

Hæc cum considerant prudentes, nihil ne mali putant esse, tetras libidinum confusiones? statuarum inuocationes? & uarias cœnæ Dominicæ prophanationes? Quæ cum ante hæc tempora pij eruditione & prudentia antecellentes semper deplorarint, nunc homines astuti defendere præstigij uerborum conantur. At res loquitur ipsa, hæc exempla Ethnicorum similia in Ecclesiam, diaboli artificij inuecta esse, & paulatim confirmata.

At nõ errat, inquit, Ecclesia. Quæ est ista impudentia? Cum in conspectu sint tam tetra mala, nolle tamen fateri errata?

Non dubium est, & fuisse semper, & esse homines pios in Ecclesia, qui plerosq; errores & deplorarunt, & reprehenderunt, alij magis, alij minus perspicue. Ita manet in Ecclesia ueritas. Interim tamen, ut prædictum est, dominati sunt in Ecclesia Pontifices profani, qui imperia & tyrannides pluris fecerunt quam doctrinam, & indocti sacerdotes & auari monachi multos errores sparserunt. Et cæca multitudo facile capitur plausibili doctrina, quæ stultis adfectibus blanditur.

Horum iudicia & exempla non tribuantur Ecclesie Dei. Nã & prædixit uox diuina, non solum multos extra Ecclesiam Dei Euangelium oppugnaturos esse, quales sunt Ethnici, Mahometistæ: sed etiam in hoc ipso cœtu, qui titulum habet Ecclesie Dei,

Dei, magnam fore multitudinem fascinatam prauis opinionibus, & à uera inuocatione aberrantem.

Ac Petrus nos ad exemplum Israelitarum ducit: Fuerunt & pseudoprophetae in populo, sic inter uos erunt. Quanta multitudo ferè omnibus temporibus in Israel idola coluit? Et sacerdotes ipsi, qui (ut nunc loquuntur homines) ordinariam gubernationem tenebant, uera sacrificia deprauabant, & pro iusticia fidei externam hypocrisin ceremoniarum docebant, quam cum Prophetae taxarent, seuitia, ut nunc quoque fit, exarsit.

Et post Machabeos, cum sectae duae summam potentiam teneret, Pharisei & Saducei, faterine cesse est, non solum paucos in uulgo, sed magnam turbam sacerdotum, interpretum legis, iudicum, tetris erroribus inquinatam fuisse.

Hæc cum acciderint in illa parua politia, que neruos disciplinae plures habuit, quam Ecclesia dispersa nunc in barbaricis imperijs, cogitemus & hanc postremam mundi senectam multis morbis & delirijs obnoxiam esse, & Prophetae querelam ad hæc secula quoque pertinere, qui ait: Nisi Dominus reliquisset nobis semè, sicut Sodoma facti essemus. Imò quid tam simile est, quam Saduceorum agnini, Epicurei Pontifices & Cardinales: & Phariseis, sacrificuli & monachi, qui suos ritus in quæstu habent: nisi quod aliquanto plus pudoris in illa politia

la politia Iudaica fuisse consentaneum est, quam nunc est in collegijs Pontificijs, & monasterijs. Erant enim mariti, & domesticam disciplinam ut cunq; tuebantur, & manus erant ociosi.

At paruos neuos, inquit nonnulli, et aliquas anicularum ineptias reprehenditis, quas nisi essetis nimis morosi & *μεροβιμοιροι*, dissimularetis propter communem concordiam. Plus enim nocet orbi Christiano tam atrox dissidium, quam illæ leues ineptiæ, quæ taxantur. Nec fuit unquam ulla ætas, nec erit in hac hominum infirmitate, sine multis morbis, & hallucinationibus.

Hac oratione homines, qui perhiberi uolunt politici, extenuant errata: quod eò fit, quia leuiter curant gloriam Dei, & suæ utilitati aut tranquillitati malunt consulere. Quare uerborum præstigijs aut tegunt, aut excusant multa horrenda mala. Non enim de paruis tantum rebus, aut paucis dissensio est: nec tantum anicularum superstitiones taxamus.

Extant scripta doctorum uetera & recentia, quæ defendunt hæc portenta. Negant in scriptura Prophetica & Apostolica hanc fidem, qua accipienda est remissio peccatorum, contineri, cum Petrus hunc esse uniuersæ Ecclesiæ consensum affirmet, inquit. Huic omnes Prophetæ testimonium perhibent, remissionem peccatorum accipere per nomen eius, omnes qui credunt in eum.

Nec obscurum est, quam tetram sententiam propugnent

propugnent aduersarij, cum iubent uniuscuiusque mentem in perpetua dubitatione manere, an habeat remissionem peccatorum. Postea fingunt dari remissionem propter cuiusque merita, imò etiam propter uota monastica, propter uenales missas, quas scribunt etiam ex opere operato mereri remissionem facienti & alijs. Deinde coenam Domini & ad mortuos peruerse transferunt.

Doctrina de uera poenitentia, caligine opinionum, de enumeratione, & de satisfactione, prorsus obscurata fuit.

Quales ferè toto orbe terrarum in templis idolomanie conspiciuntur, ubi ad certas statuas fiunt concursus, & hominibus tribuitur honos proprie debitus Deo aeterno patri, & filio eius Domino nostro Iesu Christo, & Spiritui sancto, scilicet Inuocatio.

Quae eloquentia seu hominum, seu angelorum, satis deplorare potest animarum exitia, quae perierunt propter legem, quae coniugia prohibet? Ac multa concurrunt mala in immundo coelibatu. Primum, uerè Deus irascitur uagis libidinibus. Deinde mentes pollutae non possunt inuocare Deum: ruunt igitur ex alijs sceleribus in alia, tanquam uasa irae.

Ad haec mala accedunt inscitia & neglectio ministerij Euangelici tanta, ut passim aut nullae conuersiones, aut fuitiles audiantur, & disciplinae prorsus nulla sit cura.

Non igitur pauci tantum in uulgo peccant, nec leues

leues tantum ineptiæ à nostris taxantur. Magni errores, contumeliosi aduersus filium Dei, & perniciosi mentibus, & atrocia scelera defenduntur magna autoritate ab aduersarijs, qui se iactitant ordinariam potestatem in ecclesia tenere. Et additur seuitia ad stabiliendos errores, & confirmanda multa uitia, qualem antea nunquam exercuerunt gubernatores, qui non fuerunt Ethnici.

Cum igitur in conspectu sint tanta mala Ecclesie, errores, idola, libidines, neglectio ministerij euangelici, seuitia, non solum agnoscenda sunt, sed omnes homines ubiq; terrarū expauescere eorum conspectu, & cogitatione iræ Dei debebant. Non enim de nihilo dictum est, sonante Dei uoce certissimis testimonijs in mōte Sinai, inter fragores horrendos, & fulmina æternas pœnas denunciante idololorum cultoribus: Non habebis Deos alienos coram me. Ego sum Dominus Deus tuus, uisitans iniquitatem patrum in filios, etc.

Hanc uocem cum ederet Deus, tremuerunt longamontium iuga, saxa, scopuli: & ueram esse, pœnæ mundi quotidianæ ostēdunt. Si qui igitur hanc concionem rident, & præsentibus uoluptatibus fruendum censent, & inanem curiositatem ducūt, anxie inquirere ueram de Deo & de uera inuocatione doctrinam, illis ipsis scopulis & saxis rupis Sinai duriores sunt.

Sed non dubium est tristissimas pœnas contem-

piæ uocis diuinæ, uagari omnibus temporibus per
totū genus humanū, & sequuturas esse post hanc
uitam, cum filius Dei se iterum mundo ostendet, ut
suam Ecclesiam ornet æterna gloria, & hostes hor
ribili & non desituro incendio puniat.

De hoc ipso iudicio interea commone fieri nos
statuamus, cum incendia orbis terrarum, ruinas re
gnorum, confusiones religionum, domesticas cala
mitates infinitas, magno dolore spectamus.

Sed aliqui, non omnino ferrei, fatentur aliquos
Ecclesiæ morbos, & ut ipsi molli uocabulo nomi
nant, abusus esse. Nobis tamen iuste irasci ordina
riam potestatem, id est summos orbis terrarū prin
cipes inquit, quia sine ipsorum iudicio &
autoritate quasdam opiniones, aliquot seculo
rum consensu confirmatas, & quosdam ritus abo
leuerimus.

Negant priuatis & paucis concedendum esse,
ut sibi iudicium sumant de re cōmuni, de statu Ec
clesiæ. Et uidetur sequutura infinita dissipatio, si
cuilibet in uulgo sententias & ritus suo arbitrio
mutare licebit. Quid enim manifestius est, quàm
in populo maximam esse multitudinem inimicam
religioni & legibus, cupidam infinitæ licentiæ, in
uidentiæ alienæ potentiæ, seditiosam, inconstantem,
rapacē, deniq; audacia & furore præcipit. Hanc
amare hac persuasione, ut putet sibi licere dogma
ta & leges mutare aut delere sine superiorum iudi
cio.

tio, summa amentia, et atrocissimū scelus uidetur.

Nec uetera tantum exempla commemorant, sed etiam recentia. Vt cum Vlyssis socij uentos ex uentre, in quem inclusos Aeolus Vlyssi dederat, emiserunt, passim in diuersas aëris regiones erumpentes contrarijs flatibus mare agitarunt, ut ingētes procellae nauim undiq; quassarent: Ita nunc postquam semel propositum est exemplum ab ordinaria potestate discedendi, multis locis homines fanatici, palām furiosi, tragicos tumultus in Ecclesijs excitarunt. Hos igitur iudicant neruos atq; artus esse sapientiae in uiris politicis, acerrimē propugnare ordinariam auctoritatem, receptos mores, & communem consensum.

Hanc terribilem orationem, tanquā caput Gorgonis, omnibus aetatibus ecclesiae obuertunt potentes, quae ad inflammandam regum iracundiam ualde accommodata est.

Nec uerò nihil mouemur nos hac atroci oratione. Nam & nos pacem, concordiam principum, & imperiorum tranquillitatem optamus. Nec ab ordinaria potestate sine perspicuo mandato diuino dissentendum esse censemus. Nec laxamus se nos multitudini: sed hoc sentimus & probamus, quod Apostoli consentientes dicunt, Oportet Deo magis obedire quā hominibus. Semper ita omnes sani iudicarunt, diuinam auctoritatem humanae antefereendam esse.

Sed præcedat, inquit, cognitio. Utinam quidem esset ea gubernatorum ecclesiæ pietas, ut gloriam Dei, & salutem animarum anteferrent suis cupiditatibus, & doctrinam emendarent ipsi, & disciplinam pie regerent. Sed Deus ecclesiam suam ita gubernat, ut tradiderit nobis Euangeliū, quod est æternum & immutabile decretum diuinæ uoluntatis, certò comprehensum in scriptis Prophetis & Apostolicis.

Ab hac regula uetat discedere, etiamsi superiores, aut plurimi, eā negligant & abijciant. Et quia ipse immensa misericordia colligit, & subinde instaurat Ecclesiam, excitat doctores, & lucem doctrine restituit, qua agnita, neminem uult expectare humanas cognitiones, aut hominum iudicia.

Clamat æternus pater de filio: Hic est filius meus dilectus, Hunc audite. Si uere statuimus esse Deum conditorem & iudicem, ac patefactum esse, & uero amore nostri misisse filium ut æternam Ecclesiam colligat: huic eius mandato etiam parendum esse statuamus, ut filium salutis nostræ causa missum, & illustribus testimonijs, resurrectione mortuorum, & alijs miraculis commendatum toti generi humano, audiamus, eiq; summa reuerentia obediamus.

Hoc æternum & immutabile mandatum, Huc audite, anteferendum est non solum uniuersæ humane autoritati, sed etiam alijs rebus omnib. quas homines

homines suo ordine rectè expetunt, uitæ nostræ, fã
cultatibus, imperiorum tranquillitati, paci.

Non feri, non ἀγογοί homines erant Apostoli;
sed patriam, ut ciues in optimis familijs nati, maxi
mè amabant: uenerabantur templū, in quo se Deus
toties patefecerat, totumq; ordinem politia iudai
cæ, qua sciebant in toto genere humano nullã esse
pulchriorem politiam, magis quàm uitam suam di
ligeant. Deniq; norant utrumq; à Deo præcipi, ut
res obscuræ ad collegiū sacerdotum, quod ministe
rio ad templum fūgebatur, referrentur, & iudica
tum fieret, ut Deu. 17. scriptum est. Hi tamen nec
referunt de euangelio ad id consilium, nec obtem
perant prohibentibus spargi nouum doctrine ge
nus: quia iam antea audierant uocem æterni patris
de filio, Hunc audite. Imò norant, in omnium pro
phetarum concionibus præcipi de audiēdo Messia,
etiãsi Pontifices, Reges, & Principes ei aduersa
turi essent: ut in Psal. dicitur, Osculamini filium:
Item, Tu es sacerdos in æternum.

Nec tantum illa uox cœlestis æterni patris, aut
illa dicta in Prophetis, ad Apostolos, aut Apostolo
rum tempora pertinebant, sed ad omnes homines
omnibus ætatibus pertinent. Audita uoce filij Dei
in euangelio, necesse est omnes obedire. Et qui non
audierit, inquit Deus, ego ultor ero.

Sed reclamant aduersarij: Multa sunt obscura,
quorum declaratio prius ab ordinaria potestate pe
tatur.

tatur. Scimus hæc plausibiliter dici ab aduersarijs: qui si hoc serio dicunt Euangelium esse ambiguum & incertam doctrinam, quid aliud esse cogitant, quam Sphingos ænigmata: ut nuper quidam ex aduersarijs nostrarum Ecclesiarum scripsit, nullum esse uerbum in scriptis Prophetiis & Apostolicis, quod non uariè intelligi possit.

Profectò horrenda contumelia Deum afficiunt, qui sic de ipsius sermone iudicant. Etiam sicubi in parte aliqua non statim se rudibus offert sententia, tamen summa doctrinæ perspicua est. Nulla in Decalogo est ambiguitas: Vult enim extare & exaudiri Deus suam sententiam ab uniuerso genere humano, sine ulla ambiguitate, aduersus peccatum. Deinde toti generi humano notam uult esse hanc consolationem, prolatam ex arcano sinu: Remitti nobis peccata, & fieri nos hæredes uitæ æternæ propter filium, non propter nostras uirtutes. Et hoc ingens beneficium fide accipiendum esse, statuendumq; singulis in pœnitentia uerè se recipi propter filium Dei.

Ac oportere in nobis, postquam recepti sumus, lucere hanc fidem, & existere iusticiam bonæ conscientie.

Hæc doctrinæ capita, nec obscure, nec ambigüe tradita sunt. Et si quid est in ullo articulo obscuritatis, addidit Deus scriptis perpetuam uocem ministerij Euangelici, qua imperiti erudiuntur de uerâ interpretatione

interpretatione. Id ministerium docendi Euangelij
et fuisse, et esse in nostris ecclesijs negari non po-
test. Et sunt et fuerunt studia doctrinae Euangelij
apud nos, ut filius Dei praecipit: Si quis diligit me,
sermonem meum seruabit.

Quare non temerè sententias inexploratas aut
sparserunt nostri doctores, aut nos recepimus. Sed
et doctores et nos, propter gloriam Dei et salu-
tem nostram, considerauimus fontes doctrinae, con-
tulimus ecclesiae testimonia, quaesiuius antiquita-
tis sincerae tempora, ne nouas aut ambiguas senten-
tias amplecteremur.

Atque ita seruat Deus semper in Ecclesia uerita-
tem, non in illo coetu qui prophetica et apostolica
scripta negligit, et praesentes religiones propter
tranquillitatem boni consulendas esse ducit, quales
cunq; sunt, ut dicunt multi peruerse philosophan-
tes: nec in ijs qui curiositate, aut ambitione, quaer-
runt nouas opiniones, aut ut potentum adfectibus
seruiat applaudunt erroribus. Sed in alijs, qui legunt,
discunt, et amplectuntur Prophetica et Apostoli-
ca scripta. ueritatem amant, testimonia ueteris Ec-
clesiae probata inquirunt, et humanis opinionibus
Dei uoluntatem anteferunt: quales non solum apud
nos et sunt, et fuerunt, sed sunt passim in toto orbe
terraru multi docti et pij, quorum aliqui profiten-
tur quod sentiunt, aliqui metu impediuntur quo mi-
nus palam ostendant suam sententiam, hi tamen

asiduo gemitu Ecclesiæ emendationem optant.

Vt igitur ne nos quidem concedendum petulantibus ingenijs iudicamus, ut rectas & uera auctoritate traditas sententias mutant, ut fecerunt Anabaptistæ: ita e contra ubi perspicua est uoluntas Dei, obediendū Deo esse affirmamus, nec expectandam esse cognitionem humanam. Certè illorū cognitio non expectāda est, qui palam sunt hostes ueritatis.

Deinde, etiamsi qua esset obscuritas, cur rebus non iudicatis damnantur nostræ sententiæ, & multi honesti homines propter solam purioris doctrinæ confessionem interficiuntur? Ea in re certè hoc nostri iudicij est, nec trucidare insontes, nec adiuuare aut approbare alienam sæuitiam.

Exarserat iniusto odio Saul aduersus Dauidem. Interea filius Ionathas etsi erat in eo pietas erga patrem, & reuerentia erga regem præcipua: tamen minister esse iniustæ crudelitatis noluit. Multi uerò alij præsentem potentiam pluris quàm causam faciebant.

Quam multis locis sacerdotes docti & sancti tantum propterea necati sunt, quod manifesta errata inuocationis mortuorum taxarunt, quæ in ipso iudicium confessu aliqui in animis suis tacitè improbabant, ut postea eos fateri audiuiimus.

Cum igitur uerissimum sit, ad proprium uniuscuiusq; iudicium pertinere, ne in re uel sibi probata, uel dubia, sæuitiam exerceat, aut adiuuet, nemo nobis

nobis iuste succedere potest, quod seuitiæ, quæ qui-
dem à monachorum furore & Pontificum super-
bia orta est, socij esse noluimus: sed ut Ionathas, ho-
mines innocentes, pios, doctos, Deum inuocantes
pro nobis, utiliter seruientes ecclesiæ teximus, præ-
sertim cum nos etiam, ut re iudicata, causam pro-
baremus.

Nam cum Pontifices nullam legitimam cogniti-
onem instituerent, & manifestam ueritatem dam-
narent, & magna asperitate idolomanias stabili-
rent, assentire iniustis iudicijs non potuimus.

Quare diu disputata re & deliberata cum eru-
ditis & pijs, hoc doctrinæ genus, quod unum dili-
genter consideratis fontibus, id est scriptis Prophe-
ticis & Apostolicis, & collata omni antiquitate,
uidemus esse perpetuum consensum catholicæ ec-
clesiæ Dei, hoc est omnium eruditorum & piorum,
qui fuerunt omnibus seculis in Ecclesia Dei: quod
quidem in Symbolis, Apostolico, Niceno & Atha-
nasiano breuiter comprehensum est, & probatissi-
morum scriptorum post Apostolos testimonia ha-
bet, propter gloriam Dei & salutem nostram am-
plexi sumus. Scimus non esse gignendas nouas opi-
niones de Deo, ut audacissime fecerunt cultores i-
dolorum, & Philosophi. & multi fanatici homi-
nes: sed reuerenter tuenda est unica doctrina, in
qua Deus ipse illustribus testimonijs se patefecit.

Ideo nullam nouam opinionem proponi in ecclesijs

nostris passi sumus. Sed ueterem, uerā, & unicam
Ecclesie Dei doctrinam incorruptam profitemur.
Ac ut sciri possit, quæ nam illa sit, extat confessio
nostra Augustæ exhibita, quæ summam breuiter
continet: quam quidem cōgruere ad symbola, Apo-
stolicum, Nicenum, & Athanasianū, & ad perpe-
tuam sententiam probatissimorum scriptorum,
qui in Ecclesia post Apostolos fuerūt, non dubium
est, si modo dextrè & non calumniose de scripto-
ribus illis iudicetur.

Et quicumq; erunt euentus, Deo eterno patri
Domini nostri Iesu Christi gratias agimus pro hac
Euāgelij luce, quæ monstrat ueram inuocationem
animorū, & normam uitæ, quæ res omnibus inter
summa bona ducendæ sunt.

Neq; enim Epicureorum iudicijs mouemur, qui
alios bonorum fines, alias metas rerum expetenda-
rum proponunt: sed conditū esse genus humanum
scimus, ut in eo noticia Dei luceat, & ut de Deo ue-
ra testimonia dicat, eiusq; consuetudine in uita æ-
terna fruatur. Nec maius præsidium esse in hac ui-
ta homini, in omni genere periculorum, quàm scire
ueram inuocationem Dei, ut scriptum est: Turris
fortissima nomen Domini. Quare uera agnitione
Dei nihil optabilius est.

Et quanquam euentus in hac uita uarij sunt, ut
omnium temporum exempla ostendunt ueritatem
non sine magnis periculis retineri: tamen DEVS
eam

eam non prorsus deleri finit. Et nos quidem speramus Deū huius officij nostri memorem fore, quod seuitiam in sacerdotes pios & innocentes nolimus exercere: sicut dictum est, Beatus qui intelligit super egenum & pauperem, in die mala liberabit eum Dominus.

Nec sumus adeo feri, aut rudes uitæ communis, ut terribili clamore de ordinaria potestate prorsus nihil moueamur, cum uociferantur multi, non fuisse mutandam doctrinam, aut ritus, sine ordinariæ potestatis iudicio & comprobatione: quia & ordo Ecclesiæ turbetur, & exemplum sit periculosum.

Hæc tragicè exaggerata multos aduersus nos incitant, nec nihil mouent animos nostros. Nam et nos ordinem et gubernationis uincula intelligimus, & magnificimus. Sed huic nostro dolori opponimus multa perspicua mandata Dei, quibus seuerissime conciones additæ sunt. Filius Dei inquit, Neq; in hac uita, neq; postea remitti blasphemiam, quæ contra Spiritum sanctum dicitur. Hac moniti uoce homines ubicunq; sunt, posteaquam audierūt ueras sententias, et re cognita eas intelligunt, seuerissima lege cogi se agnoscunt, ne ueritati diuinitus monstratæ aduersentur.

Quid igitur faceremus in articulis multis, quorum perspicuitas omnes sanos adsentiri conuincit? ut de indulgentijs, de sacerdotum coniugio, de manifesta profanatione cœnæ Dominicæ quam sacri
ficuli

seculi indocti, ignorantes quid agant, & quid sit sacrificium, toto orbe terrarum uentris causa in theatricum spectaculum transferunt? Num aduersarius spiritui sancto manifesta scelera taxanti? & rei horrendæ blasphemiæ fingeremus nobis hanc excusationem, quam scribunt Oratores aduersario rû, quia plus mali sit in schismate, hos errores dissimulandos esse. Imò uerò anteferatur mandatum diuinum, quod prohibet blasphemiam dicere in Spiritum sanctum, omnibus episcopis & regibus.

Metæ sunt seruitutis, quas Deus ipse generi humano circumdedit, quæ ostendunt quæ mala dissimulanda & ferenda sint, quæ non sint ferenda.

Atq; ita Deus sepe collegit, & emendauit Ecclesiam contra iudicia ordinariæ potestatis. Ieremias, Amos, & alij Prophetæ palàm dissentiebant à summis sacerdotib. ac regibus, et maiore parte sacerdotū ac populi: sic postea Zacharias, Baptista, Christus, Apostoli dissenserunt ab ordinaria potestate.

Hi si uiros politicos consulissent similes oratorum qui nobis aduersantur, audiissent idem consiliū quod apud Platonem scriptum est: ut parentes deliros ferre decet, ita tolerandos esse potestatis ordinariæ errores, nec excitanda dissidia in patria, quia in ἀναρχία. & seditionibus nihil mali non insit.

Hæc oratio etiam si alicubi locum habet, tamen in Ecclesia non usurpetur ad stabilienda idola, & confirmandas

confirmandas blasphemias. Viderāt Apostoli Christum reuocatum ex morte in uitam. Norant sibi mandatum esse, ut euangelium docerent, quo quidem & illius pulcherrimæ politicæ uincula & nerui laxabantur: qua ex re, in patria dissipationem fieri uidebant. Hic si assensissent ordinariæ potestati neganti reuixisse Christum, & damnanti doctrinam, horrendæ blasphemie rei fuissent, Deum contumelia affecissent, & sibi & alijs æternum exitium accersiuissent.

Vt igitur Apostolos ipsos necesse fuit docere Euangelium, etiamsi potestas ordinaria dissentibat: ita omnes homines eorum doctrinæ, cum uiderent eam diuinitus confirmari, assentiri necesse fuit, quanquam in toto orbe terrarum omnes summi gubernatores refragabatur: ita semper Euangelij uoci omnes obedire debent. & qui cum eam audierint agnoscunt Dei uoluntatem, & tamē obsequi nolunt, imò etiam delere eam conantur, seu ui, seu fraude, ut nunc multi prestigias ad labefactandam ueritatem comminiscuntur, metuant sententiam, quam de blasphemis Filius Dei pronunciauit, nec cogitent harum rerum maximarū, & ad gloriam Dei pertinentium explicationē inanes ludos esse, de quib. ut in Arcesilæ schola concessum sit quamcunq; uelint partem tueri.

Hæc præfati sumus, ut coram uniuersa Ecclesia huius ætatis & posteritatis, publicè exponamus
quæ

quæ nos causæ mouerint & ad amplectendum &
ad retinendum doctrinæ genus, quod in ecclesijs no-
stris sonat. Non curiositate, non cupiditate ulla,
non errore à cæteris dissentimus: sed de Deo testi-
monium dicimus. Sentimus ueram esse de Deo do-
ctrinam in libris prophetiis & apostolicis tradi-
tam, & filium Dei iudicaturum esse omnes homi-
nes, & daturum æternam salutem ijs qui Euange-
lio obediunt, & abiecturum in æternas poenas illos
qui contemnunt, aut oderunt Euangelium. Senti-
mus præcipuè Deo hoc officium à toto genere hu-
mano, & à singulis hominibus deberi, ut hanc ip-
sam doctrinam per Prophetas, Christum, & Apo-
stolos traditam seruari & illustrari curent, & pro-
pagationem adiuuent. Sicut scriptum est: Qui non
colligit mecum, dissipat.

Sentimus uicissim uerè diligi à Deo, exaudiri, et
seruari hanc Ecclesiam, quæ Euangelium incorru-
ptè sonat. Sentimus etiam, hanc ipsam doctrinam
quæ in Ecclesijs nostris proponitur, uerè esse sen-
tentiam scriptorum Prophetarum & Apostoli-
corum, de qua symbolorum & probatorum scri-
ptorum testimonia extant.

Manet enim in Ecclesia in aliquibus uera sen-
tentia de Dei uoluntate, aliàs illustrari, aliàs obscu-
rior: etiamsi ordinaria potestas sæpe prorsus profa-
na est, & tetros errores defendit. sicut in Zacha-
ria, Simeone, Maria, Elizabeth fulsit lumen Euange-
lij, etiamsi

lij, etiam si *Annas* & *Caiphas* erant athei. Nec alii
gate sunt promissiones de ueritate mansura in Ec-
clesia, ad eos qui titulum habent ordinariæ potesta-
tis, nec legūt, nec didicerunt, nec amāt scripta pro-
phetica & Apostolica: & cū sumpserint inde suæ
potentiæ titulū, deinde nouas leges condunt accom-
modatas ad suam utilitatem, & pugnantes cum cœ-
lesti doctrina, & excogitant strophas, quibus eam
ad suas opiniones inflectant.

Sed manet ueritas in alijs, qui cum discunt cœle-
stem doctrinam, pio pectore se Deo subiiciūt, expa-
uescunt agnitione peccatorum, & rursus erigūtur
fiducia misericordiæ, propter filium Dei mediato-
rem promissæ, & ardentibus uotis orant se guber-
nari à Deo, obtemperant ei, & regi uolunt non tan-
tum humanis iudicijs, sed uoce Dei. Ideo *Esaias* ui-
dens sequuturas in Ecclesia sui populi, et postea tri-
stes tenebras, precatur Deum ne lucem doctrinæ
prorsus extinguat. Cumq; ait, Obsigna legem
in discipulis meis: significat mansuram esse doctri-
nam, uelut obsignatam diuino Spiritu in mentibus
non omnium, sed discipulorum, id est eorum qui
prophetica doctrinam discunt, amant, & ample-
ctuntur, & non corrumpunt eam, sicut & nunc *Iu-
dei*, & olim *Pharisæi* corruptelas excogitarunt,
quorum exempla aduersarij nostri in multis graui-
simis controuersijs imitantur.

Cum *Paulus* toties clamet, Fide iustificamur,
Impossibile

Impossibile est lege iustificari, &c. isti contrarias sententias proponunt: Imò, inquiunt, homo legi Dei satisfacere potest, & his actionibus meretur remissionem peccatorum. Sed cum nunquam sciat quando satisfecerit, semper dubitet an placeat Deo? Ita ostendunt se non auditores esse Pauli, sed mordicus tenere persuasionem humanam, quam anteferrunt Paulo disertè diuersum docenti. Et cum scriptum Pauli non ausint prorsus delere, audacter fingunt cauillationes ad eludendā Euangelij uocem, quam prolatam ex sinu æterni patris Deus per Prophetas, Christum, & Apostolos generi humano tradidit, ut de remissione peccatorū certò nobis uoluntas Dei nota esset.

Omittimus exempla alia. Nam si plura commemorare uellemus, quàm longa futura esset oratio? Num Prophetarum & Apostolorū discipuli sunt, qui sacerdotem, honestum maritū, interfici iubent? Hæc iniusta crudelitas ex Phalaridis disciplina est, non ex Prophetica & Apostolica.

Postquam autem ostendimus, et quid sentiamus, & quæ sit uoluntas nostra in causâ tanta: nunc reliquum est, ut reuerenter omnes Reges, Principes, & omnium nationum uiros bonos oremus, ut propter gloriam filij Dei, & salutem Ecclesiæ, auctoritatem suam ad hoc officium Deo à toto genere humano debitum conferant, uidelicet ne adsentiantur ijs qui delere sinceram Euangelij doctrinam, seu Synodi

seu Synodi prætextu, seu alijs modis conantur.

Nobis quidem nulla res humana gratior continere posset, quam uidere synodum dignam ecclesie Dei, in qua libera & pia collatione sententiarum de rebus maximis explicata ueritas inter omnes gentes communi consensu propagaretur, Talem synodum, ecclesie necessariam & salutarem, & nos à Deo ardentibus uotis petimus, & aliquoties ab inuictissimo Imperatore Carolo Augusto, Domino nostro clementissimo, omnes ordines in hoc Imperio petiuerunt, in qua synodo uerè, ut Psalmus dicit, conueniret populi & Reges ut seruirent Deo: hoc est, in qua ueris modis restituerent ueram Dei inuocationem, & saluti animarum consulerent, non stabilirent idola, & prauas opiniones, oppressa ueritate, partim uis, partim sophismatum præstigijs,

Sed huius Tridentinæ synodi, quam indixit Paulus tertius, iudicium sequuturos nos esse, nequaquam polliceri possumus. Nosq; perspicue & uerè causæ excusant. Persona iudicis, qui est inimicissimus nostræ causæ: & forma iudicij, in quo nulla libertas est dicendæ sententiæ, & in suffragium ibunt plures indocti & inimici nostræ doctrine, & si qui alij meliores aderunt, deterriti seuitie malorum, non audebunt dicere quod sentiunt: postremo & locus periculum nostris minatur.

Ac primum iustas esse causas, cur Romanum Pontificem non possimus facere iudicemstrarum

controuerfiarum manifeftum eſt. Nota eſt enim
uox nature & ſcripti iuris, quæ uetat ei iudicium
permittere, qui reus eſt ipſe, & inimicus, & ho-
ſtilem animum perpetuis præiudicijs declarauit.

Hoc tantum diſſidium orbis terrarum initio or-
tum eſt à reprehẽſione errorum pontificiorũ, quos
monachi circumferentes uenales indulgentias cum
auxiſſent, poſtea Pontifex Leo X. edita bulla con-
firmauit, & cumulauit errores, quorum refutatio
maius certamen accedit. Ac ſole meridiano clarius
eſt, defendi in bulla Leonis errores pugnantes cum
uera Eccleſiæ doctrina. Conſtat autẽ, Pontificem
errantem non faciendum eſſe iudicem. Cumq; reus
ſit, inſuper hoſtilem animũ perpetuis præiudicijs
declarat. Quotannis repetit condemnationem no-
ſtræ doctrine, & magnam crudelitatem exercet
in omnes qui amplectuntur noſtras ſententias, &
inflammat reges & principes toto orbe terrarum
ad exercendam ſimilem ſeuitiam.

Quid aliud nunc quoq; iudicaturum eſſe ſpere-
mus, quàm ut hanc crudelitatem confirmet, quàm
neceſſariam eſſe iudicat ad retinendam potentiam
& eius neruos. Suntq; potentiæ ipſius nerui, idola
& falſe opinionones, quas taxamus. Scimus hanc
tam triſtem reprehẽſionem multis magnis uiris
politicis ingratam eſſe: & nos non ſine magno do-
lore hos eccleſiæ morbos cõmemoramus. Sed nimis
uera iſt hæc cõmemoratio, & nunc quidẽ neceſſa-
ria,

ria, quia aliquos esse de Deo testes oportet.

Deinde qualis erit iudicij forma? Initia iam uimus: habitae sunt orationes, in quibus Amphictyones, qui sunt Tridemi, iactitant Romanum Pontificem & ei addictos, nullis doctrinae erroribus contaminatos esse, & queruntur ab alijs sparsas esse hereses, nec dubium est eos id crimen in nos conferre. Tales quid iudicaturi sint, iam ostendunt. Et accedunt alij multi Episcopi, quibus solis suffragatio conceditur, ignari doctrinae de Deo, & opiniones de ecclesia peregrinas & ethnicas circumferentes, dediti uoluptatibus, & ardentes odio nostri, quia aliquid diminui de dignitate sua nostris clamoribus arbitrantur. Hi habent adiunctos monachos indoctos, partim fasciatis stulta superstitione, partim agnitam ueritatem ceu furij agitati delere conantes.

Hec tota turba iudicium, etsi per sese abhorret a ueritate, tamen sicubi in rebus manifestis luce ueritatis conuicta mutare aliquid in pontificijs sententijs uellet, non auderet. Tota enim unius arbitrium intuetur. Ad non esse iudicium Ecclesiae, nec sententiarum collationem, res ipsa loquitur. Etsi enim & pauci aliqui Nicodemi similes aderunt, hi tamen uix gemitu sententiam suam significare audebunt. Et ut maxime aliquid recte monerem, maior pars uinceret.

Hec cum sint manifesta, iniuste faceremus, si illius multitudinis, quam ueritati inimicam esse scimus, auctoritatem confirmarem: quod fieret, si istam Synodum iudicium faceremus.

faceremus. Nec dubiū est, nihilo nos iustiores aut li-
beriores iudices habituros esse, quā habuit The-
ramenes Critiam, & ceteros collegas.

Præterea ad iudicij formam pertinet, certo con-
stitui, an ex iure diuino, ex symbolis & certis testi-
monijs doctrinæ Apostolorum pronūciandum sit,
an uero ex recenti consuetudine sexcentorū anno-
rū, & Decretis, quæ aut superstitione nata sunt,
aut condita sunt ut munirent potentiam, & ex di-
luta theologia Thomæ, Scoti, & simulum.

Imò uerò in tertia sessione synodi Tridētinæ de-
cretum est, non dissentiendum esse ab ijs traditioni-
bus & interpretationibus, quæ sunt ipsis usitate.
Hæc si erit norma iudicij, quid pronūciaturi sint
de nostris sententijs, iam liquet. Damnabunt hanc
propositionem, Fide iustificamur: quia non sequi-
tur Thomæ interpretationem, quæ est corruptela
pugnans cum ipso Paulo, & cum uetustis & sanio-
ribus enarrationibus. Damnabūt hoc dictum, Vna
oblatione consummauit omnes qui sanctificantur:
quod affirmat, unicum fuisse sacrificium propicia-
torium, mortē filij Dei. Nunc cōstat cœnæ Domini
administrationē nō esse sacrificiū, quale ipsi docēt,
applicandum pro alijs, ut mereatur remissionē pec-
catorum. Habent enim contrariam persuasionem,
quæ multis seculis latè uagata est.

Si ex his recentibus opinionibus pugnantibus
cū Apostolica doctrina pronūciabitur, nihil opus
est synodo.

est synodo. Nota enim sunt hæc recētia, et ob hanc ipsam caussam à nostris reprehensa: quia cum ab Apostolica doctrina dissentiant, quæ est immotum & immutabile decretum Dei, necesse fuit ad apostolicam doctrinam mentes hominum reuocari.

At dicent, cum pleræq; sint scripti & sententiæ controuersiæ, *πῦρ ἢ ἕλξ* *Αἰωνότας*, cur magis uestræ interpretationi, quàm nostræ, quæ consensu aliquot seculorum comprobata est, crederemus? Etsi hæc obiectio plausibilis est, tamen omnes pij, doctrina mediocriter exculti, uident quid respondendū sit.

Primum, non sunt omnia obscura in sermone diuino et in symbolis. Nulla igitur interpretatio cum fontibus pugnant, recipienda est. Non enim gignenda est noua de Deo doctrina, ut fecerunt ethnici, Orpheus, Hesiodus. Ostendimus autem multas aduersariorum interpretationes pugnare cum fontibus, & genus doctrinæ nouum esse, non traditum à Deo. Ethnicum est enim, quod fingunt prodesse sacrificium ex opere operato sine bono motu utētis.

Deinde cōstat & hoc, recentia secula, quorum consensum sequuntur aduersarij, discessisse à ueterum scriptorū saniorū interpretatione. Videndum est igitur utra interpretatio, nostra an contraria, pugnet cum fontibus, hoc est cum scriptis prophetis, & apostolicis symbolis, & certis testimonijs Apostolicæ sententiæ.

Hanc esse normam iudicij oportebat. Nec nos

ignoramus, multos præstigiatores, ut stabiliãt idola & prauas opiniones, prætexere antiquitatem, & inflectere integras conciones Christi & Apostolorum ad humanas opiniones contra natiuam sententiã, & illustria primæ Ecclesiæ testimonia. Ac magnum decus sapientiæ multi in collegijs pontificijs & in aulis Regum esse putant, artificiose pingere idola, & concinna aliqua interpretatione falsas opiniones lenire.

Hi ludi, cum multis modis Ecclesiæ perniciosi sint, profectò exemplum non est confirmandum. Nam si his fucosis interpretationibus excusare licet errores, qui nunc taxati sunt, aliquãto post etiam ethnicis religionibus, ut diabolus instigat leuiã ingenia ad deridendum Deum, affingentur bellæ excusationes.

Esset autem impietas, talibus sophisticis permittere cognitionem, qui non habent studium ueritatis: sed cum uideant hoc plausibilius esse, tantũ quærũt prætextus, ut quoquo modo præsentis ritus tueantur. Oramus autem omnes graues uiros amantes ecclesiam Dei, ne audiant tales agyras, corruptentes doctrinam de inuocatione, quam purissimam esse oportet.

Cum mens in inuocatione quærat quem alloquatur, & an & cur audiantur nostræ preces, necesse est sciri hunc esse uerũ Deũ creatorẽ cœli et terræ, & cõditorem ecclesiæ suæ, qui se nominat patrem Domini

Domini nostri Iesu Christi: et certò exaudire pro-
pter filium, quem uoluit pro nobis uictimam fieri,
& constituit *μεσίτην νόου ἐν ἐστὶν νόου ἀρχιερέα.*

Hic si oculis obijcit ille prestigiator Georgium,
Mariem, lunonem, Annam, & dicet congruere has
inuocationes, iam re uera Deus horribili conuul-
sione afficitur.

Artaxerxes uotum fecerat, egrotante incesta
coniuge, se lunonem solam uelle colere, si sanaret
mulierculã, & uelle totã uiam ab arce Babylonica
ad templũ auro tegere, quod ipsi donaturus esset.

Hec si talis aliquis Sophista leget, quæret spe-
ciosam interpretationem. Dicet lunonem significa-
re unicam æternam mentem, seu *ἡρόνοια* rectri-
cem. Et Deo gratam esse munificentiam, qua tem-
pla ornantur, ut sacerdotes ali, studia iuuari, pau-
perum inopia subleuari possit.

Tales fuci semper & fuerunt, & erunt perni-
ciosæ corruptelæ inuocationis ueræ, de qua concio-
natur Euangeliũ. Quare aduersari talibus, quam-
libet speciosis interpretationibus, necesse est.

In historia passionis filij Dei, insignis imago
proponitur, cū oculi filij Dei teguntur fascijs, &
undiq; facies cæditur colaphis, et addũtur uirulen-
ti sarcasmi, Vaticinare quis te percusserit. Irrident
uelatũ: quasi aut non uideat à quo contumelia affi-
ciebatur, cū uelit perhiberi uates: aut etiã si uide-
at, dissimulare tamen, & accipere iniuriã cogatur.

Quid tā simile est huic imagini, quā illæ fucō
se erratorū interpretationes? Veritatem tanquam
captiuam isti producunt, ac primū oculos eius
uelant, hoc est nudam cerni nolunt. Deinde alij a-
liunde colaphos infligunt, hoc est corruptelis no-
uis eam lacerāt. Et sibi ipsis plaudunt, et tanquā re-
bene gesta triumphos agunt inter suos, & Epicu-
rea audacia sibi persuadent non cerni has fraudes
à Deo: nec uerentur iudicia hominum, freti potent-
tum fauore.

Aduersus tales sophistas, in tantis periculis ex-
tremæ senectæ mundi, profectò diligentia & cir-
cumspetione opus est, ne & hæc quæ iam restitu-
ta sunt, nouis præstigijs obruantur: et ne hoc exem-
plo confirmentur petulantia ingenia, quæ libenter
omnes religiones miscent. Omnium uirtutū longe
maxima est, maximeq; necessaria, uera Dei inuor-
catio: quæ est rectorix omnium periculorum uitæ,
& radix cæterarum uirtutū, & præsidium in hac
miseria humana præcipuum. Huius uirtutis doctri-
nam uult Deus omnibus hominibus notissimam es-
se, & seruari incorruptam. Facile autem decerrant
humanæ mentes à Deo: & in quā tetros furores
ruant, postquam semel impulsæ diaboli laqueis te-
nentur, ostendunt idola, & perniciosi errores om-
nium seculorum atq; ætatum.

Ideo non concedendum est, ut homines Epicu-
rei, aut ignari doctrinæ cœlestis, & non amantes
ueritatem,

ueritatem, & studiosi sophistices, de his contro-
uersijs pronuncient.

At dicit aliquis: Nullá ne patiemini iudicia, nul-
lam cognitionem? Imò non dubitamus, membra ue-
ræ Ecclesiæ Dei passim in toto orbe terrarum, quò
perferri doctrina potuit, quotidie iudicium facere
de doctrina: & multi suam sententiam declinant,
qui ut testentur se probare hanc doctrinam, con-
fessionem eius uitæ suæ anteponunt.

Non igitur desunt iudices & testes nostræ sen-
tentie. Atq; ut inam de his tātis rebus, quas uniuersò
generi humano notissimas esse oportebat, in iu-
dicio uerè ecclesiastico possemus nostras sententias
cum uiris doctis, timentibus Deum, & amantibus
ueritatem, cōferre. Cur autem eius synodi cognitio-
nem expeteremus, in qua non solum nos non audie-
mur, sed etiam alijs rectè sentiētibus libertas dicen-
dæ sententiæ nulla concedetur?

Postremò & loci periculo iustè mouemur, ubi
cum nostri tutò uersari, præsertim emissa aliqua li-
bera uoce, nō possent, satis excusati sumus, quo mi-
nus ad eum locum accedamus.

Extant & uetera & probata exempla sancto-
rum patrum, qui Synodos defugerunt, quanquam
autoritate summa indictas, cum suspicabantur non
hoc agi ut ueritas patefieret, sed ut stabiliretur
aut tyrannis, aut impium aliquod dogma.

Imperator Constātinus edicto luculenter & seue-

re scripto præcepit gubernatoribus ecclesiarum,
ut in Tyro conuenirent. Et si aliqui eò uiri boni, &
Deum rectè colentes accesserunt, ut Potamon mar
tyr, tamen plures Episcopi colludebant cum Ario.
Cum igitur Athanasius uideret se habiturum esse
iniquos iudices, noctu discessit: cumq; ad Imperato
rem, qui non procul erat, uenisset, coram Imperato
re, quanquam irato, se excusauit.

Deinde Constantinus synodum Antiochie coë
git frequentissimam. Ad hanc noluit accedere Ma
ximus Hierosolymorum episcopus, cum quidem lo
ci uicinitas eum inuitare posset. Sed norat quò uo
luntas Constantini propendebat, uel potius quid
machinarètur illi impostores, qui mirificis technis
deprauabant Imperatoris animum.

Postea cum Photinus horribilem tumultum in
Pannonia excitasset, renouans ueterè Ebionis bla
sphemiam, ac negans in Christo duas esse naturas,
Imperator, ut in re magna, synodum conuocat Syr
mum. Ad hanc magnitudo negotij inuitare debe
bat omnes, præsertim qui non longe aberant. Ve
nit autem eò magna frequentia Arianorum, quæ
cum suspecta esset pijs Episcopis in occidète, pluri
mi eò accedere noluerunt. Ex præcipuis uerò uenit
eò Hispanus quispiam Osius Cordubensis episco
pus, quem Imperator propter nominis celebra
tem peculiariter euocarat. Cumq; ibi astutè de
prauatum esset Nicenum symbolum, Osius ambi
guitatem

guitatē uerbi, quod insertum erat, stulta opinione tranquillitatis approbavit.

Postea cum eius auctoritatem hæretici allegaret, Ecclesiæ in multis regionibus perturbata sunt. Ideo Hilarius asperè queritur de Osio, eiq; non solum imprudentiã, sed etiam leuitatē tribuit. Quare multo satius fuisset, Osium non uenire in synodum.

Cyrillus episcopus Hierosolymorum, qui dicitur *επισκοπος*, & cum Gregorio Nazanzeno tandem consensit, aliquoties citatus à Synodis, non accessit ad eas, ac primus dicitur usus scripta appellatione.

Imperator indixerat, ut Mediolani conuenirent Episcopi ex oriente & occidente. Ibi cum Paulinus episcopus Treuirensis, & pauci quidam alij animaduertent, Auxentium fauere Ariani, statim initio discesserunt, ac fuerunt cæteris autores descendendi. Non enim uolebant prætextu synodorum deleri ueritatem.

Cum igitur similes causas habeamus, ne Tridentinam Synodum probemus, quales illi habuerunt in fugiendis, aut relinquendis impijs Synodis, satis nos & hæ causæ, & hæc exempla excusant.

Precamur autem Deum æternum patrem Domini nostri Iesu Christi, ut sicut se immensa bonitate generi humano patefecit, ita seruet inter homines lucem Euangelij, nec sinat
eam

eam deleri humanis furoribus quibuscunq; Preca-
mur etiam, ut uoce Euangelij colligat sibi in multis
gentibus æternam Ecclesiam, à qua uerè inuocetur
& celebretur, & ubique terrarum idola euertat.
Oramus etiam propter gloriam Dei & salutē Ec-
clesiæ inuictissimum Imperatorem Carolum Augu-
stum, Dominum nostrum clementissimum, & om-
nes reges & principes, ne prætextu synodi sinant
damnari manifestam ueritatem, & confirmari ido-
la, & iniustam sæuitiam passim grassantem: ac sibi
ipsis comminationes diuinas proponāt, in quibus
dicitur, Blasphemia spiritus non remittetur homini-
bus. Itē, Veniet super uos sanguis iustus effusus in-
de usq; à nece Abel iusti, &c. Non assentiantur hy-
pocritis, qui agnitam ueritatem obruere conantur.
Non sint ministri alienæ crudelitatis: sed querant
salutaria consilia ad fouendam ecclesiam Dei, que
profectò in hac mundi senecta fit angustior & æru-
mnosior. Hæc reuerenter, ut in Ecclesia Dei, sine
ullis priuatis cupiditatibus petimus. Non enim de-
lectamur dissidio, nec ignoramus nostra pericula
et nostras ærumnas: sed assentiri non possumus, ut
Euangelij lux, et doctrina necessaria ecclesiæ Dei,
aboleatur: nec societate crudelitatis polluere men-
tes nostras, & uniuersam posteritatem nostram
uolumus.

Hæc est plana consilij ratio: quam cum iustissi-
mam esse constet, ab ea non discedendum est, & c.
xitus

xitus Deo commendādi sunt. Sicut saepe docet uox
coelestis, ut in Psalmo 36. Subditus esto Deo, & o-
ra eū. Item, Expecta Deum, & custodi uiam eius.
Et hūc ipsum æternum patrem Domini nostri Iesu
Christi, conditorem omnium rerum & Ecclesie

sue oramus, ut nos gubernet

& defendat:

A M E N.

S. D. N. D.

S. D. N. D. PAVLI DIVINA
PROVIDENTIA PAPAE III.
INDVLGENTIA PRO PACE
PVBLICA, ET EXTIRPATI
ONE HAERESVM, PAVLVSE
PISCOPVS SERVVS SERVO
RVM DEI, AD FVTVRAM
REI MEMORIAM,

DEI omnipotentis Spiritus,
cuius numen & providen
tia Ecclesiae suae semper adest,
nos pro pastoralis officio nostro
hortari & admonere non desinit,
ut ex ipsa Ecclesia pestiferas, quae
in ea increbuerunt haereses, aufer
re studeamus. Ac nos quidem iam
inde à nostri Pontificatus initio,
hanc in animo nostro curam infi
tam & infixam habuimus, ut vi
neam Domini perpurgaremus, &
disseminata

disseminata ab hæreticis in Germania impiorum dogmatum zizania euelleremus. Ingenuimus enim semper, & ex intimo corde doluimus, cernentes tantum piarum animarum numerum, quas Christus dominus noster preciosissimo suo sanguine redemit, propter pestiferas hæreticorū doctrinas, ex sanctæ matris Ecclesiæ sinu & obedientia abstractum fuisse. Sed non solum errantes filios in uiam reuocare semper optauimus, uerum ipsorum quoque hæreticorū mentes, si qua ratione possemus, sanare tentauimus. Et primò quidem, quòd nostræ naturæ humanitas postulabat, fecimus, ut lenibus eos medicamentis ad sanitatē reducere conaremur. In quo etiam Deum dominum nostrum imitari

imitari uoluimus, qui longani-
mis & misericors, peccatores diu,
ut conuertantur, expectat. Sed
cum leues nihil medicinæ profice-
rent, omnesq; conatus nostri inane-
nes essent, atq; irriti, ad Cōcilium
generale descēdimus: cuius auto-
ritatem illis grauissimam fore spe-
rabamus. Ipsumq; Conciliū in ur-
be Tridentina, quæ in ipsius Ger-
manicæ nationis iure ac ditione
est, ad accedendū cōmoda, ad cō-
morandū libera, congregauimus.
Sed ita profectò res se habet, ut
qui non errore humano, sed dia-
bolica pertinacia, à recto salutis
curriculo deflexerunt: quæ ad eo-
rum animos flectendos ualere de-
berēt, ualeant potius ad induran-
dos. Nihil enim eos prorsus nec
Conciliū generalis mouit authori-
tas,

tas, nec uarijs ex locis tot episco-
porum conuentus, nec Christia-
norum Regum & populorum ue-
neratio, quam huiusmodi semper
Oecomenicis conuentib. tribue-
runt. Itaq; aperto iam multis men-
sib. Concilio, celebratisq; aliquot
sessionibus, eorum nemo illuc ac-
cedere uoluit: sanctamq; ipsam
Tridentinam Synodum, spiritu
sancto legitime cōgregatam, usq;
eò contemnunt ac despiciunt, ut
non decretis eius staturos se, non
diffinitionibus fidem habituros,
non authoritati cessuros esse, pa-
lām profiteantur, atq; denunciēt,
sed in pristina sua pertinacia & im-
pietate permanentes, sicut ipsi sub-
uersi sunt, ita alios subuertere, &
ut nihil Concilij authoritate mo-
ueantur, persuadere nitunt̄. Hanc
r eorum

eorum tam diuturnā prauitatem
si diutius in Ecclesia manere, & ad
aliorum perniciem, impunitate ip
sa augeri, & corroborari patere
mur: non uidemus profectò, quo
modo grauissimā Dei iram & iu
diciū possemus effugere: nec quā
rationem tot animarum, quot ab
istis ad exitium & interitū ducun
tur, in illo die, supremoq; iudicio
repositenti à nobis Domino red
dere. Itaq; cum de eorum corre
ctione omnino desperauissemus,
uideremusq; illos planè sanctæ
Dei Ecclesie hostes esse, bellumq;
pijs ominb. indixisse nefarium:
quantisq; possunt conatibus eniti
et cõtendere, ut in eandē, in quam
ipsi ceciderunt, foueam impieta
tis, reliquos omnes detrahant: di
uini spiritus inspiratione accidit,
ut

ut charissimus in Christo filius
noster Carolus Romanorum Im-
perator semper Augustus, fortissi-
mus & religiosissimus Princeps,
in eosdem & Dei hostes & rebel-
les suos, arma sibi capienda statue-
ret: cuius quidē pios laudabiles-
que conatus, & excellens in rem
Christianam studium, omnibus
nostris & S. R. E. facultatib. pro
piorum salute, pro religionis de-
fensione, pro Dei honore, deniq;
pro pace & tranquillitate publi-
ca sumus adiuturi. Sed cum om-
ne donum optimum supernè ad
nos descendat à patre luminum,
paxq; sancta & salutaris, quam Ec-
clesiæ catholicæ restituere cupi-
mus & paramus, è Dei manu ad
nos uentura sit, sacris etiam literis
moniti, patres nostros ieiunijs sæ
r 2 pe &

pe & lachrymis & orationibus si
de integra & sincero affectu effu-
sis, iram diuini numinis placuif-
se, extinctisq; dissensionibus con-
cordiam, & sedatis bellis uictori-
am & pacem impetrauiffe. Idcir-
co Christi fideles omnes utriusq;
sexus hortamur in Domino, et pa-
ternè admonemus, in quibuscun-
que prouincijs, regnis, oppidis, lo-
cisq; sint: ut ad eundē Dominum
nostrū humili corde conuersi, po-
steaquam presentium nostrarum
literarum tenor & sententia, eo-
rum qui ordinarij locorum sunt
opera, ad eorū aures & notitiam
uenerit: huic sanctæ expeditioni,
suis ad Deum orationibus, prijsq;
erga pauperes eleemosynis suffra-
gentur, quartaq; & sexta feria &
sabbato proximo sequente ieu-
nent,

nent, nisi aliquo iusto impedimen-
to id agere prohibeantur. interim
pura cordis contritione, & oris
confessione, conscientias suas dili-
genter emundent. & ut Deum si-
bi magis propiciam reddant, die
Dominica, quæ sabbatum, quo
ieiunarint, proximè sequetur, sa-
cro & salutari Christi domini no-
stri corpore reficiant, Deum om-
ni animi studio suppliciter oran-
tes, ut tandem populi sui, quem u-
nigeniti sui filij sanguine redemit,
misericordia cōmotus, à præsen-
tibus eum calamitatibus liberare
dignetur, pacemq; illi & concor-
diam, sublati dissensionibus, do-
nare: quo omnes eius fideles, im-
pijs extirpatis hæresibus, sublati-
que dissidijs, & infidelium Chri-
stianæ religionis hostiū metu ua-

cui ac soluti, diuinæ eius maiestati
cultum, & pium famulatum exhibeant. Atque ut tranquilliore animo & maiore fiducia cœlesti Eucharistiæ pane uescantur, neque ulterius grauitate peccati & absolutio-
nis difficultate eum sumere prohibeantur: utque eorum oratio, quo puriori à corde manauerit, hoc sit Deo acceptior, et ad misericordiã Christiano nomini impetranda efficacior: nostra, quam à Deo obtinemus, autoritate, omnibus & singulis Christi fidelibus, qui hæc quæ præcipimus egerint, concedimus, ut presbyteros seculares & cuiuscunque ordinis regulares possint eligere, quibus peccata sua confiteantur: quorum confessionibus diligenter auditis, illi unumquemque eorum, à quibusuis deli

delictis & peccatis, quamuis gra-
uibus etiam, sedi Apostolicae re-
seruatis, praeterquam ijs quae in
Bulla in die Coenae Domini legi
solita continentur, & ab omnibus
censuris, in quas propter illa pec-
cata incidissent, salutari pro deli-
ctis admissis satisfactione iniun-
cta possint absolueri: dummodo &
admissorum eos peccatorum ex a-
nimo poeniteat, & in posterum ri-
te, & ut Christianos homines de-
cet, uiuere statuant: eaque quae sa-
cerdotes illis pro peccatorum satis-
factione mandauerint, exequantur.
Atque etiam eadem autoritate A-
postolica, ius & facultatem damus
& concedimus praedictis sacerdo-
tibus, uota omnia ab ipsis Christi
fidelibus suscepta, in alia quacuis
pietatis opera commutandi, exce-

ptis duntaxat castitatis & religio-
nis uotis. Præterea ut Christi fide-
les præmijs cœlestibus inuitemus,
omnib. & singulis, qui hæc omnia
recte fecerint, p̄cessionemq; indi-
cendā, animo ad Deū et cogitatio-
ne cōuersa, ei p̄ hæresum extirpa-
tione & pace publica supplicātes,
fuerint prosequuti; aut si qui eorū
morbo, aut aliquo quopiā iusto
impedimento id facere p̄hibeant,
p̄iam eleemosynam alicui pauperi
homini, pro Christi amore, quan-
tū ipsis uidebit̄, elargiti fuerint: aut
si ipsi egeni & pauperes sint, quin-
quies orationē Dominicā & Sa-
lutationem angelicā, pacis à Deo
& concordia impetrandæ, & tol-
lendarū ex Ecclesia hæresum cau-
sa, pia mente dixerint: Nos om-
nipotentis Dei, ac beatorum Pe-
tri

tri & Pauli apostolorum suorum
authoritate cōfisi, plenissimam in
Domino peccatorū omnium ue-
niam et indulgentiam damus, atq̃
largimur. Præcipientes insuper
omnibus presbyteris, tam Cathe-
dralium & collegiatarū ecclesia-
rum secularibus, quàm aliarū qua-
runcunque, etiam claustralium re-
gularibus, simulq̃ omnib. cuius-
uis ordinis monialibus, ut duran-
te hoc aduersus impios & pertina-
ces bello, donec fuerit diuino au-
xilio foeliciter confectum, secunda
quarta & sexta feria post Missa-
rū solennia, Letanias piè canant,
unà cum orationib. ad hanc rem
accommodatis. Atq̃ ut hæc om-
nia, quo pluribus Christi fidelib.
nota fuerint, hoc inueniantur plu-
res, qui Deo pro publica pa-
r 5 ce &

ce & extinctione hæresum suppli-
cent: in uirtute sanctæ obedientie
præcipimus, & mandamus omni-
bus & singulis Patriarchis, Archi-
episcopis, Episcopis, & alijs eccle-
siarum Prælati, ut cum primùm
præsentem, aut illarum transumptum
manu alicuius Prælati, aut perso-
næ in dignitate ecclesiastica con-
stitutæ, subscriptum, ad eorum ma-
nus peruenierit: eas statim, omni-
in loco, per suas ipsorum prouin-
cias, dioceses, ecclesias, castra, &
terras, sine aliqua fraude, aut lu-
cro, cum ijs gratijs, concessionib.
facultatibus et indulgentijs gratui-
tis publicare faciant: non obstan-
tibus quibuscumque constitutioni-
bus & ordinationibus Apostolicis,
& alijs quibuscumque in contrari-
um. Ea declaratione præmissa,
quòd

quòd postquam præsentibus, in re-
gnis, dominijs, prouincijs, ciui-
tatibus, castris, dioccesibus, ter-
ris, locisq; supradictis publicatæ
fuerint, aut ad supradictorū Chri-
sti fidelium aures peruenerint, di-
esq; prædicti quartæ & sextæ feria-
rum ac sabbati & dominicæ fue-
rint elapsi, ulterius non sint uali-
turæ. Datū Romę apud sanctum
Marcū: Anno incarnationis Do-
minicę millesimo quingentesimo
quadragesimo sexto, Idibus Iulij:
Pontificatus nostri Anno
duodecimo.

Visa de Curia. Io. de Fortibus.
Franc. Aragonia.

B. Motta.

Sixtus Vicec. Episcopalis.

LECTORI.

Posteaquam monstrosa illa bestia Roma-
 na perstrinxit oculos orbis specioso præ-
 textu Concilij Tridentini, nunc ceu furij agi-
 tatus diabolus erumpit in horrenda fulmina
 & tonitrua. Sed ut nullus in orbe est tam cal-
 lidus aut ueterator diabolus, qui non interdum
 labatur, suaq; opinione frustretur: ita iste scele-
 ratus prædo Romanus turpissime se nunc exhi-
 buit hominibus deridendum. Edidit nunc tan-
 dem Bullam, in qua concedit indulgentias, ut
 uocant, ijs qui ad extirpandas Ecclesias Ger-
 manicæ, arma sumpserint. Synagoga Satanae
 non potest uidere florentem Ecclesiam Chri-
 sti. Id uerò quod prætextu religionis facere
 cõtendit in hac bulla impius ille pirata Roma-
 nus, tam insulse aggressus est, ut reuera nullus
 sit puer usque adeo rerum imperitus, qui non
 agnoscat facile meros ac postremos halitus re-
 gni Satanae in hac bulla contineri. Et quia rei
 indignitas tanta est, tamq; perspicue ab ipso
 scelerato latrone Romano proposita, ut nullis
 idoneis uerbis ea proferri possit, neq; quisquã
 sit, quin eam impietatem quæ in bulla contine-
 tur, primo statim intuitu facillimè cognoscat: ma-
 lui

lui ipsam bullam simpliciter, ut in hac urbe Ro-
ma edita est, hominibus legendam proponere,
quàm eius impietates annotare, quæ longū a-
loqui uolumen requirerent. Illud tantum di-
cā, duo præcipua in hac bulla iuxta animi sui
desiderium esse Papam consequutum, quæ ip-
se quidem magni facit, & uerè digna sunt quæ
ab hominibus animaduertantur et cognoscan-
tur. Primum illud est, hoc esse bellū Ecclesiæ,
tantum ad extirpandam Ecclesiarum Germa-
niæ doctrinam susceptum, non propter inobe-
dientiam ullius Principis, ut Carolus suis lite-
ris euulgauit. Habebit ergo Papa, habebit item
Carolus, & quidē de cælo missum præmiū, di-
gnum istis suis factis. Alterum illud est, quod
cupit iste latro Romanus bullam editam esse ad
perpetuam rei memoriam. Id uerò adeo plene
consequutus est, ut quàm diu orbis terrarū sta-
bit, homines futuri sint qui sciant uixisse in
hoc tempore quendam incarnatum diabolum,
qui se Paulum Papam tertium appellabat,
nonagenariū penè silicerniū, uel spectrum po-
tius inter homines, uero spiritu diaboli agi-
tatum, qui suam in societatem traxit dilectum
filium suum Carolum, ut communi omnium

con-

consensu coniurarent aduersus filium Dei,
iusq; doctrinam ex animis ac memoria homi-
num funditus extirparent. Sed uiuit adhuc
Deus, qui hæc nepharia consilia diutius tolera-
re non poterit, quin breui utriusq; ser-
pentis capita conteran-
tur. Vale.

F I N I S.

ANTIHESES PAULI APO-
stoli Tarsensis, & Pauli præsentis pira-
tæ Romani, qui se tertium appel-
lat, Romæ scripta.

Roma duos uidit diuerso tēpore Paulos,
Nomine coniunctos, officioq; pares.
Extremū ille diem clausit mucrone Neronis:
Fœlices Romæ transigit iste dies.
Iussit utriq; Deus cœlesti pascere uerbo,
Quas emit pprio sanguine Christus oues.
Heu quàm dissimili studio præcepta facessunt,
Est uarij uarij causa laboris amor.
Ille gregem pauit, quin impius iste trucidat:
Ille gregi totus uixit, at iste sibi,

Ille

Ille stetit cœlebs: uenere hic corrūptus utraq;
Dignum se natum fœtidus hircus habet.
Ille iubet castos thalamos, meretricibus iste
Gaudet: nã ex scortis plurima lucra facit.
Quæ fuit manibus uictum, succurrit & ille:
Indignis armis hic aliena rapit.
Ille pijs fratrum munuscula legit egenis:
Iam collecta nouis surripit iste dolis.
Illi pacis erant fraternæ fœdera curæ,
Artibus hic miris horrida bella fouet.
Illi sola fuit crux gloria, plena triumphis
Vita isti, reprobis nil nisi læta iuuant.
Ille probos sacro fungi uult munere, cõtrà hic
Corruptis uendit munera sacra uiris.
Vilibus ille famem dapibus, uel pane fugabat:
Suauibus huic epulis mensa referta placet.
Ille toga corpus uelabat paupere, bysso
Iste tegit, cultu purpureoq; nitet.
Illi sola fuit Christi fiducia certa:
Iste magis cinctus milite tutus erit.
Ardebat totus Christo coniungier ille:
Perpetuū terris hic cupit imperium. (tra?
Quid moror? Antipodas uidisti Roma, qd ul-
Est Romæ tandem sic peritura fides.

F I N I S.

A 1597 382

(Samen met H oct 172 dl. 4)

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page]

PAVLI III. PONTI-
FICIS ROMANI EPI-
stolæ duæ, ad Heluetios, & ali-
quot eorum Episcopos atq; Ab-
bates, quibus & instituti Concilij
Tridentini, & suscepti cōtra Pro-
testantes belli ratio
continetur.

EXEMPLVM EPISTOLAE
Pauli III. Pont. Romani ad
Heluetios, &c.

Dilecti filij, salutem & aposto-
licam benedictionem: Pro
nostra & praedecessorum nostro-
rum erga deuotiones uestras, to-
tamq̃ istam fortissimã nationem
beneuolentia, quę facit, ut semper
nos uestri memores, uestrorum
cōmodorum atq̃ honorum sum-
mã rationem habeamus: nō dubi-
tamus, quin uobis q̃q̃ in animo
& memoria infixū sit, quanta fue-
rit, ut qui semper nostris iudicijs,
nostrisq̃ stipendijs uos honesta-
uerimus: uestra autem uirtus & ue-
stra fides nunquam praedecessori-
bus nostris, & nobis, ulla in tem-
porum uarietate defuerit. Atque
hanc tantam & tam arctam inter
nos amicitie coniunctionem, quę
utriq̃

utricque parti & honori fuit semper,
& commodo: fuerunt tamen uari
fri & insidiosi homines, perturba
tores legum morumque bonorum,
idemque sanctae catholicae & apo
stolice religionis corruptores, qui
separare & diuellere conati sunt.
quibus tantum fauit perfidus hu
mani generis hostis, ut ex ista for
tissima & nobis charissima natio
ne aliquos tamen a nobis potuerit
auellere, magno cum dolore no
stro, tanquam e sinti & complexu
amantissimi patris dilectissimos fi
lios. Quorum iacturam atque dam
num etiam nunc lugere & lamen
tari non desistimus, desiderantes
& Deo restitui, & nobis: quos no
strae curae, diurnaeque & nocturnae
cogitationes omnibus precibus
apud Deum, & assiduis lamenta
tionibus requirunt. Illud tamen

Deo, eiusq; diuinæ bonitati & cle-
mentiae referimus acceptū: quod
pars de uobis in fide erga ipsum
Deū, & erga sanctam matrem Ec-
clesiā perstitit, nec se alienari à cul-
tu ueræ & Christianæ religionis
passa est. In quo Deus misericor-
diæ dominus, & uobis qui integri
remāstis, de spiritu suæ sapientiæ
effudit: & si qui gentis uestræ de-
cepti & inducti improborum ser-
monibus, in alienum sensum abie-
runt, illis tamen exemplum ante
oculos positum esse uoluit cōstan-
tioris et melioris partis, per quam
aliquando possint facilius respi-
scere, et reuerti ad eam sanctam fi-
dem, quā patres ipsorū omnesq;
aui, & maiores perpetuo cursu ue-
terum seculorum in catholice Ec-
clesiæ gremio tenuerūt. Cuius Dei
uoluntatis maximū est argumen-
tum,

tum, quòd pax et concordia inter
uos, ne dissidio quidē religionis,
ex quo solēt asperrimæ seditiones
oriri, infringi, aut uiolari potuit:
quam pacem uestrā & coniunctio-
nem nos optimum signum uestre
probitatis, & optatæ ac speratæ
nobiscum cōsensionis habemus.
At nobis quidē iam inde à nostri
pontificatus initio omnia tentan-
tibus ac molientibus, quo his dis-
sidiorum atq; hæresum domesti-
cis malis occurreretur: cum &
pro pace inter Christianos princi-
pes reconcilianda, sicut notum uo-
bis est, plurimum laborassemus,
et lenibus primò remedijs scriben-
do, hortando, monendo iniquos
hæreticorum animos placare stu-
duissemus: postquam cætera non
satis processerunt, ad summum &
maximum omniū huiusmodi ma-
lorum

lorum remedium, Oecumenicum
& generale Conciliū indicendum
deuenimus. Et quoniam in Ger-
mania maximè hæc hæreticorum
praua seges pullulabat, locū conci-
lio habendo Tridētum elegimus,
iuris & nationis Germanicę ciui-
tatem: ad quam illi cōmodè ueni-
re, tutoq; commorari in ea, & tue-
ri, si uellent, partes suas possent.

Sperauimus enim, id quod erat
sperandum, in tanta Cōciliū gene-
ralis authoritate, cui semper reges
Christiani, & populi plurimum
detulerunt, in tanto conuentu ue-
nerabilium Episcoporum, qui ex
omnib. nationibus illuc collecti,
de summa fide catholica authore
spiritu sancto essent acturi, nemi-
nem fore tanta impietate prædi-
tum, qui non se tantæ, diuinæ ma-
gis q̄ humanę, autoritati submit-
teret:

teret: qui non reiectis falsis suggestionibus improborū, iudicium uniuersum catholicæ Ecclesiæ suspiceret. Quam etiam nunc spem, dilectissimi filij, de uobis retinemus, pacemq̄ illā inter uos, quam omni laude dignam paulo antè diximus, tanquam ansam diuinitus nobis datam accipimus, ad conglutinandos iterum uestros cum Deo & nobiscum animos: cum et qui fideles ac constantes è uobis manserunt, hoc certè animo obtemperandi sacro Concilio sint futuri: et qui non sua culpa, sed quodam credulitatis errore (qui sæpe etiam bonis incidit) prolapsi sunt, auctoritatem Oecumenici concilij, & eius spiritus sancti qui concilium regit, non contempturi esse uideantur: ad quod nos concilium, tanquā ad coelestem senatū quen-

dam, cui Deus præest, eumq; ipse
met & moderatur & gubernat:
Deuotiones uestras, sicut etiam
antè fecimus, & inuitamus & ad
hortamur. Quod uerò nobis præ
ter omnē spem & expectationem
accidit, ut inuenirentur inter Ger
manos non pauci etiam de nume
ro eorū qui se dicunt esse Princi
pes, qui œcumenici Concilij gra
uissimam authoritatem, potiusq;
diuinā (ut diximus) quàm huma
nam, ita superbè insolenterq; de
spicerent, ut nō modo ad id se ac
cessuros negarent, sed contume
lijs & maledictis petulantib. atq;
nefarijs omnem Conciliorum san
ctitatem improbissimè insectaren
tur, seq; nec Cōcilij decretis statu
ros, nec illius authoritati tantulū
delaturos dicerent: Id nobis, ut
uerè loquamur, maximo dolori
fuit.

fuit. Vidimus enim hanc perdi-
torū contumaciam, summam no-
bis necessitatem afferre, ut de ui-
atq; armis esset cogitandum: cum
nec tantum animarum interitum,
quæ hæresum uenenis quottidie
inficiebantur, nec cōculcationem
totius, non magis Ecclesiastici q̄
Christiani nominis atque hono-
ris, possemus amplius perferre.
Quod alterū nobis pastorale offi-
cium, charitasq; paterna, quam er-
ga omneis fideles Dei filios atq;
nostros gerimus: alterum locus
atque honor, & summi pontifica-
tus dignitas nō permittebat. Sed
nobis sæpe cogitantibus quid a-
gendū esset, Deūq; precātibus, ut
is diuini sui cōsiliij nobis lumen of-
ferret: opportunē accidit, ut cha-
rissimus in Christo filius noster
Carolus Romanorū Imperator

semper Augustus, cuius erga Deum omnipotentem et sanctam catholicam apostolicamque fidem singulare semper extitit studium, & præstantissima pietas, impiorum sceleribus eisdem ferè quibus nos offensus, & quod cum Cōcilium Germanicę nationi ipsius præsertim postulatione et opera à nobis datū esset: qui id contemnebant, ipsius quoque & factum & auctoritatem uidebantur contemnere, sicut quidē apertè petulanterque faciebant: armis sibi constitueret uiolatae fidei catholice sanctitatem ac unitatem esse uindicandam, cui nos occasione tanquam nobis ab Deo sine ulla dubitatione oblate, studiosè nos adiūximus, summi- que Imperatoris optimam uoluntatem, omnibus nostris & sanctę Romanę ecclesię opibus atque auxilijs

xilijis iuuare constituimus: Deo
hanc nostrā operam & actionem
tribuentes, cuius numen hono-
remq; defendimus. nec uolumus
cōmittere, ut si lente negligenterq;
nos geramus, is postea tot filiorū
animas hæreticorū perfidia in in-
teritū abductas, è nostra manu re-
quirat. Quem animū nostrum, et
totam cōsilij nostri rationem, uo-
luimus uobis dilecti filij, nostris
literis facere notam. Primū ut
uobiscū, tanquam cum eis quos
charissimos habemus, curas et sol-
licitudines quæ nos premunt,
communicaremus: deinde ut uos
etiam hortaremur, ac rogaremus,
ut animis pijsq; uotis & uolunta-
tib. uestris nobiscum esse, hoc est
cum Deo & cum Christiana reli-
giōe uelletis. Nam cum multa de
uobis eximia & præstantia facta
possint

possint cōmemorari, nullū tamen
futurum est prestantius, q̄ hoc, si
cum Deo ueterem coniūctionem
& amicitia, quam maiores uestri
sanctē coluerunt, aut seruaueritis,
aut recōciliaueritis: si sedi Apосто
lice, que uos semper illustrare atq̄
ornare conata est, pristinum ue
strū amorem & cultū reddideri
tis: si nobis, qui uos paterna dile
ctiōe p̄sequimur, in hac dicta cau
sa iuuanda & pmouenda, uestra
studia uestraq̄ auxilia adiunxeri
tis. Que omnia ut cū uestro sum
mo commodo & utilitate fiant, et
Deū omnipotentem, et uos ipsos
chariss. filij omni studio rogamus
atq̄ cohortamur. Datū Romę a
pud sanctū Marcū, sub annulo
piscatoris, die 3. Iulij. 1546. Ponti
ficatus nostri anno duodecimo.

Blo. el. Fulginn.

Exem.

EXEMPLVM EPISTOLAE
Pauli III. Pont. Romani ad Episcopos & Ab
bates aliquot Heluetiae.

PAVLVS PAPA III. &c.

Venerabilibus fratribus, Sedu
nensi & Curiensi episcopis:
ac dilectis filijs, sancti Galli, & san
ctę Marię de Valle, nec non san
cti Urbani, & alijs Abbatibus, in
Heluetiorum, & suorum confœ
deratorum dominio commoran
tibus, salutem, et Apostolicam be
nedictionē. Cùm omnes Chri
stianitatis praelatos ad uniuersale
Concilium Tridenti indictū, pro
nostro, illorumq; officio studiose
cōuocamus, et cogimus: tum uos
precipue ecclesiam Helueticam re
ferentes, cuius nationis populos
tanquam peculiare sedis Apосто
licę filios, & libertatis Ecclesiasti
cę defensores, speciali amoris no
stri

stri prærogatiua complectimur.
Iccirco à uobis tanto studiosius
excipi, & ad effectū deduci debet,
quanto ipsum Concilium aper-
tum, celebrariq; cceptū, Gallicis
& Hispanis ac Italis prælatis, & a-
lijs indies cōfluentibus, frequens
iam est: ita ut uos subpudere pos-
sit, tam uicinos, tam longinquis
in conueniendo fuisse pigriores.
Quòd autē uestra natio non par-
ua sui parte infecta hæresibus, re-
medio ipsius Concilij magis indi-
get, nulla in uobis mora quàm
primum conueniendi esse debuis-
set. Quam nunc tarditatem, celeri
debetis diligentia cōpensare. Itaq;
remittens istuc dilectū filiū Hiero-
nymū Franchū, nunciū nostrum,
has ei ad uos dandas, iterataq; mis-
sione uos monendos ac hortan-
dos duximus, Apostolica autori-
tate,

tate, tenore præsentium monemus
& hortamur, ac in uirtute sanctæ
obedienciæ, & sub uinculo iura-
menti in uestris promotionibus præ-
stiti, cæterisque sanctorum Cano-
num districtiōibus uos urgemus,
ut quāto cyus, et omni mora post-
posita, ad dictum Conciliū profi-
cisci, ibique ad pacem uniuersalem,
sanationemque et unionem uestro-
rum populorum inter cætera omni-
bus studiis intēdere debeatis, im-
pleturi uestrum officium, et nobis
post Deū, rem gratā & acceptam
facturi: sicut idem Hieronymus
nuncius hæc latius explicabit, cu-
ius uerbis plenā habebitis fidem.
Datum Romę, apud sanctum Pe-
trum, sub annulo piscatoris. Die
XI. Aprilis. M. D. XLVI. Pont. no-
stri anno duodecimo.

Blosius Electus Fulgin.

Auscul-

Auscultata & collationata est hæc
præfens copia à suo uero originali, ni
hil additum, nec immutatum . quod
attestor ego Albertus Rosyn Tiguri-
nus, clericus Constantiens. diocesis
publicus & Apostolica & Imperiali
authoritatib. notarius, & in Archivio
Romanæ Curiaë descriptus & matri-
culatus: in fidem manu pro-
pria subscriptus.

Ita attestor idem Albertus Rosyn
manu propria.

F I N I S.